

PARP

Sektor MSP w Polsce i UE

Sektor MSP w Polsce i UE

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce i Unii Europejskiej

Redakcja:

Anna Tarnawa

Anna Skowrońska

Autorzy Raportu:

Paweł Chaber (PARP) – Rozdział 3

Jacek Łapiński (PARP) – Rozdział 1

Melania Nieć (PARP) – Rozdział 1, Rozdział 2

Joanna Orłowska (PARP) – Rozdział 1

Robert Zakrzewski (PARP) – Rozdział 1, Podsumowanie

Copyright by Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2017

ISBN 978-83-7633-366-3

Wydanie II

Opracowanie wydawnicze: Joanna Fundowicz, Marta Poberezsko

Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji – Państwowego Instytutu Badawczego
26-600 Radom, ul. K. Pułaskiego 6/10, tel. centr. (48) 364-42-41, fax (48) 364-47-65
e-mail: instytut@itee.radom.pl <http://www.itee.radom.pl>

Spis treści

<i>Robert Zakrzewski</i>	
Sektor MSP w Polsce i UE – podsumowanie	5
<i>Jacek Łapiński, Melania Nieć, Joanna Orłowska, Robert Zakrzewski</i>	
Rozdział 1. Obraz statystyczny polskich przedsiębiorstw na tle krajów UE	11
1.1. Liczba i struktura przedsiębiorstw w Polsce i UE	11
1.2. Aktywność zawodowa ludności i wskaźnik zatrudnienia	20
1.3. Tworzenie PKB przez polskie przedsiębiorstwa na tle krajów UE	26
1.4. Działalność inwestycyjna przedsiębiorstw w wybranych krajach Europy	28
1.5. Produktywność i sytuacja finansowa polskich firm w porównaniu z krajami UE	30
1.6. Internacjonalizacja polskich przedsiębiorstw	33
<i>Melania Nieć</i>	
Rozdział 2. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce na tle krajów Europy (według <i>Community Innovation Survey</i>, Eurostat).....	36
2.1. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw	38
2.2. Ekonomiczne aspekty działalności innowacyjnej	41
2.3. Sprzedaż wyrobów nowych lub istotnie ulepszonych	46
2.4. Współpraca w zakresie innowacji.....	46
2.5. Wsparcie publiczne	49
2.6. Ochrona własności intelektualnej	50
2.7. Bariery działalności innowacyjnej/uwarunkowania	51
2.8. Podsumowanie	53
<i>Paweł Chaber</i>	
Rozdział 3. ICT w przedsiębiorstwach – Polska na tle innych krajów	54
3.1. Rola ICT w firmach.....	54
3.2. Dostęp do Internetu w przedsiębiorstwach	55
3.3. Pracownicy korzystający z komputerów	58
3.4. Strona internetowa	59
3.5. Media społecznościowe	60
3.6. E-commerce	61
3.7. Chmura obliczeniowa	63
3.8. Polska w rankingach dotyczących digitalizacji firm.....	64
3.9. Podsumowanie	66

Sektor MSP w Polsce i UE – podsumowanie

Niniejszy raport *Sektor MSP w Polsce i UE* przedstawia kluczowe wskaźniki opisujące sytuację przedsiębiorstw prowadzących działalność w Polsce w odniesieniu do podmiotów z innych krajów unijnych, a w wybranych przypadkach – europejskich. Do tego celu wykorzystane zostały dane Eurostatu dostępne na moment opracowania raportu (październik – grudzień 2017), przy czym najnowsze z nich dotyczą 2015 r. Raport ten dostarcza wiedzy kontekstowej dla opublikowanego przez nas we wrześniu br. Raportu o stanie sektora MSP w Polsce, który ukazuje obraz przedsiębiorstw w oparciu o dane krajowe – badania statystyczne GUS oraz własne PARP.

Poniżej przedstawiamy kluczowe obserwacje płynące z porównania polskich i unijnych przedsiębiorstw

Demografia przedsiębiorstw

Liczba przedsiębiorstw w ostatnich latach systematycznie rośnie – zarówno w Polsce, jak i w Unii Europejskiej. Analiza danych za okres 2010–2015 pokazuje, że w Polsce zwiększa się ona dynamiczniej niż w UE-28. W roku 2010 w naszym kraju działało 1,48 mln firm, a w 2015 – 1,6 mln (wzrost o 8,5%), w całej Unii Europejskiej wzrost liczby przedsiębiorstw w analizowanym okresie wyniósł 7,3% (z 21,8 mln w 2010 r. do 23,4 mln w 2015 r.). Polska pod względem liczby firm zajmuje szóste miejsce wśród krajów UE. Ciągłe jednak istnieje ogromny potencjał tego wzrostu – nasycenie naszej gospodarki przedsiębiorstwami mierzone liczbą firm na 1000 mieszkańców jest niższe od średniej UE. Wynik 42 firm daje nam 21. miejsce wśród państw UE (średnia dla UE – 46 firm).

Firmy mikro, małe i średnie stanowią większość przedsiębiorstw zarówno w Polsce, jak i w krajach UE (98,8%). Jednak struktura naszych firm pod względem wielkości i sektora działalności różni się od średniej UE. W populacji polskich przedsiębiorstw więcej jest podmiotów mikro (95,5%, w UE – 92,9%), mniej zaś małych firm (3,4%, UE – 6,0%), większa liczba firm działa w handlu, a niższa w usługach. Analiza danych za ostatnie lata pokazuje jednak, że struktura pol-

skich firm powoli upodabnia się do unijnej – spada udział mikroprzedsiębiorstw i rośnie liczba firm usługowych.

Polska należy do czołówki krajów europejskich pod względem liczby nowo powstających firm. W 2015 r. zarejestrowano ich 250 tys., co daje nam 5. miejsce wśród krajów UE. Polskie firmy charakteryzuje też dość wysoki wskaźnik przeżycia pierwszego roku działalności – 85% (8. miejsce w UE). Szanse przetrwania kolejnych lat są nieco gorsze niż w innych krajach UE – po 5 latach na rynku w Polsce pozostaje tylko 41% firm (14. miejsce w UE). Dane Eurostatu pokazują też, że nasza przedsiębiorczość jest relatywnie młoda – 35% z nich ma poniżej 5 lat.

Wysokie, bo 6. miejsce wśród krajów UE, Polska zajmuje pod względem liczby przedsiębiorstw wysokiego wzrostu. W 2015 r. działało ich w naszym kraju ponad 10 tys. (w całej UE – 158 tys.), a ich liczba dynamicznie wzrosła w porównaniu z poprzednim rokiem (o 8%, UE – 9%). Polskie firmy wysokiego wzrostu zatrudniają blisko 1,1 mln osób – daje to nam 3. miejsce wśród krajów UE.

Udział w tworzeniu PKB

Unijne firmy wypadają lepiej niż polskie, jeśli chodzi o ich wkład w tworzenie PKB. Wartość dodana brutto według cen czynników produkcji wytworzona przez krajowe przedsiębiorstwa w relacji do PKB¹ wynosi 43,7%, natomiast w UE – 47,3%. Na wynik ten istotny wpływ mają polskie mikro- i małe przedsiębiorstwa, których wkład w tworzenie wartości dodanej jest zdecydowanie niższy niż tej samej klasy firm unijnych. Różnice w tworzeniu tej wartości związane są także z inną strukturą branżową przedsiębiorstw – w Polsce więcej firm niż średnio w Unii prowadzi działalność handlową i przemysłową, a mniej – zajmuje się usługami.

Tworzenie miejsc pracy

Polska zajmuje 6. miejsce w Unii Europejskiej pod względem liczby osób pracujących w przedsiębiorstwach (8,6 mln)². Nasz kraj wypada lepiej od przeciętnej dla krajów UE pod względem udziału osób pracujących w populacji osób aktywnych zawodowo (prawie 95% w Polsce względem 92,2% w UE)³, przy czym wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15–64 lat jest w Polsce nieco niższy niż w krajach członkowskich (Polska – 66,2%, UE – 67,7%)⁴.

Nadal zdecydowana większość miejsc pracy zarówno w Polsce (blisko 69%), jak i przeciętnie w UE (niemal 67%) jest tworzona w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw. Różnice pomiędzy Polską a UE są widoczne w odniesieniu do udziału poszczególnych klas wielkości przedsiębiorstw w generowaniu miejsc pracy. W Polsce najwięcej miejsc pracy przypada na mikroprzedsiębiorstwa (36%, UE – 30%), zaś najmniej na małe firmy (14,5%, UE – 20%). W UE to duże firmy mają największy udział w tworzeniu miejsc pracy (33%). Polskie firmy są

¹ Wskaźnik ten wykorzystano do zobrazowania udziału polskich przedsiębiorstw w tworzeniu PKB na tle firm UE.

² Dane za 2015 r.

³ Dane za II kwartał 2017 r.

⁴ Dane za II kwartał 2017 r.

niewiele mniejsze niż średnio w UE – w przedsiębiorstwie w Polsce przeciętnie pracuje 5,4 osoby wobec 6 osób pracujących w przedsiębiorstwie w UE. Polskę, w porównaniu ze średnią dla UE, charakteryzuje większy udział osób samozatrudnionych bez pracowników w całej populacji pracujących (Polska – 13,3%, UE – 9,9%).

Inwestycje

Polskie przedsiębiorstwa coraz więcej inwestują. W 2015 r. nakłady inwestycyjne polskich firm były wyższe niż średnio w krajach UE (Polska – 47,4 mld EUR, UE – 43,8 mld EUR) i w porównaniu z poprzednim rokiem znacząco wzrosły (o 11%, w UE – o 7%). Jednak gdy pod uwagę weźmiemy przeciętną firmę, to statystyki dla Polski przedstawiają się mniej korzystnie – przeciętna firma w Polsce przeznaczyła na inwestycje średnio 29,5 tys. EUR, a przeciętna firma z UE – 51,8 tys. EUR. W dłuższym okresie widoczna jest jednak pozytywna zmiana i nakłady inwestycyjne ogółem i przeciętnej firmy w Polsce rosną szybciej niż w UE. W latach 2010–2015 wartość inwestycji ogółem firm w Polsce wzrosła o 40% (w krajach UE o 20%), a wartość inwestycji przeciętnej polskiej firmy – o 26% (UE – o 11%).

Sytuacja finansowa

Mimo że rok 2015 r., jak wskazują dane GUS, należy uznać za wyjątkowo dobry, jeśli chodzi o produktywność i wyniki finansowe przedsiębiorstw w Polsce, to w porównaniu z krajami UE (dane Eurostatu) sytuacja ta nie wypada tak korzystnie. Pod względem dynamiki trzech podstawowych kategorii mierzących sytuację finansową firm w zaledwie jednej – obrotach – polskie podmioty gospodarcze wypadają lepiej niż unijne⁵. W pozostałych kategoriach wypadamy znacznie gorzej. Co więcej, tempo wzrostu polskich przedsiębiorstw – w latach przed kryzysem znacznie wyższe niż przeciętnie w krajach UE – zaczyna coraz bardziej wyhamowywać w porównaniu z dynamiką w UE.

Umiędzynarodowienie

Handel zagraniczny polskich przedsiębiorstw na tle UE prezentuje się korzystnie z punktu widzenia poziomu i tendencji w zakresie skłonności naszych firm do eksportu. Odsetek eksporterów w Polsce w 2015 r. wyniósł 7,2%, nieznacznie więcej niż w UE (7,1%). Co więcej, liczba polskich eksporterów rośnie dynamicznie na przestrzeni ostatnich trzech lat (wzrost o 37%). Pomimo to rozmiary sprzedaży za granicę towarów w porównaniu z innymi krajami UE są stosunkowo niskie. Przeciętna wartość eksportu na jedną firmę wyniosła 1,5 mln EUR w porównaniu z około 3 mln w UE. Podobnie sytuacja wygląda w imporcie, którego przeciętna wartość (986 tys. EUR) na jeden podmiot jest stosunkowo niska w porównaniu ze średnią UE (1,3 mln EUR). Również skłonność do prowadzenia takiej działalności ze strony polskich firm (11,2%) jest mniejsza niż przeciętnie w UE (15,2%).

⁵ Wzrost obrotów polskich przedsiębiorstw w 2015 r. wyniósł 4,6% r/r, podczas gdy w UE zaledwie 2,2% r/r.

Działalność innowacyjna

Dane dotyczące działalności innowacyjnej przedsiębiorstw w większości krajów Unii Europejskiej wskazują na spadek aktywności w tym obszarze. Ten niekorzystny trend widoczny jest także w przypadku Polski. Odsetek innowacyjnych firm w naszym kraju wynosi 21% i jest to najniższy wynik w porównaniu z danymi z trzech poprzednich edycji badań⁶. Średnie nakłady na działalność innowacyjną firmy wynoszą 728 tys. EUR i są o 22% niższe niż przeciętnej firmy w UE. Głównym czynnikiem hamującym aktywność innowacyjną firm w Polsce jest brak potrzeby wprowadzania innowacji. Kolejne bariery to brak możliwości finansowania innowacji ze źródeł wewnętrznych oraz brak personelu o odpowiednich umiejętnościach w przedsiębiorstwie.

ICT w przedsiębiorstwach

Pomimo że Polska może pochwalić się jedną z najdynamiczniej rozwijających się gospodarek w Unii Europejskiej, cechą rodzimego rynku jest niski poziom cyfryzacji. Według wskaźników dotyczących cyfryzacji państw członkowskich klasyfikujemy się poniżej średniej dla UE. Należy jednak zaznaczyć, że w przypadku większości wskaźników dystans do średniej UE jest stosunkowo niewielki. W 2016 r. odsetek polskich przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu wyniósł 94% i był o 3 p.p. niższy od średniej UE. Większe zaległości polskich firm istnieją w takich obszarach jak social media i cloud computing. W 2016 r. zaledwie jedna czwarta przedsiębiorstw w Polsce korzystała przynajmniej z jednego z mediów społecznościowych. Pod tym względem polskie firmy plasują się na ostatnim miejscu spośród krajów UE, ze stratą 20 p.p. do unijnej średniej (45%). Z kolei z usług chmury obliczeniowej korzystało zaledwie 8% przedsiębiorstw w Polsce, gdzie średnia dla UE wynosi 21%.

W *Digital Evolution Index* (DEI), ocenie postępów w gospodarce cyfrowej w 60 krajach, Polska zajęła 35. miejsce i została sklasyfikowana w grupie krajów, które są w przełomowym momencie na drodze cyfryzacji.

Przeciętne przedsiębiorstwo w Polsce na tle firmy z UE

Choć wyniki całego polskiego sektora przedsiębiorstw na tle firm unijnych są relatywnie pozytywne, to gdy odniesiemy je do przeciętnej firmy okazują się być już mniej zadowalające (wykres 1).

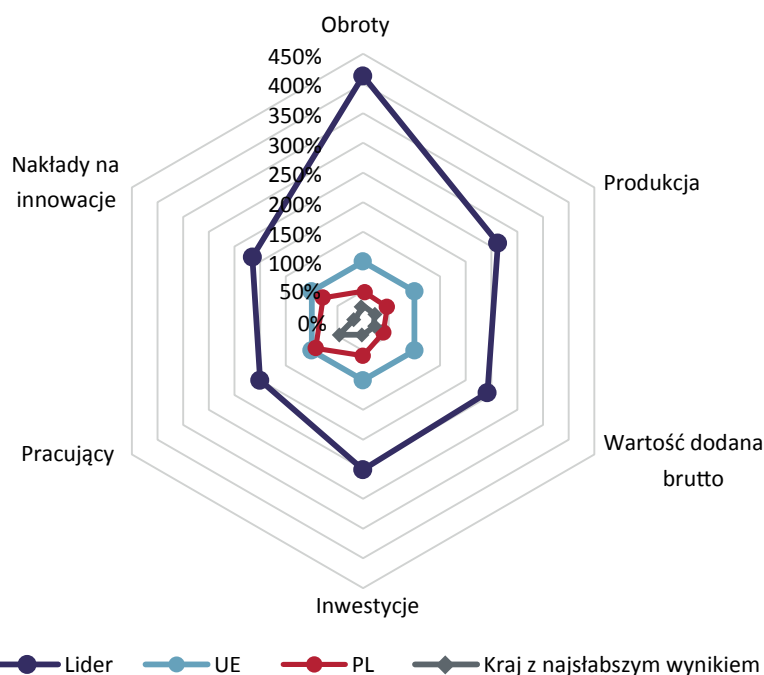
Najmniejszy dystans względem średniej unijnej dzieli polskie firmy w przypadku liczby pracujących. W 2015 r. ich liczba w przeciętnym polskim przedsiębiorstwie wynosiła 5,4 osoby, co stanowiło 92% średniej dla UE (6,0 osób). Liderem pod względem tego wskaźnika są Niemcy – przeciętna firma z tego kraju charakteryzuje się dwukrotnie większą liczbą pracujących niż przeciętna firma unijna. Nakłady przeciętnej polskiej firmy prowadzącej działalność innowacyjną⁷ stanowiły 78% nakładów przeciętnego przedsiębiorstwa z UE. Ponad dwukrotnie

⁶ *Community Innovation Survey*, Eurostat.

⁷ Dane dotyczą przedsiębiorstw o liczbie pracujących powyżej 9 osób prowadzących działalność innowacyjną. Dane za 2014 r.

większe niż w UE nakłady na innowacje ponoszą firmy ze Szwecji. Z kolei nakłady na inwestycje przeciętnej polskiej firmy stanowiły 59% nakładów firmy unijnej. W przypadku lidera – Danii – były one 2,5 razy wyższe niż dla UE. Największy dystans do krajów UE dzieli przeciętne polskie przedsiębiorstwo pod względem wytwarzania wartości dodanej brutto według cen czynników produkcji (40% wartości dodanej brutto wytwarzanej przez firmę z UE), produkcji (47%) oraz obrotów (50%). Wyniki przeciętnej polskiej firmy są znacznie lepsze od firmy z najłabszego pod względem analizowanych wskaźników kraju UE. W przypadku 5 wskaźników (obroty, produkcja, wartość dodana brutto, inwestycje, pracujący) najłabsze w UE wyniki charakteryzują przeciętną firmę z Grecji. W przypadku nakładów na innowacje – najmniejsze dotyczą firm z Cypru.

Wykres 1. Podstawowe wskaźniki porównujące przeciętną firmę w Polsce do przeciętnej firmy w UE, firmy z kraju – lidera oraz firmy z kraju z najłabszym wynikiem pod względem danego wskaźnika⁸

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu za 2015 r.

Tabela 1. Wybrane dane dopełniające obraz statystyczny sektora przedsiębiorstw w Polsce

Wskaźnik	Wartość PL	Średnia UE	Źródło/okres, którego dotyczy dana
Udział MSP w całkowitej liczbie przedsiębiorstw	99,8%	99,8%	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2015 r.
Udział mikroprzedsiębiorstw w całkowitej liczbie przedsiębiorstw	95,5%	92,9%	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2015 r.
Udział małych firm w całkowitej liczbie przedsiębiorstw	3,4%	6,0%	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2015 r.
Udział średnich firm w całkowitej liczbie przedsiębiorstw	0,9%	1,0%	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2015 r.

cd. →

⁸ Dane za 2015 r. Dane dotyczące nakładów na innowacje – 2014 r., obejmują one przedsiębiorstwa o liczbie pracujących powyżej 9 osób prowadzących działalność innowacyjną.

Wskaźnik	Wartość PL	Średnia UE	Źródło/okres, którego dotyczy dana
Udział dużych firm w całkowitej liczbie przedsiębiorstw	0,2%	0,2%	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2015 r.
Wartość dodana brutto według cen czynników produkcji wytwarzana przez przedsiębiorstwa	43,7%	47,3%	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2015 r.
Udział mikrofirm w wartości dodanej brutto przedsiębiorstw	15,8%	20,6%	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2015 r.
Udział małych firm w wartości dodanej brutto przedsiębiorstw	13,8%	17,7%	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2015 r.
Udział średnich firm w wartości dodanej brutto przedsiębiorstw	21,5%	18,5%	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2015 r.
Udział dużych firm w wartości dodanej brutto przedsiębiorstw	48,9%	43,3%	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2015 r.
Pracujący w przedsiębiorstwach (udział w przedsiębiorstwach ogółem w %) – sektor MSP	68,9%	66,8%	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu (Poland– 2016 SBA Fact Sheets); dane szacunkowe za 2015 r.
Pracujący w przedsiębiorstwach (udział w przedsiębiorstwach ogółem) – mikroprzedsiębiorstwa	36,3%	29,5%	opracowanie własne na podstawie Poland – 2016 SBA Fact Sheets; dane szacunkowe za 2015 r.
Pracujący w przedsiębiorstwach (udział w przedsiębiorstwach ogółem) – małe przedsiębiorstwa	14,5%	20,2%	opracowanie własne na podstawie Poland – 2016 SBA Fact Sheets; dane szacunkowe za 2015 r.
Pracujący w przedsiębiorstwach (udział w przedsiębiorstwach ogółem) – średnie przedsiębiorstwa	18,2%	17,1%	opracowanie własne na podstawie Poland – 2016 SBA Fact Sheets; dane szacunkowe za 2015 r.
Pracujący w przedsiębiorstwach (udział w przedsiębiorstwach ogółem) – duże przedsiębiorstwa	31,1%	33,2%	opracowanie własne na podstawie Poland – 2016 SBA Fact Sheets; dane szacunkowe za 2015 r.
Przeciętna wielkość przedsiębiorstwa wg liczby pracujących	5,4 osoby	6,0 osoby	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2015 r.
Średnie koszty osobowe na godzinę (wynagrodzenie + obowiązkowe składki na ubezpiecz. społ.)	8,6 EUR	25,4 EUR	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2016 r.
Obroty na jedno przedsiębiorstwo	573,5 tys. EUR	1178,4 tys. EUR	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2015 r.
Produkcja na jedno przedsiębiorstwo	377,9 tys. EUR	805,7 tys. EUR	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2015 r.
Wartość dodana na jedno przedsiębiorstwo	120,7 tys. EUR	303,0 tys. EUR	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2015 r.
Odsetek eksporterów wyrobów w ogólnej liczbie przedsiębiorstw	7,2%	7,1%	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2015 r.
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw	47,4 mld EUR	43,8 mld EUR	opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dane za 2015 r.
Nakłady na działalność innowacyjną na jedno przedsiębiorstwo (powyżej 9 pracujących i prowadzącą działalność innowacyjną)	728,1 tys. EUR	932,8 tys. EUR	Community Innovation Survey, Eurostat, dane za 2014 r.

Rozdział 1

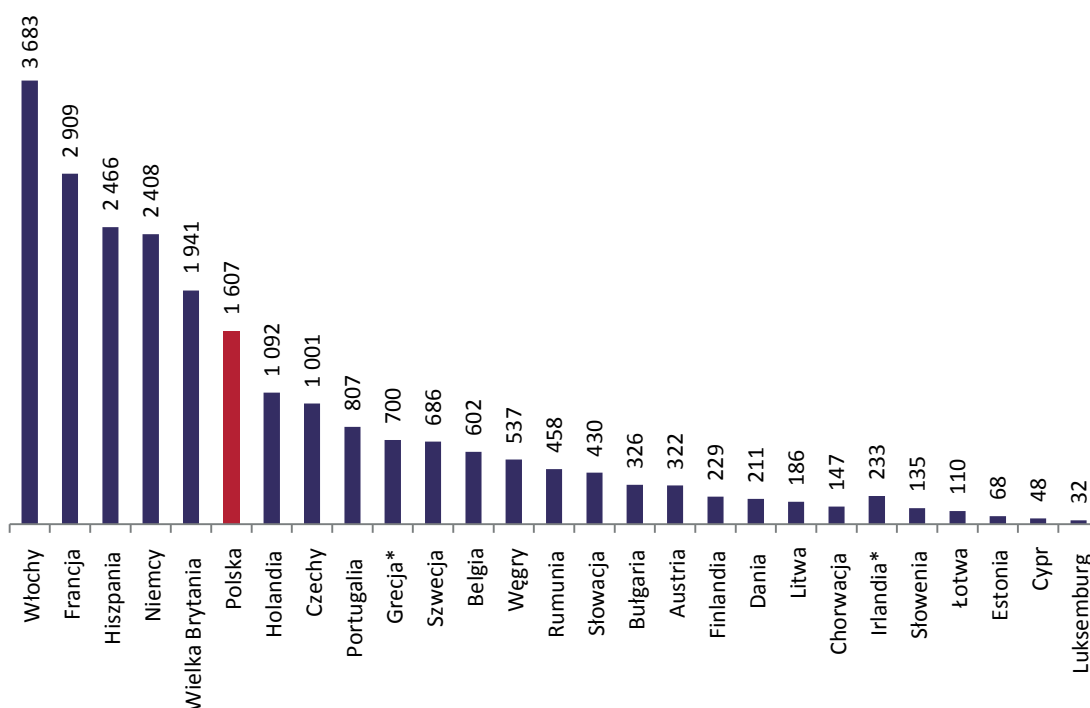
Obraz statystyczny polskich przedsiębiorstw na tle krajów UE

1.1. Liczba i struktura przedsiębiorstw w Polsce i UE

Według danych Eurostatu za 2015 r. w krajach Unii Europejskiej działalność gospodarczą prowadziło łącznie ponad 23 mln przedsiębiorstw⁹. Polska pod względem liczby firm (1,6 mln) zajmuje szóste miejsce wśród krajów UE. Ponad dwa razy więcej przedsiębiorstw niż w Polsce działa we Włoszech (ok. 3,7 mln). Wyprzedzają nas też Francja (2,9 mln), Hiszpania (2,5 mln), Niemcy (2,4 mln) i Wielka Brytania (1,9 mln) (wykres 2).

Wykres 2. Liczba przedsiębiorstw w Polsce i wybranych krajach UE w 2015 r. (w tys.)

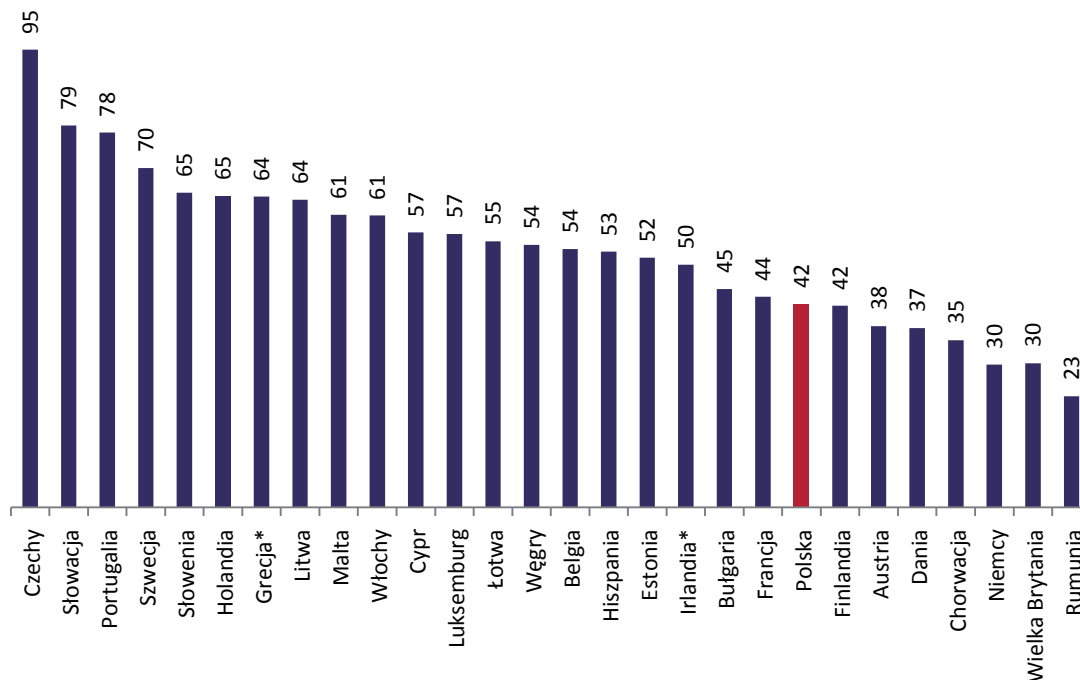
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

* Dane za 2014 r.

⁹ Dane Eurostatu na temat liczby przedsiębiorstw dotyczą sekcji B-N i S95 NACE Rev.2 (sekcja K jest objęta jedynie częściowo i dotyczy usług ubezpieczeniowych, instytucji kredytowych i funduszy emerytalnych).

Jednak jeśli pod uwagę weźmiemy nasycenie gospodarki przedsiębiorstwami, mierzone liczbą firm na 1000 mieszkańców, to Polska wypada znacznie gorzej niż wiele państw UE. W naszym kraju na 1000 mieszkańców przypadają 42 przedsiębiorstwa. To wynik niższy niż średnia dla UE-28 (46 firm), zajmujemy 21. miejsce wśród państw członkowskich (wykres 3). Europejskim liderem są Czechy – działa tam 95 firm na 1000 mieszkańców. Wysoka wartość tego wskaźnika jest też w Słowacji (79), Portugalii (78), Szwecji (70), Słowenii (65), Portugalii (78), Szwecji (70) i Słowenii (65). Niższa niż w Polsce jest natomiast w Rumunii (23), Wielkiej Brytanii (30), Niemczech (30), Chorwacji (35), Danii (37) i Austrii (38)¹⁰. Dane te mogą świadczyć, że Polska – biorąc pod uwagę wielkość populacji – ciągle ma ogromny potencjał wzrostu pod względem liczby przedsiębiorstw.

Wykres 3. Liczba przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców w Polsce i krajach UE w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

* Dane za 2014 r.

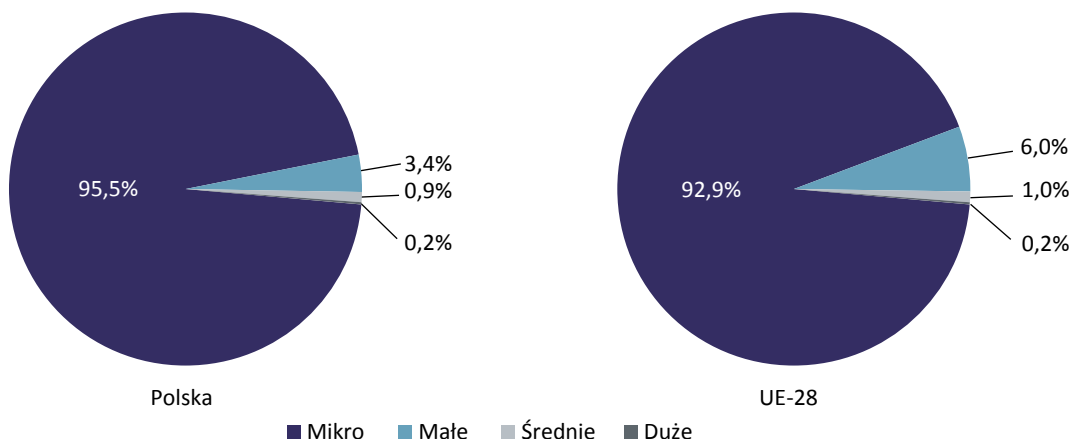
Struktura przedsiębiorstw

Większość, tj. 99,8% wszystkich przedsiębiorstw działających w krajach Unii Europejskiej stanowią mikro-, małe i średnie firmy (wykres 4). Podobnie jest w Polsce, choć struktura samego sektora MSP nieco różni się od unijnej. Nasz kraj charakteryzuje wyższy niż w UE udział mikroprzedsiębiorstw w całkowitej liczbie firm (95,5% względem 92,9% w UE), a firm małych – blisko o połowę niższy (3,4%, gdy średnio w UE 6,0%). Udział podmiotów średniej wielkości w strukturze MSP w Polsce jest natomiast zbliżony do średniej unijnej (0,9% – Polska, 1,0% – UE). Jeżeli chodzi o duże przedsiębiorstwa, to ich odsetek jest w Polsce na poziomie średniej UE (0,2%). Warto dodać, że udział dużych podmiotów w strukturze przedsiębiorstw jest nieco mniejszy niż w Niemczech (0,5%), Rumunii (0,4%), Austrii, Wielkiej Brytanii (po 0,3%), a większy niż we Francji, Holandii, Szwecji czy Hiszpanii (po 0,1%)¹¹.

¹⁰ Obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu za 2015 r.

¹¹ Obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu za 2015 r.

Wykres 4. Struktura sektora przedsiębiorstw według klas wielkości w Polsce (z lewej) i UE-28 (z prawej) w 2015 r.

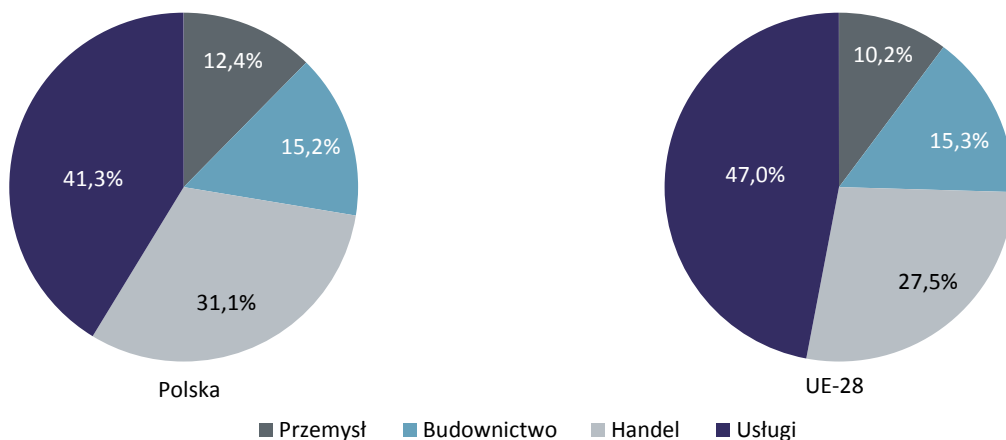

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Dane publikowane przez GUS pokazują, że struktura polskich przedsiębiorstw powoli zaczyna się upodabniać do unijnej. Ich analiza na przestrzeni lat 1999–2015 pokazuje stopniowy spadek udziału mikroprzedsiębiorstw – z 96,8% do 95,5% oraz wzrost udziału małych firm – z 2,3% do 3,4%. Natomiast udział średnich i dużych przedsiębiorstw w analizowanym okresie utrzymuje się na niezmiennym poziomie (średnie – 0,9%, duże – 0,2%)¹². To pozytywny trend zmiany struktury przedsiębiorczości w Polsce.

Według danych Eurostatu blisko trzy czwarte MSP w Polsce prowadzi działalność gospodarczą w handlu i usługach, a co siódme – w budownictwie, co ósme zaś w przemyśle. Porównanie struktury branżowej polskich przedsiębiorstw ze strukturą podmiotów działających w krajach UE pokazuje, że charakteryzuje nas większa liczba przedsiębiorstw handlowych, a niższa usługowych. Podobnie wypadamy, jeśli chodzi o udział przedsiębiorstw aktywnych w przemyśle i budownictwie (wykres 5). Jednocześnie w ostatnich latach zauważyć można stopniową zmianę struktury branżowej polskich przedsiębiorstw – wzrasta liczba firm usługowych (z 38,6% w 2012 r. do 41,3% w 2015 r.), co upodabnia nas do struktury unijnej (wykres 6).

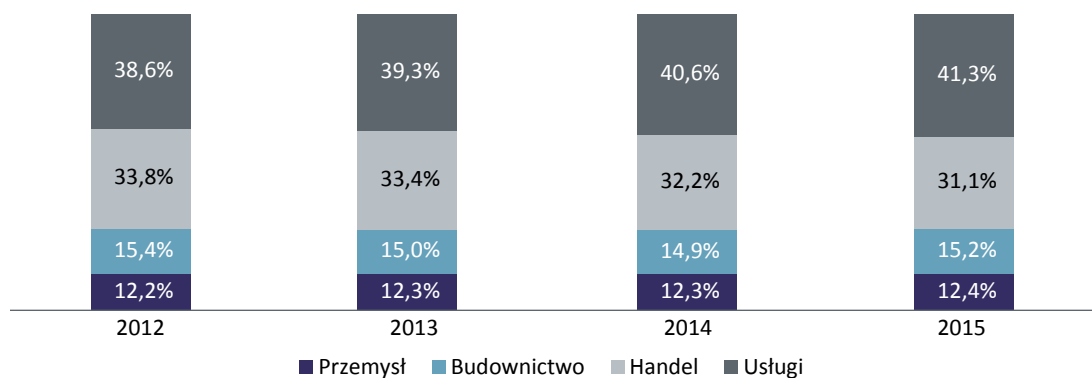
Wykres 5. Struktura sektora MSP według sektorów gospodarki w Polsce (z lewej) i UE-28 (z prawej) w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

¹² Obliczenia własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* (lata 2004–2015) oraz danych GUS wykorzystanych w Raportach o stanie sektora MSP (lata 1999–2003).

Wykres 6. Struktura polskich MSP według sektorów gospodarki w latach 2012–2015

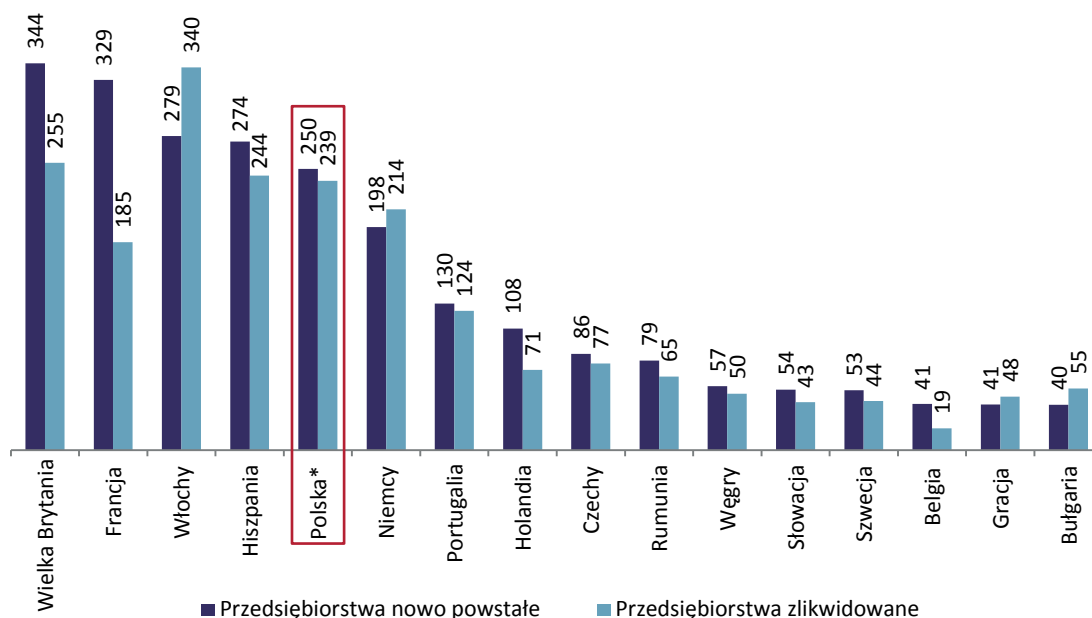

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Powstawanie i likwidowanie przedsiębiorstw

W Unii Europejskiej w 2015 roku powstało 2,53 mln przedsiębiorstw, z czego w Polsce – 250 tys. Zajmujemy zatem jedno z czołowych, bo 5. miejsce wśród krajów UE pod względem nowo powstałych firm. Większą liczbę firm zarejestrowano tylko w Wielkiej Brytanii (344 tys.), Francji (329 tys.), Włoszech (279 tys.) i Hiszpanii (274 tys.)¹³. Jeżeli chodzi o liczbę przedsiębiorstw zlikwidowanych, to w krajach UE-28 w 2015 roku była ona niższa od liczby przedsiębiorstw nowo powstałych (2,2 mln). W roku 2015 najwięcej przedsiębiorstw zlikwidowano we Włoszech (340 tys.), Wielkiej Brytanii (255 tys.) i Hiszpanii (244 tys.), najmniej zaś w Bułgarii (55 tys.). Ostatnie dostępne dane¹⁴ nt. Polski mówią o 239 tys. zlikwidowanych przedsiębiorstwach (wykres 7).

Wykres 7. Liczba przedsiębiorstw nowo powstałych i zlikwidowanych w Polsce i wybranych krajach UE w 2015 r. (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu za 2015 r.

* Dane dotyczące liczby firm zlikwidowanych – za 2014 r.

¹³ Dane Eurostatu za 2015 r. Dane dotyczą sekcji B-N i S95 NACE Rev.2.

¹⁴ Dane dotyczące liczby przedsiębiorstw zlikwidowanych dla Polski są dostępne za 2014 r. (na dzień opracowywania raportu – tj. 5.12.2017). Pozostałe kraje – dane za 2015 r. Dane dotyczą sekcji B-N i S95 NACE Rev.2. Według danych za 2014 r. w Polsce liczba firm zlikwidowanych była niższa niż nowo powstałych, ale osiągnęła ona jedną z wyższych wartości wśród krajów UE.

Stopa przeżycia firm w Polsce na tle Europy

Dane Eurostatu za 2015 r. pokazują, że stopa przeżycia pierwszego roku przez polskie przedsiębiorstwa wyniosła 85% (to wynik o blisko jeden punkt procentowy niższy niż rok wcześniej). Daje to nam ósmą pozycję wśród krajów członkowskich UE. Liderem pod tym względem jest Szwecja, gdzie pierwszy rok przeżywa aż 97% firm. Wysoki wskaźnik przeżycia pierwszego roku (przekraczający 90%) charakteryzuje też Holandię, Wielką Brytanię i Belgię.

Wskaźniki przeżycia kolejnych lat przez polskie firmy, według danych z 2015 r., miały następujące wartości: 67% firm przetrwało dwa lata, 54% – trzy lata, 46% – cztery lata. Spośród firm założonych pięć lat wcześniej, w 2015 r. na rynku pozostało jedynie 41%. To wynik dający Polsce 14. miejsce wśród analizowanych krajów. Stopa przeżycia pierwszych pięciu lat przekraczająca 50% wystąpiła tylko w 6 krajach – Rumunia, Belgia, Szwecja, Luksemburg, Holandia i Austria. Spośród krajów europejskich najtrudniej jest przetrwać pierwszy rok działalności firmom na Litwie (jedynie 61% firm się to udaje) i w Portugalii (72%). Również w tych dwóch krajach po pięciu latach na rynku pozostaje najmniej firm ze wszystkich analizowanych krajów Europy (Portugalia – 25%, Litwa – 31%) (tabela 2).

Tabela 2. Stopa przeżycia przedsiębiorstw w Polsce i wybranych krajach UE w 2015 r.

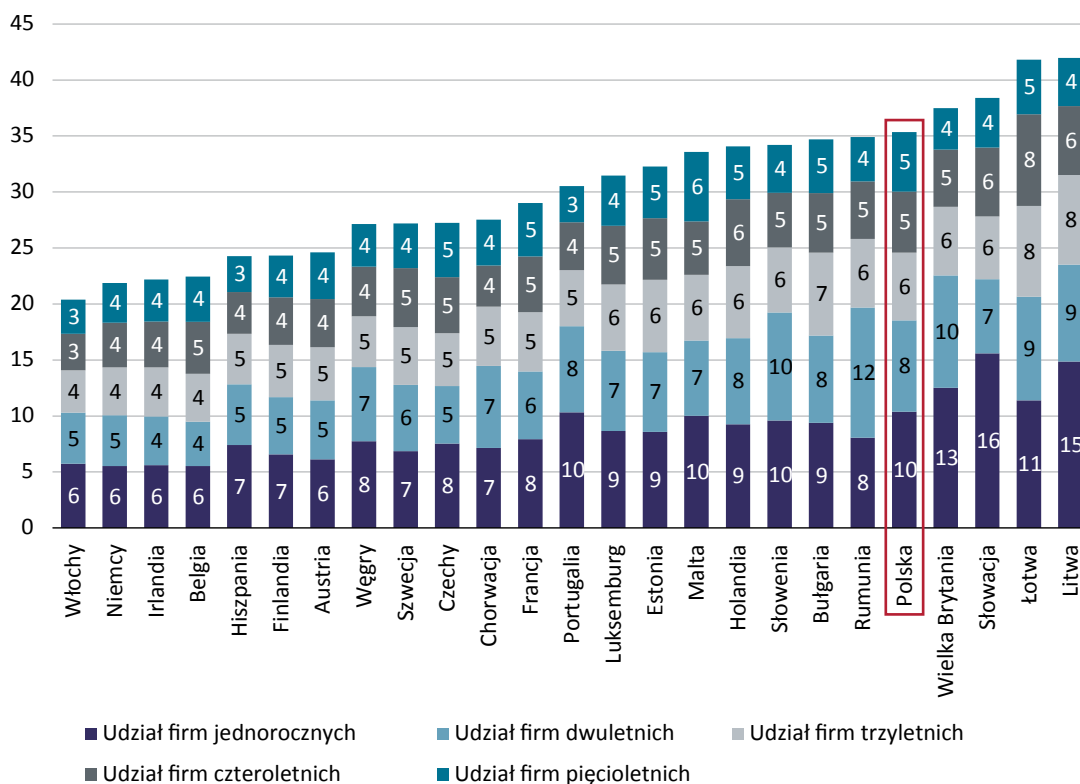
	Stopa przeżycia pierwszego roku	Stopa przeżycia dwóch pierwszych lat	Stopa przeżycia trzech pierwszych lat	Stopa przeżycia czterech pierwszych lat	Stopa przeżycia pięciu pierwszych lat
Austria	86,3	71,3	60,9	53,9	50,7
Belgia	91,1	78,4	71,2	68,9	63,0
Bułgaria	80,9	67,7	59,7	51,5	44,0
Czechy	82,9	67,9	56,5	49,1	44,9
Estonia	82,3	67,1	58,0	53,0	48,9
Finlandia	83,4	70,8	52,5	43,7	38,2
Francja	81,6	69,9	60,0	53,1	44,2
Hiszpania	76,6	64,9	54,1	45,5	39,4
Holandia	94,8	80,8	66,8	58,8	52,0
Litwa	63,5	44,1	39,7	36,5	31,4
Luksemburg	88,1	77,6	67,9	60,4	54,4
Łotwa	82,8	68,5	56,8	53,5	39,0
Niemcy	76,2	57,8	50,0	43,2	38,3
Polska	84,5	67,3	54,2	45,5	40,6
Portugalia	72,2	54,7	40,6	32,9	25,4
Słowacja	80,4	74,5	58,4	45,3	40,0
Słowenia	89,4	76,3	63,5	54,0	47,2
Szwecja	96,7	86,0	76,1	66,3	59,0
Węgry	79,0	69,1	53,2	42,4	35,9
Wielka Brytania	92,1	74,7	58,9	50,6	41,0
Włochy	80,0	62,8	52,6	47,1	44,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Wiek przedsiębiorstw w Polsce na tle Europy

W Polsce według danych Eurostatu za 2015 r. firmy jednoroczne stanowiły 10%¹⁵ ogółu wszystkich przedsiębiorstw, podmioty dwuletnie – 8%, trzyletnie – 6%, czteroletnie i pięcioletnie – po 5% (wykres 8). Statystyki te pokazują, że w naszym kraju, w porównaniu z innymi krajami UE, działa dość dużo młodych firm – czyli takich mających poniżej 5 lat – jest ich ponad jedna trzecia (35%). Udział takich podmiotów jest wyższy tylko w Wielkiej Brytanii (37%), Słowacji (38%), Łotwie (42%) i na Litwie (42%).

Wykres 8. Udział firm według wieku w Polsce i wybranych krajach europejskich w 2015 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Średnia wielkość przedsiębiorstw

W 2015 roku przeciętna jednoroczna firma w Polsce miała 1,79 pracujących, co daje nam 16. pozycję wśród krajów Unii Europejskiej. Przeciętna wielkość firmy dwuletniej w 2015 roku to 2,08 (14. miejsce w UE), trzyletniej – 2,42 (12. miejsce), czteroletniej – 2,69 (13. miejsce) i pięcioletniej – 2,58 pracujących (16. miejsce). Największe 5-letnie firmy działają w Rumunii (5,00 pracujących), na Litwie (4,88), w Wielkiej Brytanii (4,77) i na Chorwacji (4,76). Najmniejsze zaś w Czechach (7,77), Szwecji (1,90) i Holandii (1,93).

¹⁵ Prezentowane wskaźniki dotyczą sekcji B-N (bez K64.2).

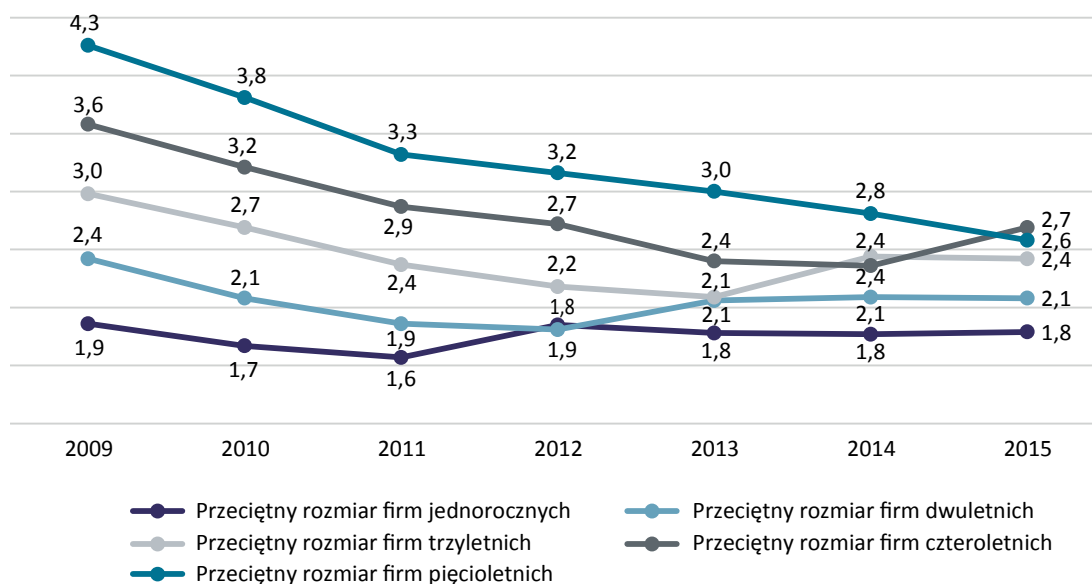
Tabela 3. Przeciętny rozmiar przedsiębiorstw według wieku w Polsce i wybranych krajach UE w 2015 r. (liczba osób pracujących)

	Przeciętny rozmiar firm jednorocznych	Przeciętny rozmiar firm dwuletnich	Przeciętny rozmiar firm trzyletnich	Przeciętny rozmiar firm czteroletnich	Przeciętny rozmiar firm pięcioletnich
Austria	2,35	2,61	2,78	3,01	3,16
Belgia	1,76	1,81	2,04	2,13	2,45
Bułgaria	2,85	3,07	3,38	3,95	4,52
Chorwacja	2,70	3,01	3,92	4,44	4,76
Czechy	1,16	1,42	1,58	1,67	1,71
Estonia	1,84	2,30	2,33	2,74	3,36
Finlandia	1,58	1,90	1,97	2,08	2,23
Francja	1,71	1,95	2,12	2,24	2,32
Hiszpania	1,89	2,19	2,29	2,32	2,45
Holandia	1,48	1,60	1,72	1,95	1,93
Irlandia	1,89	2,36	2,55	2,43	2,97
Litwa	1,86	2,03	2,64	3,89	4,88
Luksemburg	2,57	3,02	3,11	3,77	3,90
Łotwa	1,99	3,31	3,56	3,77	4,48
Malta	2,04	1,96	2,30	3,80	2,92
Niemcy	2,27	2,53	2,79	2,86	3,31
Polska	1,79	2,08	2,42	2,69	2,58
Portugalia	1,67	1,98	2,21	2,36	2,57
Rumunia	3,09	2,46	3,91	3,62	5,00
Słowacja	1,33	1,96	1,78	2,64	2,86
Słowenia	1,40	1,48	1,83	2,08	2,04
Szwecja	1,32	1,46	1,56	1,61	1,90
Węgry	2,20	2,61	2,82	3,21	3,24
Wielka Brytania	2,78	3,05	3,62	4,03	4,77
Włochy	2,05	2,37	2,40	2,55	2,72

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Porównanie przeciętnego rozmiaru polskich firm w różnym wieku na przestrzeni lat 2009–2015 pokazuje, że ich średnia wielkość w kolejnych latach się zmniejsza, choć w przypadku niektórych grup wiekowych (firmy dwu- i trzyletnie) ten trend odwrócił się w ostatnich latach (wykres 9). Uwagę zwraca również fakt, że na przestrzeni lat różnica w wielkości firm rocznych i pięcioletnich zmalała z 2,4 (w 2009 roku) do 0,8 (2015).

Wykres 9. Przeciętny rozmiar przedsiębiorstw według wieku w latach 2009–2015 w Polsce (liczba osób pracujących)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Przedsiębiorstwa wysokiego wzrostu

Eurostat bada przedsiębiorstwa wysokiego wzrostu zgodnie z definicją Komisji Europejskiej¹⁶, w której do takich firm zaliczane są firmy zatrudniające co najmniej 10 pracowników i w których średnioroczny wzrost liczby pracowników wynosi co najmniej 10% w ciągu trzech lat.

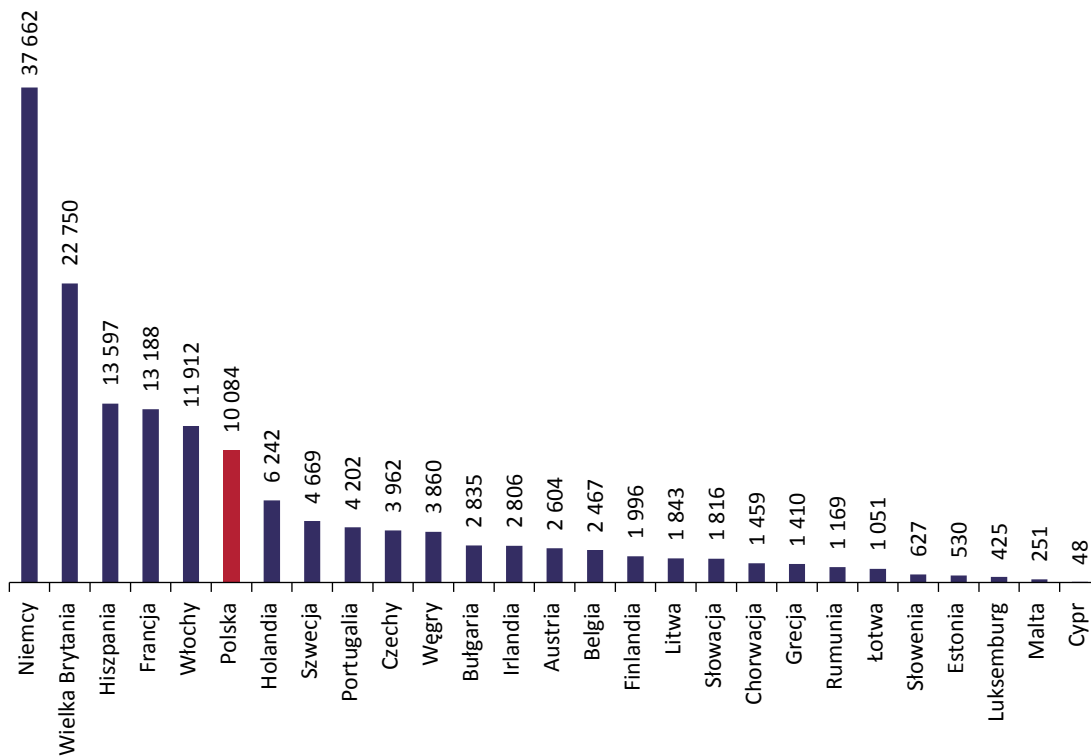
W krajach UE-28 w 2015 r. działało 158 tys. przedsiębiorstw wysokiego wzrostu (wzrost o blisko 9% w porównaniu z 2014 r.). Pod względem liczby takich firm Polska zajmuje 6. pozycję wśród krajów UE. W 2015 r., w porównaniu z poprzednim rokiem, liczba firm szybko rosnących wzrosła w naszym kraju o blisko 8% (z 9 356 do 10 084 przedsiębiorstw) i stanowi obecnie 6,4% wszystkich firm tego typu w UE. Najwięcej, bo prawie jedna czwarta europejskich firm wysokiego wzrostu działa w Niemczech (24%). Polskę wyprzedzają także takie kraje jak Wielka Brytania, Hiszpania, Francja i Włochy (wykres 10).

Gdy odniesiemy liczbę firm wysokiego wzrostu do ogólnej liczby aktywnych przedsiębiorstw, to wynik Polski jest nieco niższy niż przeciętna w UE. Odsetek firm wysokiego wzrostu wynosi w Polsce 0,6%, a w UE-28 – 0,7%. Największe nasycenie firmami wysokiego wzrostu odnotowujemy w Niemczech (1,3%), Luksemburgu (1,3%), Irlandii i Wielkiej Brytanii (po 1,2%) (wykres 11).

Liczba zatrudnionych w europejskich firmach wysokiego wzrostu osiągnęła w 2015 r. 13 mln osób. Polska pod tym względem zajmuje 3. pozycję wśród krajów UE (blisko 1,1 mln zatrudnionych), za Wielką Brytanią (2,8 mln) i Niemcami (2,6 mln).

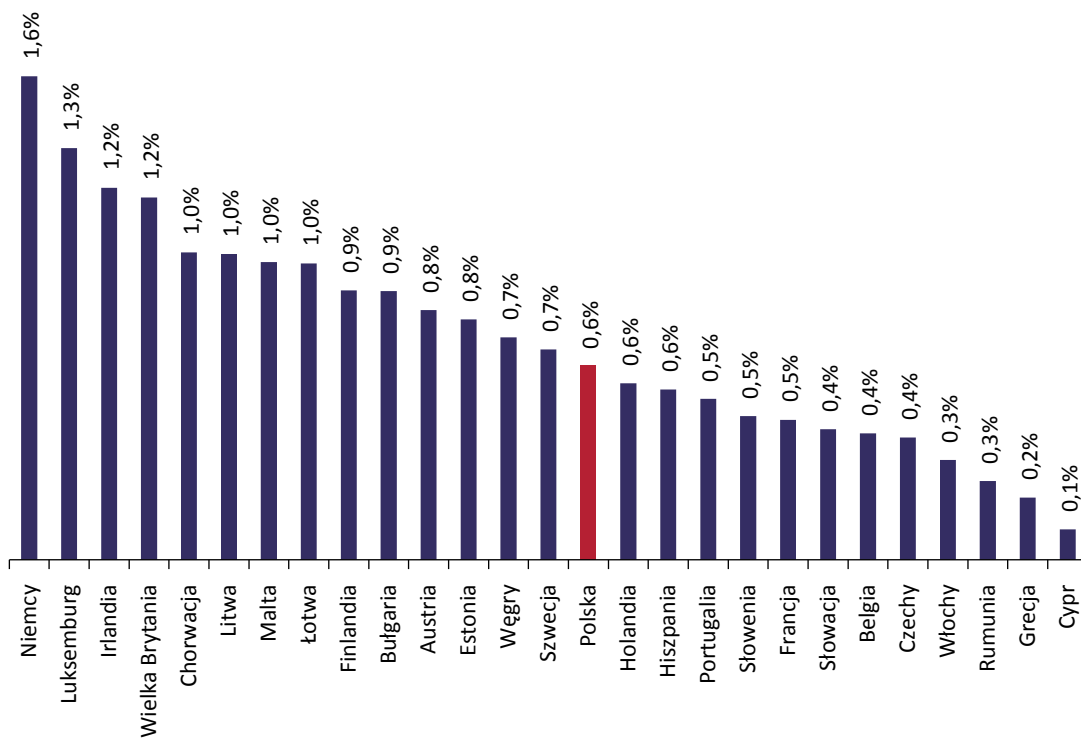
¹⁶ Rozporządzenie wykonawcze Komisji Europejskiej nr 439/2014.

Wykres 10. Liczba przedsiębiorstw wysokiego wzrostu w Polsce i wybranych krajach UE w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Wykres 11. Odsetek przedsiębiorstw wysokiego wzrostu w ogólnej liczbie aktywnych firm w Polsce i wybranych krajach UE w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

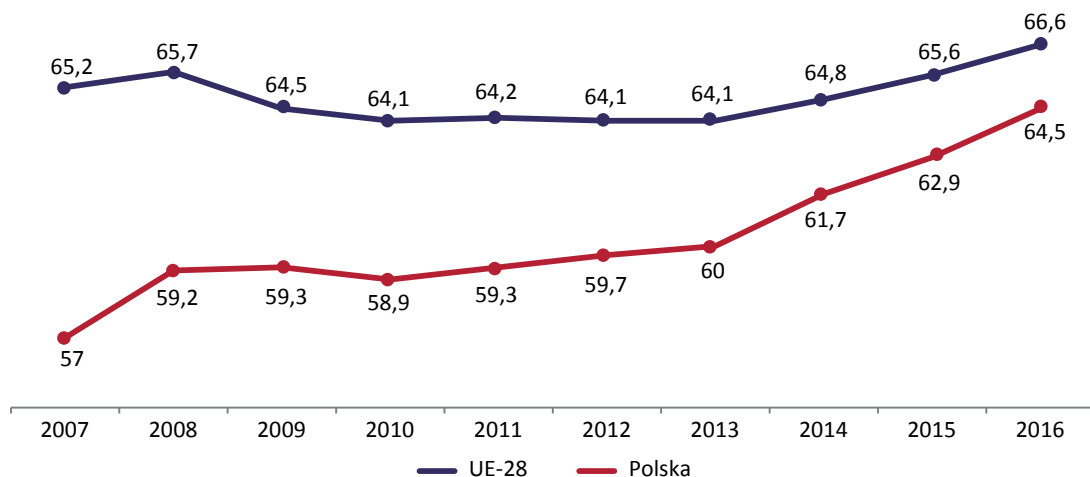
1.2. Aktywność zawodowa ludności i wskaźnik zatrudnienia

W II kwartale 2017 r. w krajach UE populacja aktywnych zawodowo osób w wieku 15–64 lat liczyła 239,8 mln. Wśród nich osoby pracujące stanowiły 92,2% (ponad 221,1 mln). Polska z liczbą 17 mln osób aktywnych zawodowo i liczbą pracujących ponad 16,1 mln (niemal 95% tej populacji) znajdowała się na 6 pozycji wśród krajów UE¹⁷. W tym samym okresie wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15–64 lat w UE osiągnął wynik 67,7%, a w Polsce zaś 66,2%¹⁸.

Porównując powyższe dane do analogicznego kwartału roku poprzedniego, należy stwierdzić, że w II kwartale 2017 r. w UE populacja aktywnych zawodowo zwiększyła się o ok. 1 mln osób, a także – co prawda nieznacznie, bo o ok. 1 p.p. – wzrósł udział osób pracujących w tej populacji. Podobny wzrost odsetka osób pracujących w populacji osób aktywnych zawodowo odnotowano w Polsce, przy jednoczesnym braku istotnych zmian w zakresie wielkości populacji osób aktywnych zawodowo¹⁹. Zwiększyła się także wartość wskaźnika zatrudnienia – w odniesieniu do UE o 1,1 p.p., zaś w odniesieniu do Polski o 1,8 p.p.

Odnosząc się do okresów rocznych, należy wskazać, że w 2016 r. wskaźnik zatrudnienia osób w omawianym przedziale wiekowym w UE wynosił przeciętnie 66,6%, przy czym najwyższą wartość osiągnął w Szwecji (76,2%) i w Danii (74,9%), najniższą zaś w Grecji (52%). Polska ze wskaźnikiem zatrudnienia na poziomie 64,5% znajdowała się w grupie krajów o średniej wartości tego wskaźnika, pomiędzy Francją (64,2%) a Irlandią (64,8%). Należy jednak zauważyć, że w odniesieniu do Polski wskaźnik ten powoli, ale systematycznie rośnie. Na przestrzeni 10 lat jest to wzrost o 7,5 p.p., w porównaniu z poprzednim rokiem o 1,6 p.p.

Wykres 12. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15–64 lat w UE-28 i w Polsce w latach 2007–2016 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu – Labour Force Survey [lfsa_ergan].

¹⁷ Dane Eurostat – Labour Force Survey [lfsi_emp_q]. Data pobrania, 28.10.2017 – na ten dzień baza nie zawiera danych dotyczących Francji.

¹⁸ Dane Eurostat – Labour Force Survey [lfsq_ergan]. Data pobrania 30.10.2017.

¹⁹ W II kwartale 2016 r. w UE populacja osób aktywnych zawodowo wyniosła 238,9 mln, z czego 218 mln osób to osoby pracujące (ich udział w populacji osób aktywnych zawodowo wynosił 91,2%). Natomiast w Polsce w tym samym okresie populacja osób aktywnych liczyła 16,99 mln osób, w tym osób pracujących było 15,9 mln. Udział osób pracujących w populacji osób aktywnych zawodowo w Polsce wynosił w tym okresie 93,6%. Dane Eurostat – Labour Force Survey [lfsi_emp_q]. Data pobrania 14.11.2017.

Największe różnice w zakresie wskaźnika zatrudnienia pomiędzy Polską a UE (na niekorzyść Polski) dotyczą najmłodszych (15–24 lat) i najstarszych (55–64 lat) kobiet, gdzie różnice na niekorzyść naszego kraju wynoszą odpowiednio 8,2 p.p. i 11,3 p.p. Wyższe wskaźniki zatrudnienia (o 1,5–1,6 p.p.) niż średnio w UE Polska osiąga w grupie wiekowej 25–54 lat i to niezależnie od płci²⁰.

Tabela 4. Wskaźnik zatrudnienia w Polsce i średnio w UE-28 wg płci i wieku (dane za 2016 r.)

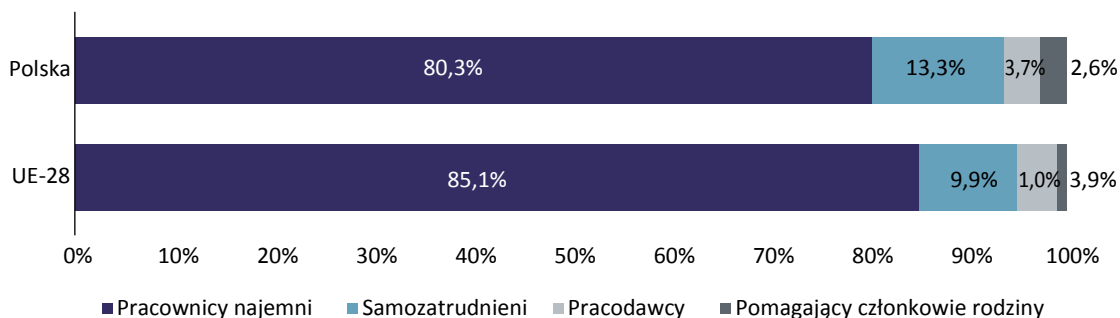
	15–24			25–54			55–64			15–64		
	PL (%)	UE (%)	PL-UE (p.p.)	PL (%)	UE (%)	PL-UE (p.p.)	PL (%)	UE (%)	PL-UE (p.p.)	PL (%)	UE (%)	PL-UE (p.p.)
Kobiety	23,7	31,9	-8,2	74,5	72,9	+1,6	37,6	48,9	-11,3	58,1	61,3	-3,2
Mężczyźni	32,8	35,4	-2,6	86,1	84,6	+1,5	55,7	62,0	-6,3	71,0	71,8	-0,8
Ogółem	28,4	33,7	-5,3	80,3	78,7	+1,6	46,2	55,2	-9,0	64,5	66,6	-2,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu - Labour Force Survey.

Struktura pracujących²¹

Struktura populacji osób pracujących w wieku 15–64 lat w II kwartale 2017 r., zarówno w Polsce, jak i w UE, nie zmieniła się istotnie w porównaniu z II kw. 2016 r. Co oczywiste, nadal pracownicy najemni stanowią zdecydowanie największą grupę pracujących. W Polsce to 80,3% całej populacji, w UE zaś 85,1%. W obu przypadkach udział ten w zasadzie nie zwiększył się w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego (wzrost udziału rzędu 0,5 p.p.). Bez istotnych zmian pozostał także udział osób samozatrudnionych w populacji pracujących²². W II kwartale 2017 r. w Polsce udział osób samozatrudnionych (zarówno niezatrudniających pracowników, jak i pracodawców) wyniósł 17%, w UE zaś średnio 14,1%. Grupa samozatrudnionych – pracodawców to – zarówno dla Polski, jak i UE – nadal ok. 4% całej populacji pracujących, a w odniesieniu do całej grupy samozatrudnionych (zatrudniających i niezatrudniających pracowników) – 21,8% w Polsce i 28,5% w UE. W Polsce nieco większy udział w populacji osób pracujących niż średnio w UE posiadają osoby samozatrudnione bez pracowników (13% wobec niespełna 10% w UE²³) oraz pomagający członkowie rodziny.

Wykres 13. Struktura pracujących w wieku 15–64 lat, w Polsce i UE (II kwartał 2017 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostatu – Labour Force Survey [lfsq_egaps].

²⁰ Dane Eurostat – Labour Force Survey [lfsa_ergan].

²¹ Dane Eurostatu – Labour Force Survey [lfsq_egaps].

²² Kategoria samozatrudnionych w metodologii Eurostatu obejmuje zarówno osoby samozatrudnione niezatrudniające pracowników, jak i osoby samozatrudnione, które zatrudniają pracowników, czyli pracodawców.

²³ W II kwartale 2017 r. liczba samozatrudnionych (bez pracowników) w Polsce wynosiła 2152,5 tys., natomiast w UE – 21985,4 tys. Dane Eurostatu – Labour Force Survey [lfsq_egaps]. Data pobrania 30.10.2017.

Pracujący i zatrudnieni w przedsiębiorstwach w UE

Według dostępnych danych w 2015 r. w sektorze przedsiębiorstw UE pracowało niemal 136 mln osób²⁴. Najwięcej z nich odnotowano, tak jak i w latach poprzednich, w Niemczech (ponad 28,2 mln), Wielkiej Brytanii (ponad 19,2 mln), Francji (ponad 14,6 mln), Włoszech (ponad 14,2 mln) oraz Hiszpanii (ponad 11,1 mln). Polska z liczbą osób pracujących w przedsiębiorstwach sięgającą ponad 8,6 mln znajduje się na 6. pozycji w Unii Europejskiej²⁵.

Zdecydowana większość miejsc pracy, zarówno w Polsce (blisko 69%), jak i przeciętnie w UE (niemal 67%) jest tworzona w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw. Wyraźne różnice pomiędzy Polską a UE widoczne są, jeśli chodzi o udział poszczególnych klas wielkości przedsiębiorstw w generowaniu miejsc pracy. W Polsce najwięcej miejsc pracy przypada na mikroprzedsiębiorstwa (36%), zaś najmniej – małe firmy (14,5%). W UE to duże firmy mają największy udział w tworzeniu miejsc pracy (33%), mikrofirmy, choć wciąż istotne odpowiadają za 30% rynku pracowników przedsiębiorstw. Większe niż w Polsce jest za to znaczenie małych firm, które tworzą 20% miejsc pracy wszystkich firm w UE. Porównywalnie do przeciętnej w UE wypadają natomiast polskie średnie i duże firmy (tabela 5).

Tabela 5. Osoby pracujące w przedsiębiorstwach w Polsce i w UE-28 według klas wielkości (udział w przedsiębiorstwach ogółem, w %)

Wielkość przedsiębiorstwa	Polska	UE 28 (średnia)	Różnica PL-UE 28
Mikroprzedsiębiorstwa	36,26%	29,48%	+6,88 p.p.
Małe przedsiębiorstwa	14,47%	20,24%	- 5,77 p.p.
Średnie przedsiębiorstwa	18,2%	17,05%	+ 1,15 p.p.
Duże przedsiębiorstwa	31,08%	33,24%	- 1,26 p.p.
Ogółem MSP	68,92%	66,76%	+ 2,16 p.p.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Poland -2016 SBA Fact Sheets, dane szacunkowe za 2015 r.

Te same kraje (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy i Hiszpania) są też liderami Unii Europejskiej, jeśli chodzi o liczbę zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw. Także i w tym wypadku Polska jest na 6. miejscu, z liczbą zatrudnionych prawie 6,9 mln. W 2015 r. odnotowano też nieznaczny wzrost liczby zatrudnionych w europejskich przedsiębiorstwach, przy czym z dostępnych danych Eurostatu wynika, że liderem w tym zakresie była Wielka Brytania (wzrost o ponad 745 tys.), a za nią także Niemcy (o niemal 543 tys.), Hiszpania (o 501 tys.) i Polska (o ponad 183 tys.). We Francji natomiast nastąpił spadek zatrudnienia o niemal 560 tys. osób r/r²⁶.

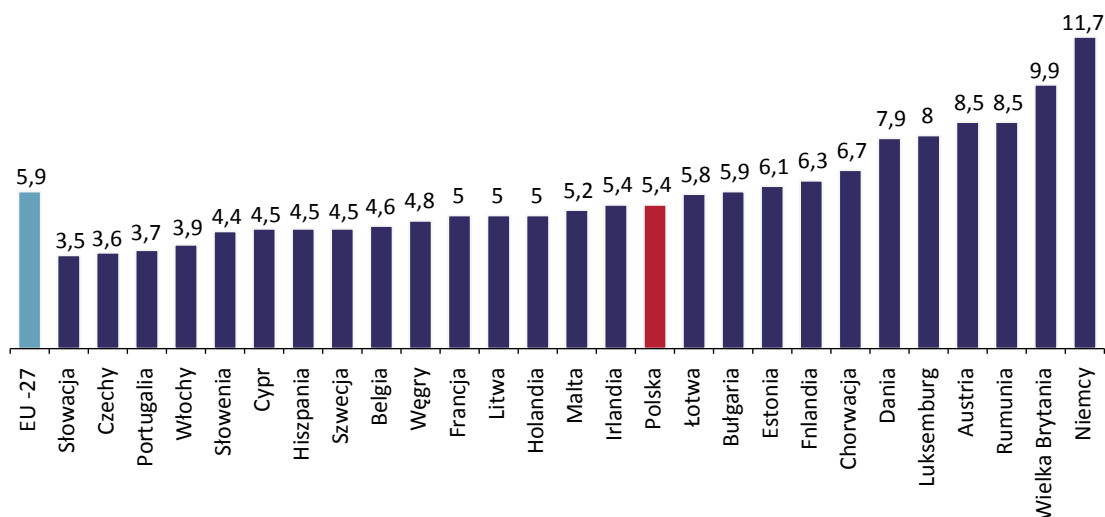
²⁴ 2016 SBA Fact Sheets, szacunkowe dane za 2015 r.

²⁵ Dane Eurostatu – Structural Business Statistics Database za 2015 rok (sbs_sc_sca_r2). Data pobrania: 24.10.2017 – na ten dzień baza nie zawiera danych za 2015 r. w odniesieniu do takich krajów UE jak: Irlandia i Grecja.

²⁶ Dane Eurostatu – Structural Business Statistics Database za 2015 rok (sbs_na_sca_r2). Data pobrania: 24.10.2017 – na ten dzień baza nie zawiera danych za 2015 r. w odniesieniu do takich krajów UE jak: Irlandia i Grecja.

Według dostępnych danych w 2015 r. wielkość przeciętnego przedsiębiorstwa zarówno w Polsce, jak i w UE nie zmieniła się znacząco w porównaniu z poprzednim rokiem. Obecnie najmniejsze firmy występują na Słowacji, największe zaś w Niemczech. Polskie firmy nadal są nieco mniejsze niż średnio w UE (w przedsiębiorstwie w Polsce przeciętnie pracuje 5,4 osoby wobec przeciętnie 6 osób pracujących w przedsiębiorstwie w UE). Polska znajduje się w tym względzie nieco powyżej środka zestawienia, przed takimi krajami jak Malta, Holandia i Litwa, ale także np. Francja czy Szwecja.

Wykres 14. Przeciętna liczba osób pracujących w przedsiębiorstwie w Polsce i w krajach UE-27 w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu – Structural Business Statistics za 2015 r.²⁷

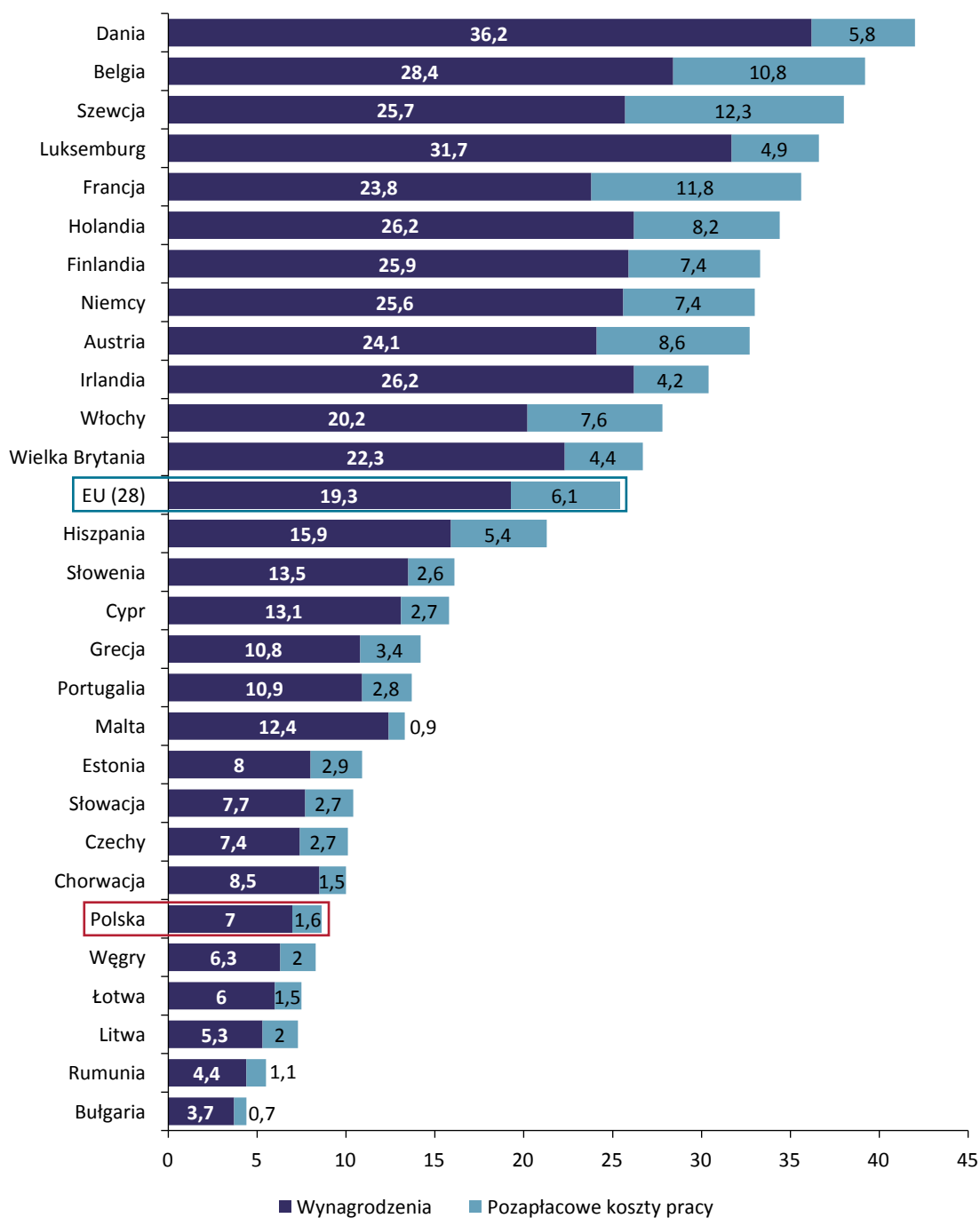
Polska jest jednym z tych krajów UE, w których koszty pracy są nadal stosunkowo niskie w porównaniu ze średnią unijną i pozostałymi krajami UE. Zarówno pod względem całkowitych kosztów pracy, jak i udziału pozapłacowych kosztów pracy w koszcie pracy ogółem w 2016 r. Polska znajdowała się na 6. miejscu od końca wśród krajów UE.

W 2016 r. godzina pracy w Polsce kosztowała średnio 8,6 EUR wobec średniej unijnej wynoszącej 25,4 EUR. Niższe niż w Polsce koszty pracy występują jedynie w Bułgarii i Rumunii, na Litwie i Łotwie oraz na Węgrzech. Na drugim biegunie wśród krajów UE znajduje się natomiast Dania z kosztem pracy na godzinę wynoszącym 42 EUR, Belgia – 39,2 EUR, Szwecja – 38 EUR i Luksemburg – 36,6 EUR. W całkowitych kosztach pracy zasadniczą część stanowią wynagrodzenia – w 2016 r. najwyższe wynagrodzenie na godzinę otrzymywali pracownicy w Danii, Luksemburgu, Belgii, Holandii i Irlandii, najniższe zaś w Bułgarii, Rumunii, na Litwie i Łotwie, na Węgrzech, a zaraz po nich w Polsce (7 EUR). W 2016 r. wynagrodzenie za godzinę pracy w Polsce było niemal 3-krotnie niższe niż średnia w UE i ponad 5-krotnie niższe niż w Danii.

Natomiast procentowy udział pozapłacowych kosztów pracy w kosztach pracy ogółem był w Polsce jednym z niższych w UE (Polska zajmuje pod tym względem 10. pozycję wśród krajów UE), o ponad 5 p.p. niższy niż średnio w UE.

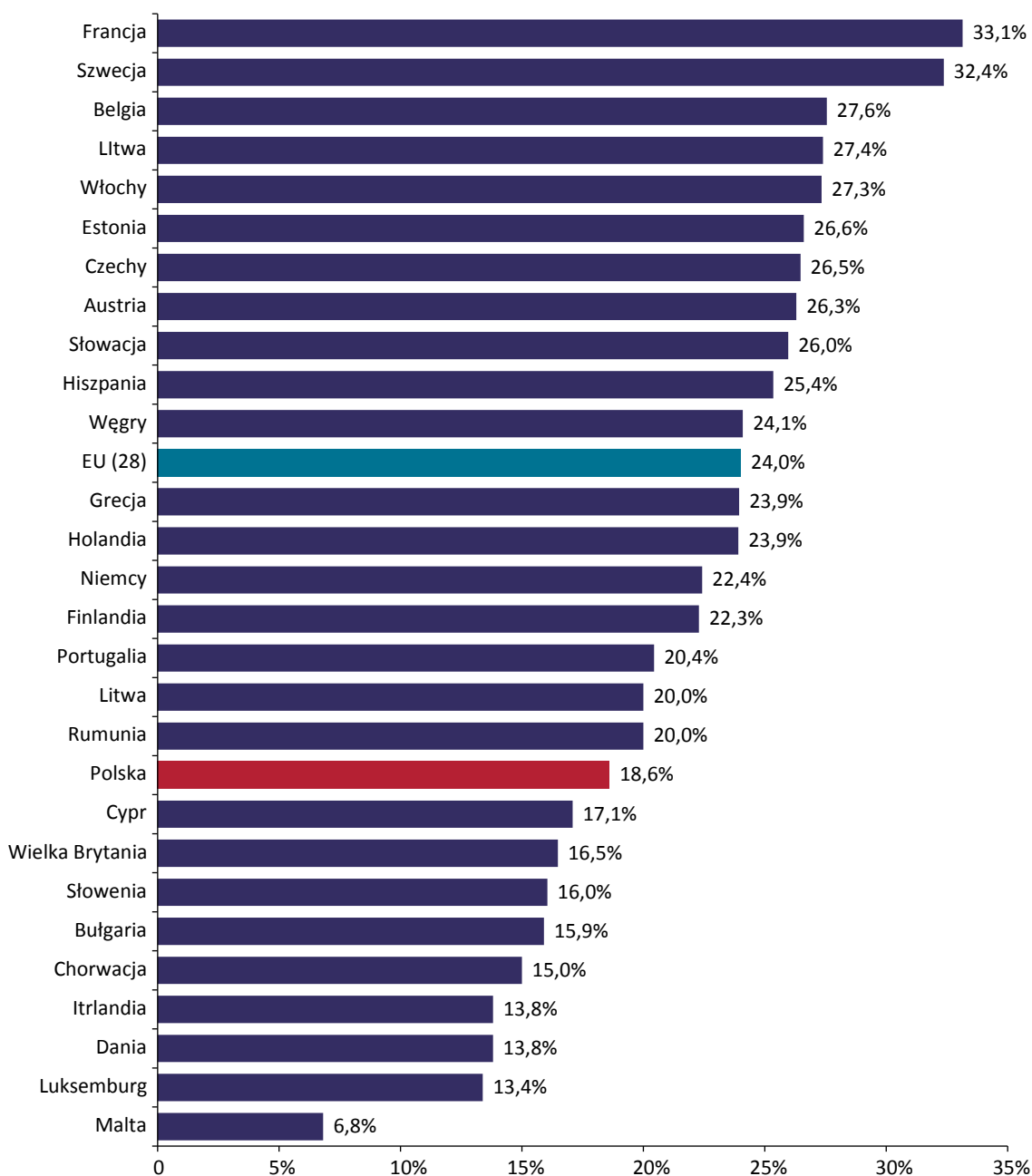
²⁷ Data pobrania 10.11.2017 r. Na ten dzień baza nie zawiera danych w odniesieniu do Grecji.

Wykres 15. Wynagrodzenia i pozapłatowe koszty pracy na godzinę w krajach UE w 2016 r. (w EUR)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Wykres 16. Udział pozapłacowych kosztów pracy w kosztach pracy ogółem w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

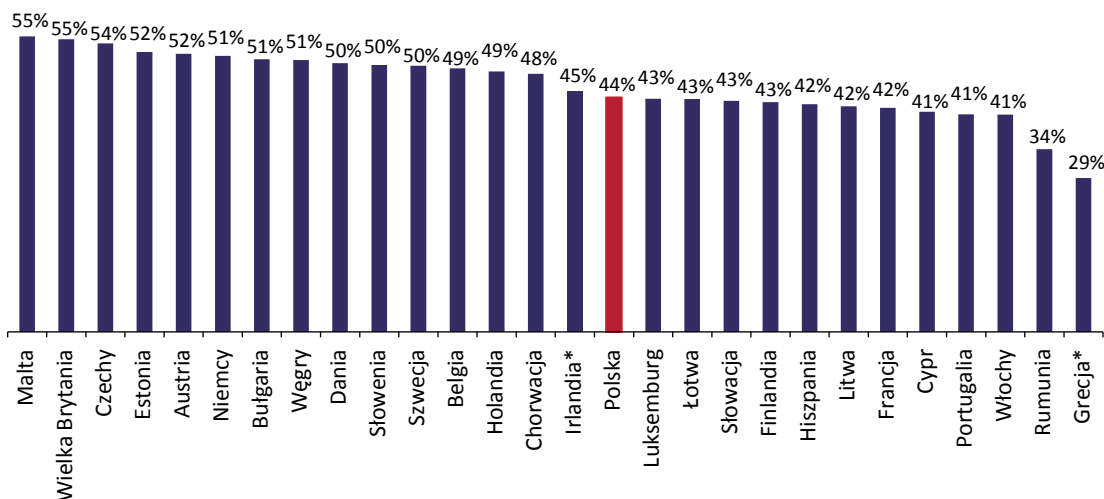
Z powyższego zestawienia wynika, że Polska w konkurencji z innymi państwami, takimi jak np. Francja, Szwecja czy Belgia, nadal może oferować niższe koszty pracy, w tym koszty obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Choć koszty pracy w Polsce rosną powoli (od 2012 r. o 0,7 p.p.), należy mieć na uwadze, że ta główna przewaga konkurencyjna, jaką są nadal stosunkowo niskie koszty pracy zaczyna się wyczerpywać i powodować konieczność poszukiwania nowych źródeł będących podstawą rozwoju gospodarczego kraju.

1.3. Tworzenie PKB przez polskie przedsiębiorstwa na tle krajów UE

Do zobrazowania potencjału polskich przedsiębiorstw w tworzeniu PKB na tle wyników firm unijnych posłużono się wskaźnikiem wartości dodanej brutto według cen czynników produkcji²⁸ wytwarzanej przez przedsiębiorstwa.

Według danych Eurostatu udział wartości dodanej brutto według cen czynników produkcji wytwarzanej przez sektor przedsiębiorstw w PKB jest w Polsce niższy od średniej unijnej. W roku 2015 wynosił on 43,7% wobec 47,3% dla firm w UE²⁹ (wykres 17). W porównaniu z poprzednim 2014 rokiem wartość ta nieznacznie spadła (o 0,1 p.p.). Największy udział wartości dodanej brutto według cen czynników produkcji w PKB wypracowują przedsiębiorstwa na Malcie i w Wielkiej Brytanii (po 55%), Czechach (54%), Estonii i Austrii (po 52%) oraz w Niemczech i na Węgrzech (po 51%). Mniejszy zaś w Grecji (29%), Rumunii (34%), Włoszech, Portugalii i na Cyprze (po 41%).

Wykres 17. Udział wartości dodanej brutto według czynników cen produkcji wygenerowanej przez sektor przedsiębiorstw w Polsce i w krajach UE w PKB poszczególnych krajów w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

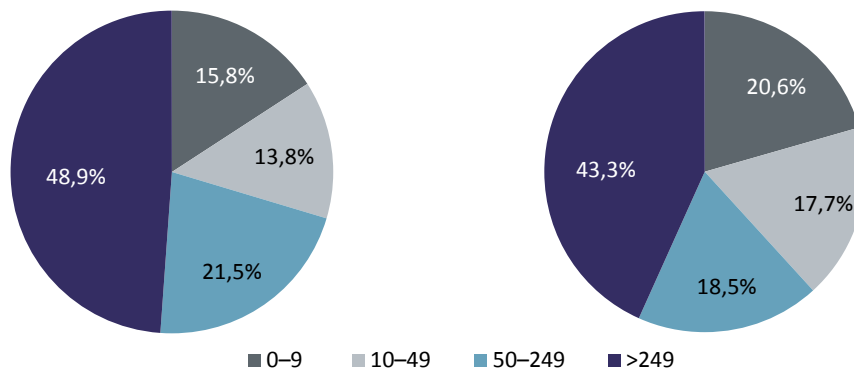
* Dane za 2014 r.

Analiza danych ze względu na wielkość firm pokazuje, że wyniki osiągnięte przez polskie podmioty są także nieco gorsze w porównaniu z tymi wypracowywanymi przez firmy w UE (wykres 18). Dotyczy to w szczególności mikroprzedsiębiorstw – tę grupę podmiotów charakteryzuje największy dystans do UE. Ich udział w tworzeniu wartości dodanej brutto sektora przedsiębiorstw wynosi niecałe 16%, podczas gdy udział mikrofirm w UE to blisko 21% (prawie 5 p.p. różnicy). Sytuacja wygląda podobnie w przypadku małych firm – wypracowują one mniej wartości dodanej niż ich unijni odpowiednicy (różnica blisko 4 p.p.). Z kolei polskie średnie i duże firmy mają wyraźnie wyższy wkład w tworzenie tej wartości niż podmioty z tych klas wielkości w UE (średnie: 22% PL, 19% UE; duże: 49% PL, 43% UE).

²⁸ Dane Eurostatu oraz KE (Arkusze Informacyjne SBA) dotyczące wartości dodanej brutto według cen czynników produkcji (*value added at factor cost*). *Value added at factor costs* to przychód brutto z działalności operacyjnej pomniejszony o dotacje i podatki pośrednie.

²⁹ Dane za 2015 r.

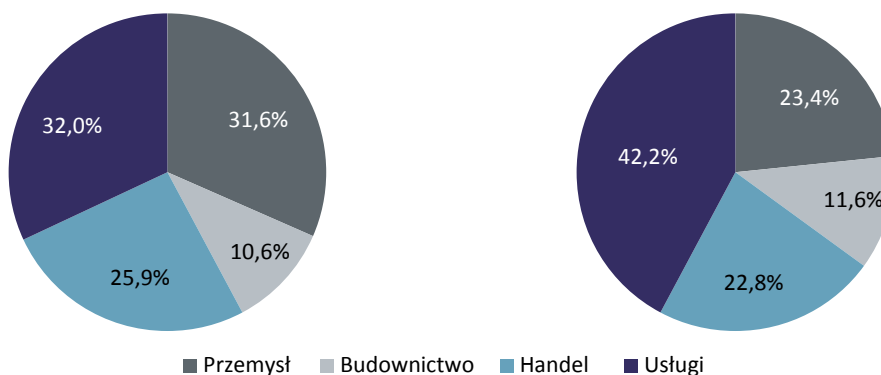
Wykres 18. Struktura wartości dodanej brutto według cen czynników produkcji wytwarzanej przez sektor przedsiębiorstw według wielkości przedsiębiorstw w Polsce (z lewej) i UE (z prawej) w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Analiza danych Eurostatu dotyczących sektora MSP w Polsce i krajach UE wskazuje także na znaczne różnice pod względem struktury branżowej wartości dodanej brutto wytwarzanej przez tę grupę przedsiębiorstw (wykres 19). W Polsce sektor usług ma istotnie mniejsze znaczenie w tworzeniu tej wartości (Polska – 32%, UE – 42,2%)³⁰. Pokazuje to, że w naszym kraju w porównaniu ze średnią dla gospodarki UE-28 większy wkład w tworzenie wartości dodanej brutto sektora MSP mają handel i przemysł. Jak wskazuje doświadczenie państw wysokorozwiniętych, sektory te powinny tracić na znaczeniu wraz z przechodzeniem naszego kraju na wyższy etap rozwoju.

Wykres 19. Struktura wartości dodanej brutto według cen czynników produkcji w sektorze MSP według sektorów gospodarki w Polsce (z lewej) i UE-28 (z prawej) w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Niezadowalający jest także poziom wartości dodanej brutto generowanej przez przeciętne polskie przedsiębiorstwo. W porównaniu ze statystyczną firmą w UE tworzy ono znacznie niższą wartość dodaną brutto – 120 tys. EUR (UE – 300 tys. EUR). Wpływają na to przede wszystkim niskie wyniki mikroprzedsiębiorstw. Wartość dodana brutto wytworzona przez przeciętną mikrofirmę w Polsce stanowi mniej niż jedną trzecią wartości wytwarzanej przez jej odpowiednik z UE. Przeciętnie polska średnia i duża firma generuje 44–49% wartości dodanej brutto firmy unijnej. Jedynie w przypadku małych przedsiębiorstw wartość ta stanowi ponad połowę wartości dodanej wytwarzanej przez przeciętne przedsiębiorstwo tej kategorii w UE.

³⁰ Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu za 2015 r.

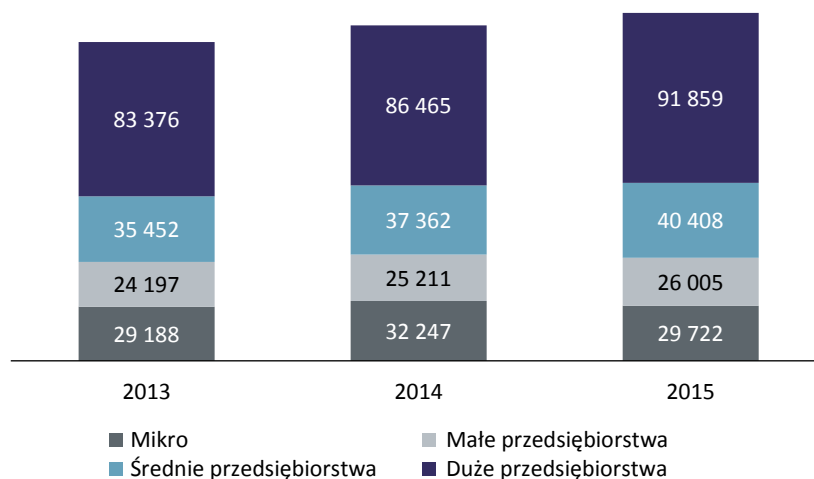
Praktycznie wszystkie grupy przedsiębiorstw w Polsce (poza mikrofirmami) w ostatnich latach mają tendencję wzrostową w zakresie poziomu wypracowanej wartości dodanej brutto (wykres 20). Jednak z relacji tego wskaźnika wytworzonego przez przeciętną firmę w Polsce do wartości dodanej wytworzonej przez przedsiębiorstwo w UE widać, że istnieje jeszcze przestrzeń do zwiększenia produktywności w krajowych przedsiębiorstwach, szczególnie podmiotów mikro, ale też średnich i dużych. Warto przy tym podkreślić relatywnie dobre wyniki małych firm (tabela 6).

Tabela 6. Wartość dodana brutto według cen czynników produkcji wytworzona przez przeciętne przedsiębiorstwo w Polsce w rozbiciu na klasy wielkości przedsiębiorstw w 2015 r.

Wielkość przedsiębiorstwa	Wartość dodana brutto	Wartość dodana brutto wytworzona przez przeciętne przedsiębiorstwo w Polsce w odniesieniu do wyniku przeciętnej firmy w UE
Mikro	19,4 tys. EUR	29,8%
Małe przedsiębiorstwo	478,3 tys. EUR	55,0%
Średnie przedsiębiorstwo	2,7 mln EUR	48,6%
Duże przedsiębiorstwo	28,8 mln EUR	44,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Wykres 20. Wartość dodana brutto wytwarzana przez poszczególne grupy wielkości przedsiębiorstw w Polsce w latach 2013–2015 (mln EUR)

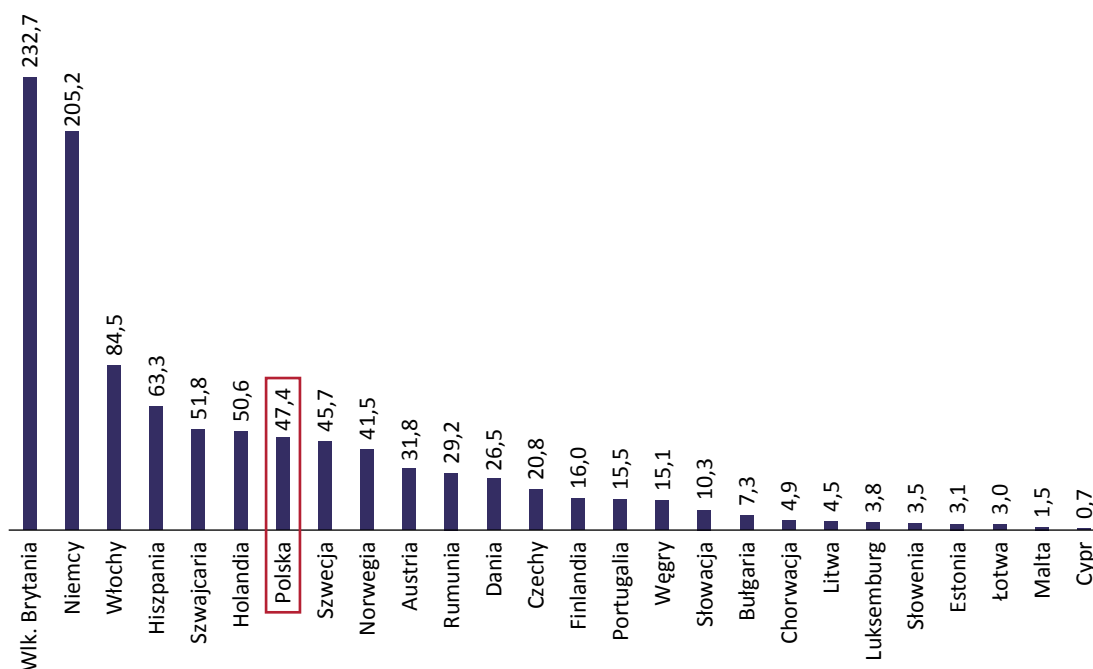
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

1.4. Działalność inwestycyjna przedsiębiorstw w wybranych krajach Europy

Średnie nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w 2015 r., w ujęciu globalnym, w wybranych krajach Europy wynosiły 39,2 mld EUR i wzrosły średnio o 3,3 mld EUR w porównaniu z poprzednim rokiem. Liderem pod względem wielkości nakładów przeznaczanych na działalność inwestycyjną jest Wielka Brytania (233 mld EUR), a na drugim miejscu Niemcy (205 mld EUR). Krajem, gdzie sumarycznie przedsiębiorstwa najmniej przeznaczały na działalność inwestycyjną jest Cypr (0,7 mld EUR). Największy wzrost nakładów na nowe środki trwałe i używane miał miejsce w Wielkiej Brytanii – o 32,8 mld EUR. Na drugim miejscu były

przedsiębiorstwa ze Szwajcarii z wynikiem o 9,1 mld EUR wyższym niż w 2014 roku. Na kolejnych miejscach była Rumunia, w której przedsiębiorstwa zainwestowały o 5,8 mld EUR więcej niż w poprzednim roku i Niemcy – 5,7 mld EUR. Polska pod względem całkowitych nakładów w tym zestawieniu znajduje się na 7. miejscu i również znajduje się wśród krajów o dość wysokim wzroście nakładów całkowitych przedsiębiorstw (o 4,6 mld EUR) w porównaniu z poprzednim rokiem.

Wykres 21. Inwestycje w nowe środki trwałe i używane kupowane od osób trzecich czy produkowane na własny użytek (wyłączone są inwestycje w wartości niematerialne i prawne) w wybranych krajach Europy w 2015 r., w mld EUR

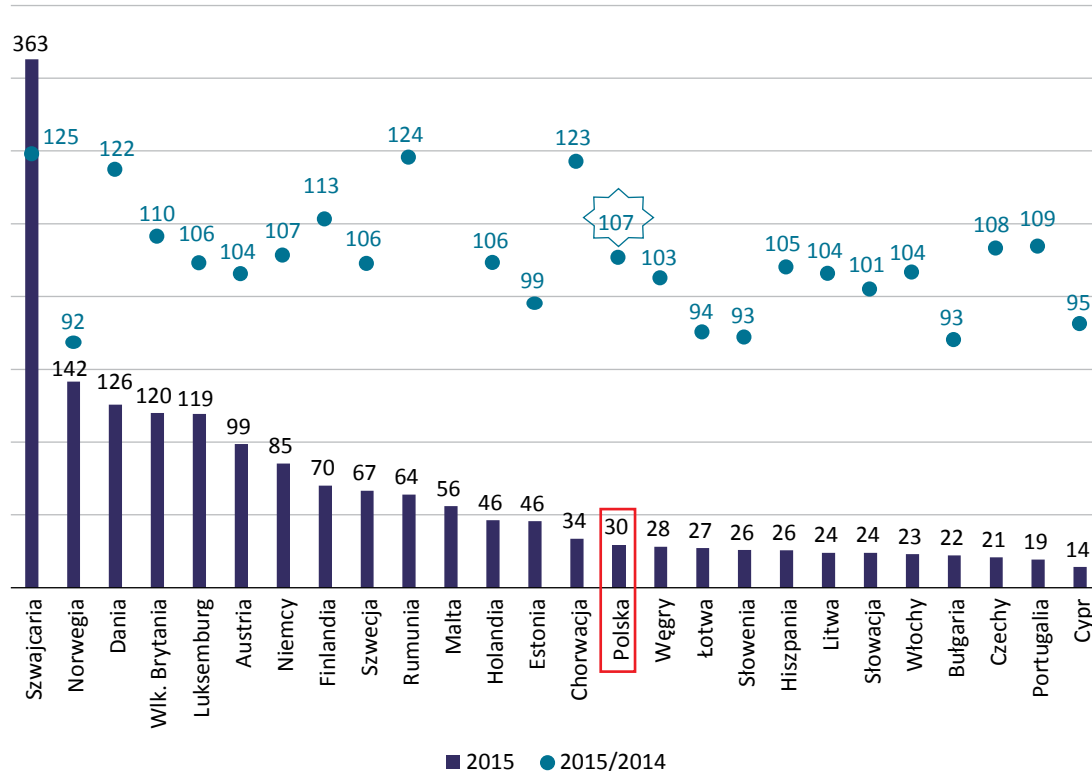
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu za 2015 r. [sbs_na_sca_r2].

Kraje, w których zanotowano spadek nakładów przedsiębiorstw to: Norwegia (o 2,5 mld EUR), Bułgaria (o 0,4 mld EUR) i Słowenia (o 0,1 mld EUR).

Inwestycje w środki trwałe przeciętnej firmy w Polsce (29,5 tys. EUR) są znacznie niższe niż krajów europejskich takich jak – Szwajcaria (363 tys. EUR), Norwegia (141,6 tys. EUR), Dania (125,8 tys. EUR), Luksemburg (119,2) czy mniejszych krajów jak Estonia (45,7 EUR) czy Chorwacja (33,6 EUR). Polskie firmy przeznaczają na inwestycje podobne środki jak przedsiębiorstwa na Węgrzech czy na Łotwie.

Polska w 2015 r. znalazła się wśród krajów, w których nastąpił wzrost nakładów na środki trwałe przeciętnej firmy w porównaniu z 2014 r., jednak nie był on wysoki (z 27,64 tys. EUR do 29,53 tys. EUR, o 7%). Kraje, w których również zanotowano wzrosty nakładów w porównaniu z 2014 r. to Malta (146%), Szwajcaria (25%), Rumunia (24%), Chorwacja (23%), Dania (22%), Finlandia (13%) czy Wielka Brytania (10%), Portugalia (9%), Czechy (8%), Niemcy (7%), Holandia (6%), Luksemburg (6%), Szwecja (6%), Hiszpania (5%), Włochy (4%), Litwa (4%), Austria (4%), Węgry (3%) i Słowacja (1%). Nasz wynik jest na poziomie Czech (8%), Niemiec (7%) czy Holandii (6%).

Wykres 22. Inwestycje w środki trwałe na jedno przedsiębiorstwo (w tys. EUR) i dynamika tej wielkości w Polsce i wybranych krajach w 2015 r. (2014=100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu za lata 2014 i 2015 [sbs_na_sca_r2].

W niektórych krajach zanotowano znaczny spadek wielkości nakładów jak w Norwegii (o 12,1 tys. EUR, 8%), Słowenii (o 1,9 tys. EUR, 7%), Bułgarii (o 1,7 tys. EUR, 7%), Łotwie (o 1,7 tys. EUR, 6%), Cyprze (o 0,67 tys. EUR, 5%) i Estonii (o 0,54 tys. EUR, 1%).

Mimo ogólnej poprawy sytuacji gospodarczej krajów europejskich, poziom nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w analizowanych krajach, w porównaniu z wynikami z 2008 roku, jest wciąż niższy dla większości z nich. Tylko w 5 krajach nastąpił wzrost nakładów inwestycyjnych przypadających na jedno przedsiębiorstwo w porównaniu z 2008 r. – mianowicie w Luksemburgu (o 46%), Malcie (o 46%), Wielkiej Brytanii (o 38%), Węgrzech (o 24%) i w Polsce (o 4%).

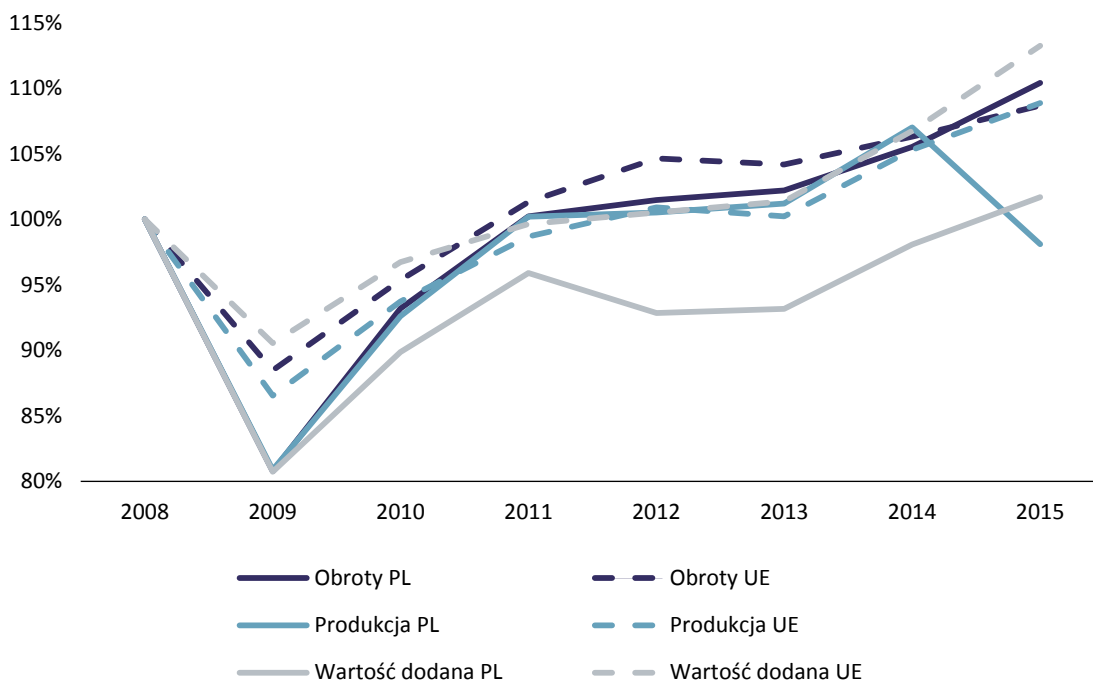
1.5. Produktywność i sytuacja finansowa polskich firm w porównaniu z krajami UE

Mimo że rok 2015 r., jak wskazują dane GUS, należy uznać za wyjątkowo dobry, jeśli chodzi o produktywność i wyniki finansowe przedsiębiorstw w Polsce, to w porównaniu z krajami UE (dane Eurostatu) sytuacja ta nie wypada tak korzystnie. Pod względem dynamiki trzech podstawowych kategorii mierzących sytuację finansową firm w zaledwie jednej – obrotach – polskie podmioty gospodarcze wypadają lepiej niż unijne. Wzrost obrotów polskich przedsiębiorstw w 2015 r. wyniósł 4,6% r/r, podczas gdy w UE zaledwie 2,2% r/r. Jednak w pozostałych kategoriach sytuacja jest znacznie słabsza. Dynamika wartości dodanej brutto przedsiębiorstw w UE (6,1% r/r) była wyraźnie wyższa niż polskich pod-

miotów (3,7% r/r). Jeszcze gorzej jest w produkcji, gdzie unijne firmy zanotowały wyraźny wzrost (o 3,4% r/r), a polskie – spadek (o 8,3% r/r). Należy także podkreślić, że dane GUS w przeciwieństwie do Eurostatu wskazują na kontynuację wzrostu produkcji w 2015 r. (wzrost o 6,4% r/r).

Tendencje średnioterminowe są podobne. Po latach wyraźnego szybszego wzrostu polskich przedsiębiorstw w latach 2005–2008 w porównaniu z resztą krajów UE dane za kolejne lata potwierdzają wyraźne wyhamowanie tempa rozwoju przedsiębiorstw w Polsce do poziomu bliskiego średniej dla UE-26³¹. Najlepiej na tle UE-26 prezentujemy się pod względem dynamiki obrotów przedsiębiorstw. Pod tym względem udało nam się wyprzedzić kraje unijne (skumulowany wzrost polskich firm w okresie 2008–2015 wyniósł 10,4%, podczas gdy w UE 8,7%), przy czym w latach 2008–2014 dynamika ta w Polsce była nieco niższa niż w UE (odpowiednio 5,5% i 6,3%). Jeśli chodzi o dynamikę produkcji, poza 2015 r. rosła ona w podobnym tempie w Polsce i w UE-26. W całym okresie 2008–2015 nastąpił jednak spadek tej kategorii w Polsce o 1,9%, podczas gdy w UE zanotowano wzrost o 8,9%. Najtrudniejsza sytuacja dotyczy wzrostu wartości dodanej wypracowywanej przez polskie przedsiębiorstwa. Dynamika tej kategorii w latach 2008–2015 była wyraźnie niższa w Polsce (101,7%) niż przeciętnie w grupie UE-26 (113,3%).

Wykres 23. Dynamika obrotów, produkcji i wartości dodanej w Polsce i UE-26 w latach 2008–2015 (2008 = 100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Polskie przedsiębiorstwa różnią się od firm z innych krajów unijnych pod względem udziału poszczególnych kategorii wielkości przedsiębiorstw w produkcji czy obrotach. W 2015 r. największy wkład w obroty polskich firm miały duże firmy (44%) i mikroprzedsiębiorstwa (21,7%), a jeśli chodzi o wartość dodaną – duże (48,9%) i średnie podmioty (21,5%). Dane w poniższej tabeli wskazują na sto-

³¹ Na potrzeby tego rozdziału UE-26 obejmuje wszystkie kraje UE-28 bez Irlandii i Grecji.

sunkowo trudną sytuację mikroprzedsiębiorstw w Polsce, które osiągają z racji swojej liczebności stosunkowo duże obroty w porównaniu z mikroprzedsiębiorstwami w UE, jednak ich wkład w tworzenie wartości dodanej jest wyraźnie mniejszy. W UE jest odwrotnie – mikrofirmy mają większy wkład w tworzenie wartości dodanej niż obrotów. Zauważalnie gorzej na tle średniej UE prezentują się także polskie małe przedsiębiorstwa, które zarówno w obrotach, jak i wartości dodanej wypracowują niższe udziały. Silną pozycję mają natomiast polskie duże przedsiębiorstwa, których wkład w tworzeniu wartości dodanej jest wyraźnie wyższy niż tego typu firm w UE (48,9% wobec 42,2%) i nieco wyższy – w tworzeniu obrotów (44% wobec 43,3%). Analogicznie do dużych firm dosyć mocną pozycję mają także średnie przedsiębiorstwa w Polsce.

Tabela 7. Obroty i wartość dodana przedsiębiorstw w Polsce i UE w 2015 r. w podziale na kategorie wielkości przedsiębiorstw

		0–9	10–19	20–49	50–249	> 249	Ogółem
Obroty (mld EUR)	PL	199,6	51,1	82,6	183,1	404,9	921,3
	UE	4788,4	1762,1	2758,0	5096,2	11019,0	25423,7
Wartość dodana (mld EUR)	PL	29,7	9,7	16,3	40,4	91,9	188,0
	UE	1412,1	478,0	668,9	1214,3	2754,2	6527,7
Obroty (udział)	PL	21,7%	5,5%	9,0%	19,9%	44,0%	100%
	UE	18,8%	6,9%	10,8%	20,0%	43,3%	100%
Wartość dodana (udział)	PL	15,8%	5,2%	8,7%	21,5%	48,9%	100%
	UE	21,6%	7,3%	10,2%	18,6%	42,2%	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

W 2015 r. produktywność polskich firm plasowała się wyraźnie poniżej średniej krajów UE. Statystyczna firma w Polsce wytwarzała produkty o wartości ponad dwa razy mniejszej (377,9 tys. EUR) niż przeciętna firma w UE-27 (805,7 tys. EUR), osiągała ponad dwukrotnie mniejsze obroty (odpowiednio: 573,5 tys. EUR i 1178,4 tys. EUR) i wartość dodaną (120,7 tys. EUR i 303 tys. EUR). Również statystyczny pracownik polskiej firmy był około dwa razy mniej wydajny niż przeciętny pracownik w UE-27 (tabela 8).

Tabela 8. Obroty, produkcja i wartość dodana przypadające na jedno przedsiębiorstwo i jedną osobę pracującą w przedsiębiorstwach w Polsce i UE-27 w 2015 r. (w tys. EUR)

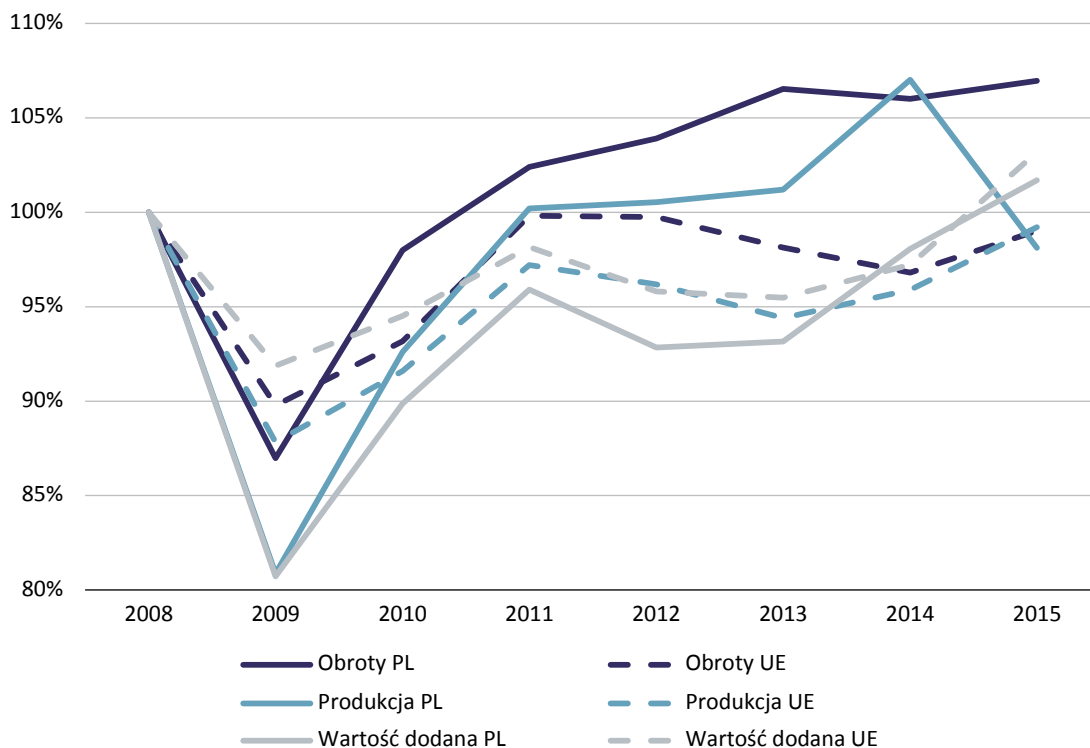
	Obroty		Produkcja		Wartość dodana	
	PL	UE-27	PL	UE-27	PL	UE-27
Produktywność firmy	573,5	1 178,4	377,9	805,7	120,7	303,0
Produktywność pracownika	106,5	197,6	68,0	135,0	21,7	50,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

W 2015 r. wartość dodana i obroty przeciętnej polskiej firmy zwiększyły się w porównaniu z poprzednim rokiem (wzrost odpowiednio o 3,7% i 0,9% r/r według Eurostatu). Jedynie wartość produkcji przeciętnej firmy spadła wyraźnie (o 8,3% r/r). Również w długim okresie produktywność przeciętnego przedsiębiorstwa w Polsce wykazuje trend wzrostowy (wykres 24), co wiąże się z poprawą

sytuacji makroekonomicznej. Po wyhamowaniu wzrostu gospodarczego w Polsce w latach 2012 i 2013, w roku 2014 nastąpiło jego wyraźne odbicie (wzrost PKB wyniósł 3,3% r/r), kontynuowane w 2015 (3,8% r/r). Produktivność przeciętnej firmy, która po kryzysowym 2009 r. w kolejnych dwóch latach powróciła na ścieżkę wzrostu, w latach 2012–2013 znowu wyhamowała, jeśli chodzi o obroty i produkcję, a nawet zmniejszyła się w przypadku wartości dodanej. W kolejnych dwóch latach utrzymywało się dodatnie tempo wzrostu produktywności w Polsce.

Wykres 24. Dynamika obrotów, produkcji i wartości dodanej w przeciętnej firmie w Polsce i UE-26 w latach 2008–2015 (2008 = 100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Podsumowując, należy podkreślić, że tempo poprawy produktywności i sytuacji finansowej polskich przedsiębiorstw zaczyna coraz bardziej upodabniać się do poziomów notowanych przez pozostałe kraje UE. Z jednej strony wskazuje to na postępującą konwergencję naszej gospodarki do gospodarki unijnej. Z drugiej jest to sygnał, że nie rozwijamy się już w tempie na tyle wysokim, aby móc szybko nadrabiać zapóźnienia, które nadal są znaczne zarówno do średniej UE, a tym bardziej jej liderów.

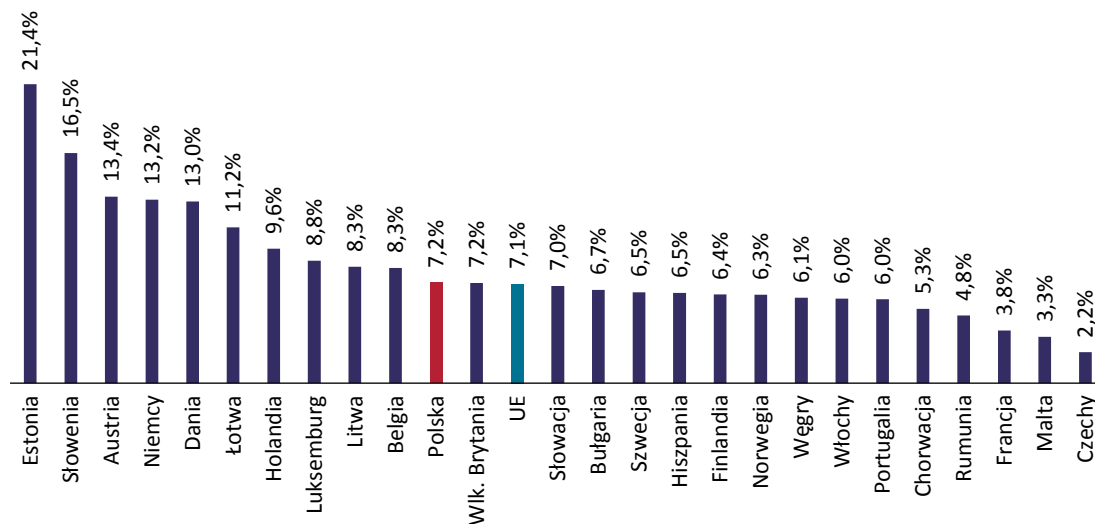
1.6. Internacjonalizacja polskich przedsiębiorstw

Polska pod względem odsetka eksporterów ogółem³² prezentuje się stosunkowo dobrze na tle innych krajów Europy. Według obliczeń własnych na podstawie danych Eurostatu za 2015 r. 7,2% przedsiębiorstw w Polsce eksportuje swoje wyroby. Wypadamy na tym tle nieco lepiej niż średnia dla UE, co więcej – lepiej

³² Obejmuje wszystkie kategorie przedsiębiorstw według wielkości.

niż Wielka Brytania czy Szwecja. Liderami pod względem odsetka eksporterów są małe i dynamiczne gospodarki Estonii i Słowenii. Dla porównania można zauważyć, że gorzej na tle UE wypadamy pod względem odsetka importerów. Według danych Eurostatu za 2015 r. 11,2% firm jest importerami wyrobów, podczas gdy średnio w 25 krajach UE³³ odsetek ten wynosi 15,2%.

Wykres 25. Odsetek eksporterów w Polsce i wybranych krajach Europy w 2015 r.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu.

Liczba polskich eksporterów rośnie dynamicznie w porównaniu z innymi krajami UE. Liczba takich firm w Polsce w latach 2012–2015 wzrosła o 37%, był to największy wzrost spośród wszystkich 14 krajów, dla których dostępne są dane za ten okres³⁴. Dla porównania liczba eksporterów w tych krajach UE zmniejszyła się średnio o 1,6%. W 2015 r. liczba eksporterów w Polsce również wzrosła – o 4,8% r/r i był to drugi najwyższy wynik w UE (po Chorwacji – 6,3% r/r) oraz zdecydowanie lepszy niż średnia unijna, która była ujemna – wyniosła -5,3% r/r. Szybko rośnie także liczba polskich importerów (wzrost o 30,5% w latach 2012–2015). Zanotowaliśmy pod tym względem szósty najwyższy wzrost wśród 19 krajów UE³⁵.

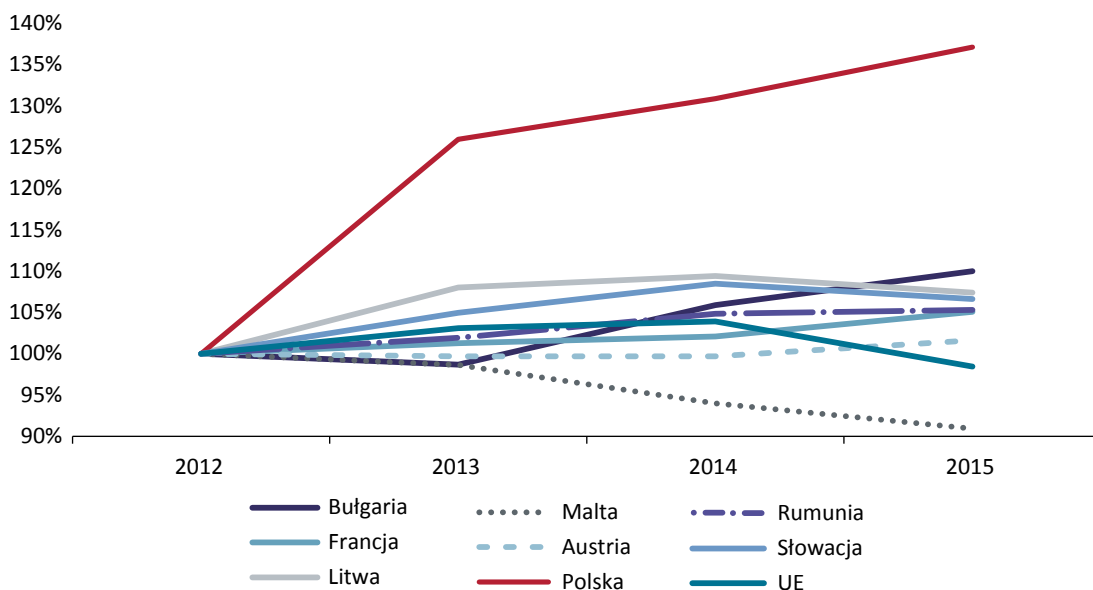
Polskie przedsiębiorstwa, choć relatywnie liczne, niezbyt korzystnie prezentują się na tle firm z krajów UE pod względem przeciętnej wartości eksportu przypadającej na jedną firmę. Z obliczeń własnych na podstawie danych Eurostatu za 2015 r. wynika, że przeciętna polska firma wyeksportowała towary o wartości 1,5 mln EUR, co plasuje nas na 18. miejscu na 28 krajów UE. W porównaniu z rokiem 2014 zanotowaliśmy pod tym względem nieznaczny wzrost (o 3,4%), a w relacji do 2012 r. spadek o 9,3%. Podobnie wygląda import. Zakup z zagranicy przeciętnego polskiego importera wyniósł 986 tys. EUR, co dało nam 17. pozycję na 28 krajów UE, przy czym w latach 2012–2015 zanotowano spadek o 12,4%.

³³ Dotyczy to krajów UE bez Cypru, Grecji i Irlandii.

³⁴ Dotyczy to następujących krajów: Belgii, Bułgarii, Francji, Chorwacji, Litwy, Łotwy, Malty, Holandii, Austrii, Polski, Portugalii, Rumunii, Słowacji i Szwecji.

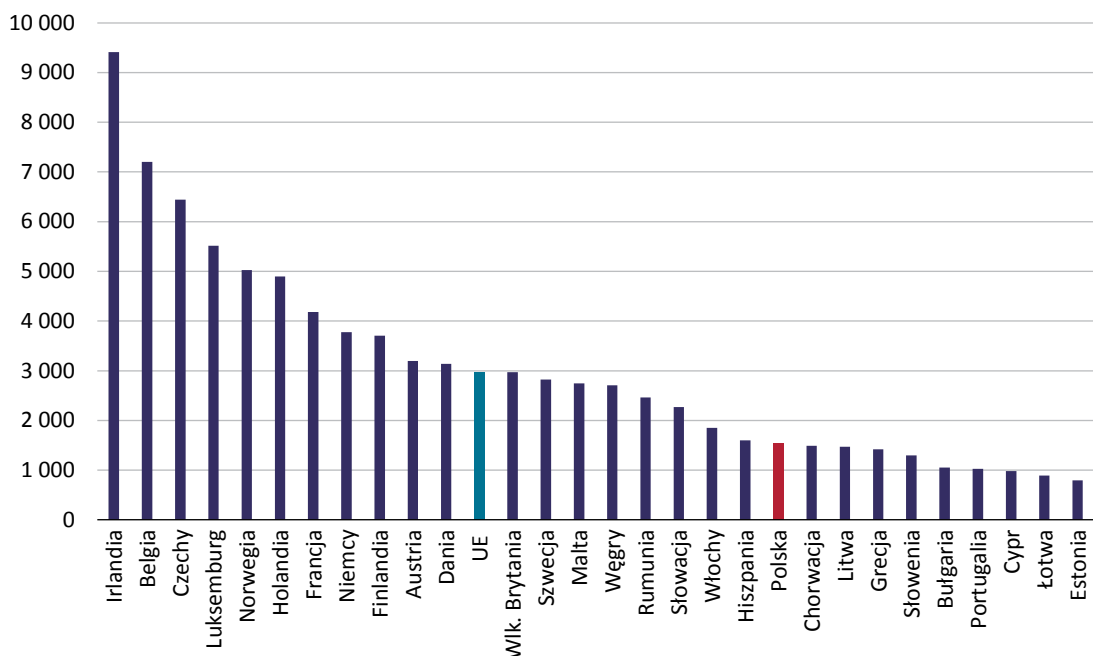
³⁵ Dotyczy to wszystkich krajów UE z wyjątkiem Danii, Niemiec, Irlandii, Hiszpanii, Włoch, Luksemburga, Węgier, Finlandii i Wielkiej Brytanii.

Wykres 26. Dynamika liczby eksporterów w Polsce i wybranych krajach Europy w latach 2012–2015 (2012 = 100%)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu.

Wykres 27. Eksport na jedną firmę w Polsce i wybranych krajach Europy w 2015 r. (tys. EUR)

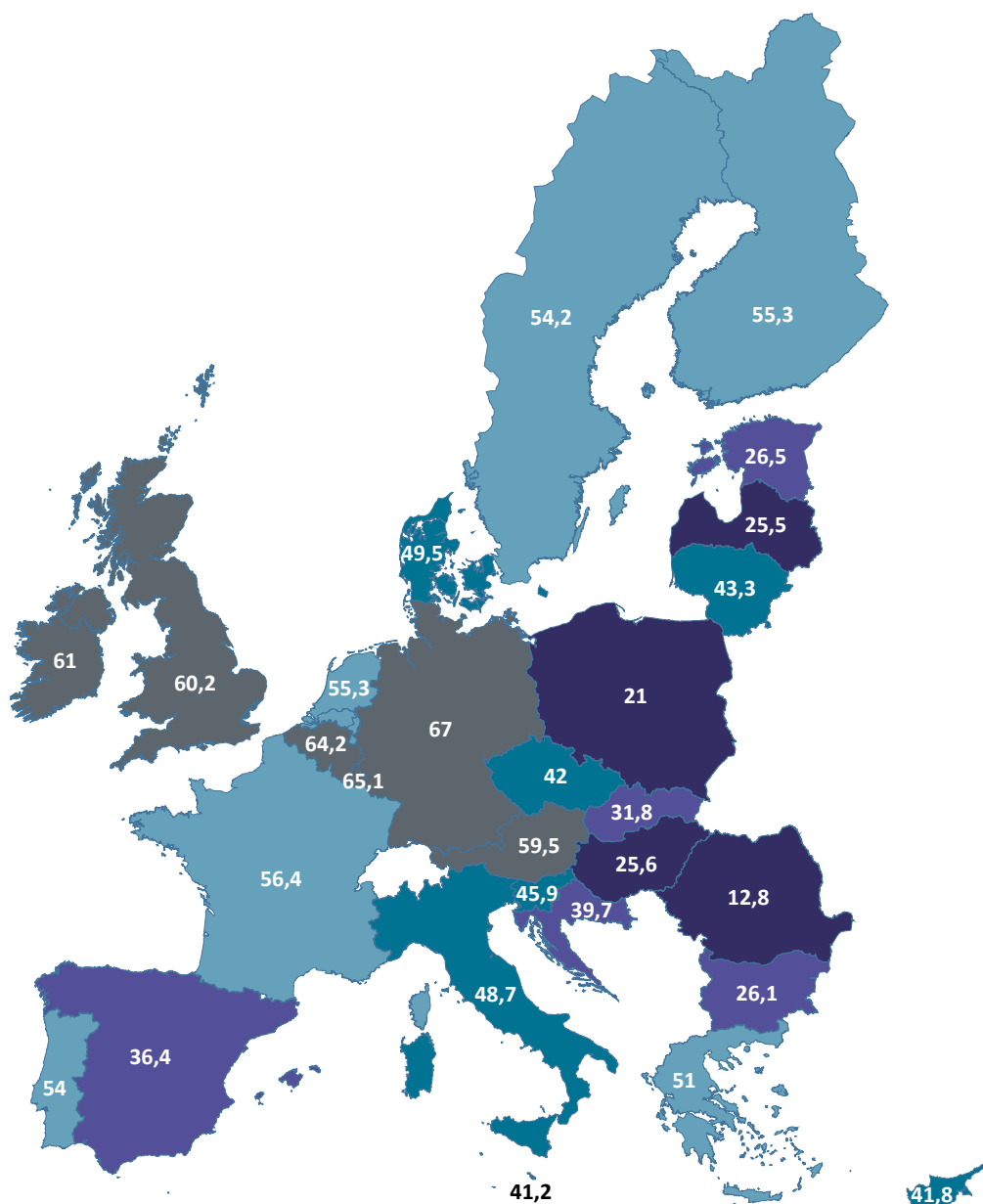
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Z przedstawionych danych wynika, że handel zagraniczny polskich przedsiębiorstw na tle UE prezentuje się korzystnie z punktu widzenia poziomu i tendencji w zakresie skłonności naszych firm do eksportu, jednak rozmiary sprzedaży za granicę towarów w porównaniu z innymi krajami UE są stosunkowo niskie, podobnie jak niepewne jest tempo wzrostu. Podobnie sytuacja wygląda w imporcie. Skłonność do prowadzenia takiej działalności polskich firm jest mniejsza niż przeciętnie w UE. Przeciętna wartość importu polskiego przedsiębiorstwa jest stosunkowo niska w porównaniu ze średnią UE.

Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce na tle krajów Europy

(według *Community Innovation Survey*, Eurostat)

Mapa 1. Odsetek firm prowadzących działalność innowacyjną bieżącą i działalność zaniechaną w latach 2012–2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Community Innovation Survey*, Eurostat.

Najważniejsze informacje

- Innowacyjność wielu krajów Europy, mierzona odsetkiem przedsiębiorstw prowadzących działalność innowacyjną, spada. Również w Polsce najnowsze dane za lata 2012–2014 wskazują na spadek udziału innowacyjnych firm do 21% z 23% odnotowanych w poprzednim badaniu (za lata 2010–2012). Kraje o stabilnym rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw to: Belgia, Irlandia, Wlk. Brytania, Austria, Francja oraz Litwa.
- Aktywność w działalności innowacyjnej jest domeną dużych przedsiębiorstw.
- W Polsce wdrażanych jest więcej innowacji o charakterze technologicznym (16% przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie) niż nietechnologicznym (13%).
- Najbardziej innowacyjną sekcją (mierzoną odsetkiem innowacyjnych przedsiębiorstw) w Polsce jest sekcja *D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatycznych* – 35%, sekcja *J – Informacja i komunikacja* – 33% oraz sekcja *K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa* – 33%.
- Nakłady, jakie przeznaczają polscy przedsiębiorcy na działalność innowacyjną są obecnie niższe (o ok. 28%) w porównaniu nakładami ponoszonymi w 2012 r. i wynoszą – 728,1 tys. EUR na firmę.
- W Polsce wśród przedsiębiorstw, które prowadzą działalność innowacyjną w zakresie produktów lub procesów 33% prowadzi wewnętrzną działalność badawczo-rozwojową. Jest to wynik wyższy od notowanego w 2012 r. (31%).
- W ujęciu wartościowym przeciętne nakłady polskich przedsiębiorstw na wewnętrzną działalność B+R zmalały z 710 tys. EUR (2012 r.) do 472 tys. EUR (w 2014 r.).
- Wysokość średnich nakładów na przeciętne przedsiębiorstwo prowadzące zewnętrzną działalność B+R wynosi w Polsce 171 tys. EUR, w naszym kraju zewnętrzną działalność B+R prowadzi 21% innowacyjnych przedsiębiorstw.
- W 2014 r. spadła wartość sprzedaży produktów nowych dla firmy do 6,5 mln EUR; o 0,7 mln EUR w porównaniu z wynikami osiąganymi w 2012 r.
- Spadła także wartość sprzedaży produktów nowych dla rynku do 5,4 mln EUR; o 1,1 mln EUR w porównaniu z wynikami osiąganymi w 2012 r.
- Zmniejszył się udział firm współpracujących: z 31,3% w 2012 r. do 28,2% w 2014 r.
- Wzrosło znaczenie środków publicznych w działalności innowacyjnej przedsiębiorstw z 23,2% w 2012 r. do 26,5% w 2014 r.
- Ochrona własności intelektualnej polskich innowacyjnych firm w porównaniu z krajami Europy jest na średnim poziomie – 7,2% innowacyjnych firm dokonało zgłoszenia patentowego i 2,8% zgłoszenia wzoru użytkowego w latach 2012–2014.
- Największą barierą wprowadzania innowacji o charakterze wewnętrznym wśród firm nieinnowacyjnych jest brak możliwości finansowania innowacji ze źródeł wewnętrznych – 24,8%. Drugą kluczową barierą utrudniającą wprowadzanie innowacji jest brak personelu o odpowiednich umiejętnościach w przedsiębiorstwie – 9,8%.

2.1. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw

Na podstawie najnowszych danych z Eurostatu (*Community Innovation Survey 2014*) możemy mówić o wyraźnym spowolnieniu innowacyjności w Unii Europejskiej.

Według opublikowanych w styczniu 2017 r. danych **odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw** w większości krajów Europy maleje. Obecnie – dane za 2014 r. – jest on na niższym poziomie w porównaniu z danymi z CIS-2012, CIS-2010, a nawet z CIS-2008. Jedynie sześć państw wyróżnia się stabilnym i wręcz wzrastającym zapleczem innowacyjnych przedsiębiorstw, są to: Belgia, Irlandia, Wlk. Brytania, Austria, Francja, a także Litwa (zielony kolor w poniższej tabeli). Kraje, w których dochodziło do wahań innowacyjności (również in minus), jednak o stosunkowo niewielkiej skali to: Luksemburg, Finlandia czy Holandia.

Najwięcej jest państw, w których odsetek przedsiębiorstw prowadzących działalność innowacyjną na przestrzeni lat 2008–2014 spada. W poniższej tabeli zostały one oznaczone na czerwono. Polska należy także do grupy państw doświadczających negatywnego trendu – odsetek innowacyjnych firm wynosi obecnie 21%, w porównaniu z 2012 r. zmniejszył się o 2 p.p.

Tabela 9. Odsetek firm prowadzących działalność innowacyjną bieżącą i działalność zaniechaną w latach 2008–2014

	2008	2010	2012	2014	Różnica 2014–2012	Różnica 2014–2010	Różnica 2014–2008
UE (28)	bd	bd	48,9	bd	bd	bd	bd
EU (27)	51,57	52,93	bd	bd	bd	bd	bd
Norwegia	49,18	43,54	44,7	bd	bd	bd	bd
Szwajcaria	bd	bd	bd	75,3	bd	bd	bd
Islandia	74,83	63,83	bd	59,2	bd	-4,63	-15,63
Niemcy	79,91	79,28	66,9	67	0,1	-12,28	-12,91
Luksemburg	64,67	68,06	66,1	65,1	-1	-2,96	0,43
Belgia	58,13	60,88	55,6	64,2	8,6	3,32	6,07
Irlandia	56,54	59,54	58,7	61	2,3	1,46	4,46
Wlk. Brytania	45,62	44,24	50,3	60,2	9,9	15,96	14,58
Austria	56,23	56,46	54,4	59,5	5,1	3,04	3,27
Francja	50,18	53,48	53,4	56,4	3	2,92	6,22
Finlandia	52,21	56,23	52,6	55,3	2,7	-0,93	3,09
Holandia	44,87	56,72	51,4	55,3	3,9	-1,42	10,43
Szwecja	53,66	59,58	55,9	54,2	-1,7	-5,38	0,54
Portugalia	57,81	60,34	54,6	54	-0,6	-6,34	-3,81
Grecja	bd	bd	52,3	51	-1,3	bd	bd
Dania	51,92	54,74	51,1	49,5	-1,6	-5,24	-2,42
Włochy	53,24	56,3	56,1	48,7	-7,4	-7,6	-4,54
Słowenia	50,28	49,4	46,5	45,9	-0,6	-3,5	-4,38

cd. →

cd. Tabeli 9.

	2008	2010	2012	2014	Różnica 2014–2012	Różnica 2014–2010	Różnica 2014–2008
Litwa	30,28	34,46	32,9	43,3	10,4	8,84	13,02
Czechy	56	51,69	43,9	42	-1,9	-9,69	-14
Cypr	56,11	46,19	42,1	41,8	-0,3	-4,39	-14,31
Malta	37,41	41,54	51,1	41,2	-9,9	-0,34	3,79
Chorwacja	44,17	42,43	37,9	39,7	1,8	-2,73	-4,47
Hiszpania	43,54	41,38	33,6	36,4	2,8	-4,98	-7,14
Słowacja	36,05	35,59	34	31,8	-2,2	-3,79	-4,25
Estonia	56,38	56,84	47,6	26,5	-21,1	-30,34	-29,88
Bułgaria	30,77	27,11	27,4	26,1	-1,3	-1,01	-4,67
Węgry	28,94	31,06	32,5	25,6	-6,9	-5,46	-3,34
Łotwa	24,29	29,86	30,4	25,5	-4,9	-4,36	1,21
Polska	27,94	28,14	23	21	-2	-7,14	-6,94
Rumunia	33,31	30,82	20,7	12,8	-7,9	-18,02	-20,51

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat Statistics Database [inn_cis7_type], [inn_cis8_type] i [inn_cis9_type].

Działalność innowacyjna przedsiębiorstw według klas wielkości

Działalność przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie w Polsce przedstawia się bardziej korzystnie w poszczególnych grupach wielkości firm. Można zauważyć, że aktywność w działalności innowacyjnej jest domeną dużych przedsiębiorstw (61,3% firm w tej grupie prowadzi taką działalność), co warunkowane jest większym potencjałem ekonomicznym tychże przedsiębiorstw.

Tabela 10. Odsetek firm prowadzących działalność innowacyjną bieżącą i działalność zaniechaną (w zakresie produktów, procesów, metody marketingowej czy metody organizacyjnej) według wielkości firm w Polsce

Odsetek firm prowadzących działalność innowacyjną bieżącą i działalność zaniechaną (w zakresie produktów, procesów, metody marketingowej czy organizacyjnej) według wielkości firm	Ogółem	Małe 10–49 (%)	Średnie 50–249 (%)	Duże >249 (%)
Polska 2010–2012	23,0	17,4	35,8	63,9
Polska 2012–2014	21,0	15,7	35,0	61,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie Statistics Database [inn_cis7_type], [inn_cis8_type] i [inn_cis9_type].

W krajach Europy liderem jest Szwajcaria zarówno pod względem ogólnego udziału innowacyjnych firm, jak również w grupie małych przedsiębiorstw. Wśród średnich firm liderem jest Islandia, a wśród dużych – Niemcy. Polska wśród prezentowanych krajów znajduje się na najniższych polach tabeli – innowacyjność wśród małych i średnich firm w Polsce jest wyższa jedynie od innowacyjności przedsiębiorstw w Rumunii (15,7% i 35,0%) a wśród dużych firm Polska lepiej wypada niż Estonia, Węgry, Słowacja i Rumunia.

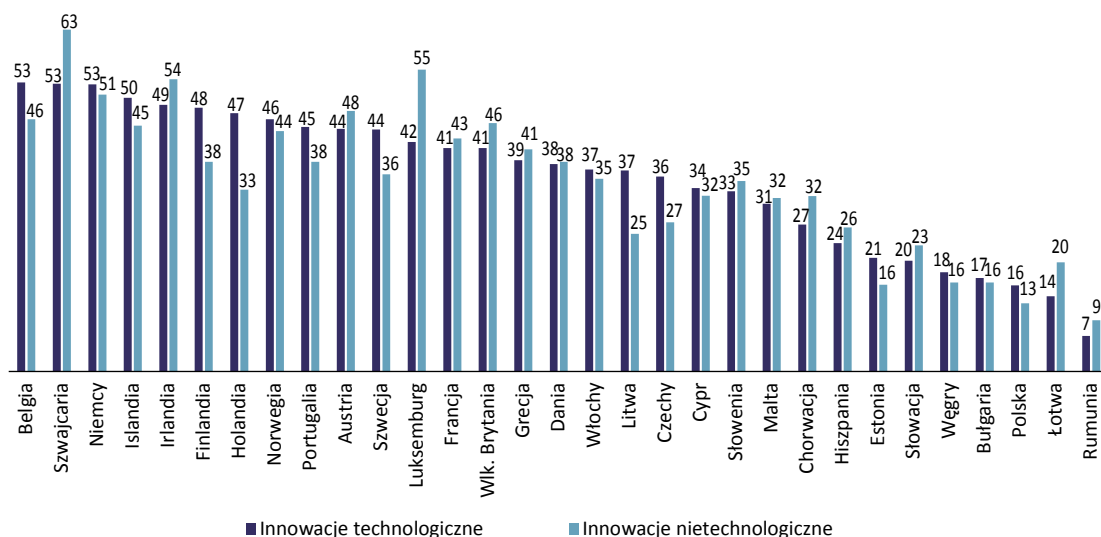
Tabela 11. Odsetek firm prowadzących działalność innowacyjną bieżącą i działalność zaniechaną (w zakresie produktów, procesów, metody marketingowej czy metody organizacyjnej) wg wielkości firm

Ogółem		10–49		50–249		>249	
Szwajcaria	75,3	Szwajcaria	72,8	Islandia	84,6	Niemcy	93,9
Niemcy	67,0	Luksemburg	63,1	Szwajcaria	80,8	Islandia	91,1
Luksemburg	65,1	Niemcy	62,9	Niemcy	75,5	Austria	89,3
Belgia	64,2	Belgia	59,4	Austria	74,5	Szwajcaria	89,1
Irlandia	61,0	Wlk. Brytania	58,5	Belgia	74,2	Litwa	87,7
Wlk. Brytania	60,2	Irlandia	57,3	Irlandia	71,7	Słowenia	87,2
Austria	59,5	Norwegia	54,8	Holandia	70,6	Grecja	86,4
Islandia	59,2	Austria	54,1	Francja	70,1	Belgia	86,0
Norwegia	57,6	Francja	51,9	Włochy	68,2	Irlandia	85,5
Francja	56,4	Finlandia	51,6	Luksemburg	68,1	Włochy	84,8
Holandia	55,3	Islandia	51,6	Szwecja	67,0	Francja	84,1
Finlandia	55,3	Portugalia	50,7	Wlk. Brytania	65,7	Portugalia	83,7
Szwecja	54,2	Szwecja	50,5	Finlandia	65,6	Luksemburg	83,0
Portugalia	54,0	Holandia	50,4	Portugalia	65,4	Szwecja	79,8
Grecja	51,0	Grecja	49,7	Norwegia	64,4	Finlandia	79,0
Dania	49,5	Dania	45,5	Litwa	63,2	Holandia	78,8
Włochy	48,7	Włochy	45,0	Słowenia	63,1	Bułgaria	78,3
Słowenia	45,9	Słowenia	39,7	Malta	61,0	Norwegia	77,4
Litwa	43,3	Cypr	38,3	Czechy	59,1	Czechy	77,2
Czechy	42,0	Litwa	36,6	Dania	58,1	Hiszpania	77,1
Cypr	41,8	Chorwacja	36,0	Cypr	57,0	Dania	75,0
Malta	41,2	Malta	35,6	Grecja	55,2	Malta	72,4
Chorwacja	39,7	Czechy	35,2	Hiszpania	54,9	Cypr	72,1
Hiszpania	36,4	Hiszpania	32,0	Chorwacja	50,3	Wlk. Brytania	69,0
Słowacja	31,8	Słowacja	28,5	Estonia	41,1	Chorwacja	68,8
Estonia	26,5	Estonia	21,8	Łotwa	40,1	Łotwa	68,5
Bułgaria	26,1	Węgry	21,7	Bułgaria	38,8	Polska	61,3
Węgry	25,6	Łotwa	20,8	Słowacja	37,9	Estonia	57,0
Łotwa	25,5	Bułgaria	20,6	Węgry	35,9	Węgry	55,1
Polska	21,0	Polska	15,7	Polska	35,0	Słowacja	54,7
Rumunia	12,8	Rumunia	11,5	Rumunia	15,0	Rumunia	26,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat Statistics Database [inn_cis9_type].

W większości krajów odsetek firm wprowadzających innowacje technologiczne i nietechnologiczne jest na zbliżonym poziomie, aczkolwiek są kraje, w których występują istotne różnice. Przykładem takim jest Szwajcaria, gdzie zdecydowanie więcej jest wdrażanych innowacji nietechnologicznych 63% vs. 53% czy Luksemburg – 55% vs. 42%. Krajami, gdzie przeważają innowacje technologiczne nad nietechnologicznymi są Litwa – 37% vs. 25% i Czechy – 36% vs. 27%. W Polsce odsetek firm wprowadzających innowacje technologiczne wynosi 16%, a nietechnologiczne – 13%.

Wykres 28. Odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych ogółem w zakresie innowacji technologicznych i nietechnologicznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat Statistics Database [inn_cis9_type].

Najbardziej innowacyjną sekcją w Polsce jest sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatycznych – 35%, sekcja J – Informacja i komunikacja – 33% oraz sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa – 33%. Ogólny spadek innowacyjności przedsiębiorstw w latach 2012–2014 wobec 2010–2012 został zanotowany również na poziomie poszczególnych sekcji. Jedynie w przypadku sekcji D i sekcji E wzrósł odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw (tabela 4).

Tabela 12. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w wybranych sekcjach, w latach 2012–2014, w %

	Ogółem	Sekcja C	Sekcja D	Sekcja E	Sekcja G	Sekcja H	Sekcja J	Sekcja K	Sekcja M
Polska 2012–2014	21	22	35	23	19	10	33	33	21
Polska 2010–2012	23	24	34	19	22	14	33	39	27

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat Statistics Database [inn_cis9_type] Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe, Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatycznych, Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, Sekcja G – Handel hurtowy z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi, Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa, Sekcja J – Informacja i komunikacja, Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

2.2. Ekonomiczne aspekty działalności innowacyjnej

Nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw

Według najnowszych danych nakłady przedsiębiorstw w Europie na działalność innowacyjną spadły. Dania, która była w poprzednim badaniu CIS 2012 liderem, spadła na 3. miejsce, nakłady przedsiębiorstw zmniejszyły się średnio aż o 1 mln EUR na firmę. Obecnie na pierwszym miejscu jest Szwecja z nakładami przekraczającymi 2 mln EUR na firmę.

Polska zajmuje 10. miejsce wśród prezentowanych krajów pod względem średniej wielkości nakładów innowacyjnych przypadających na firmę prowadzącą działalność innowacyjną w zakresie produktów lub procesów³⁶. Nakłady, jakie przeznaczają polscy przedsiębiorcy na działalność innowacyjną są obecnie niższe (o ok. 28%) w porównaniu nakładami ponoszonymi w 2012 r. i wynoszą 728,1 tys. EUR na firmę – to poziom średniej dla prezentowanych krajów Europy.

Tabela 13. Całkowite nakłady na jedno przedsiębiorstwo prowadzące działalność innowacyjną w zakresie innowacji technologicznych (produktowe i procesowe) wg wielkości firm w 2014 r. (w tys. EUR)

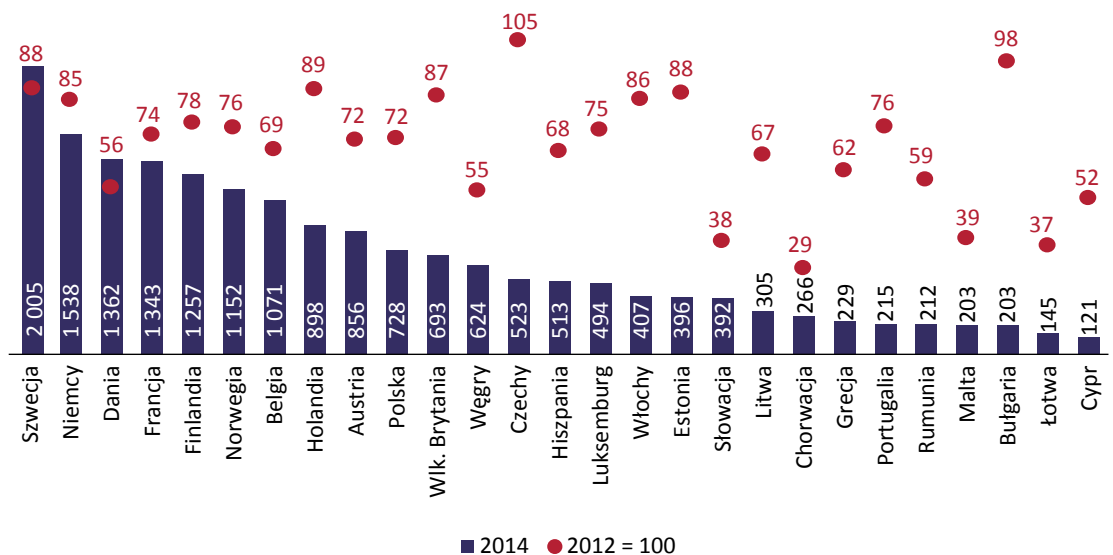
Ogółem		Małe 10–49		Średnie 50–249		Duże firmy >249	
Szwecja	2 005,5	Wlk. Brytania	430,4	Norwegia	1 540,4	Szwecja	30 259,5
Niemcy	1 537,6	Norwegia	416,2	Finlandia	1 356,6	Niemcy	19 585,8
Dania (2 434)	1 361,9	Szwecja	315,0	Szwecja	1 143,8	Dania (24 475)	15 568,9
Francja	1 342,8	Belgia	302,7	Francja	1 006,5	Francja	15 133,1
Finlandia	1 257,4	Finlandia	213,3	Belgia	941,1	Finlandia	13 359,2
Norwegia	1 151,7	Francja	197,9	Austria	887,7	Holandia	11 275,8
Belgia	1 070,9	Dania (282)	185,1	Dania (1 049)	803,8	Belgia	10 944,7
Holandia	897,6	Austria	178,0	Holandia	722,0	Norwegia	9 179,1
Austria	855,8	Holandia	168,7	Wlk. Brytania	701,0	Austria	7 449,3
Polska (1 005)	728,1	Polska (120)	142,9	Włochy	576,2	Włochy	6 316,7
Wlk. Brytania	693,4	Węgry	110,9	Niemcy	549,3	Hiszpania	6 081,1
Węgry	624,2	Chorwacja	110,3	Słowacja	521,3	Wlk. Brytania	5 371,3
Czechy	523,3	Niemcy	110,2	Polska (627)	513,5	Luksemburg	5 216,1
Hiszpania	512,5	Luksemburg	108,8	Hiszpania	492,1	Grecja	5 074,0
Luksemburg	494,2	Włochy	106,7	Estonia	479,4	Węgry	4 983,5
Słowenia	490,5	Litwa	105,1	Czechy	441,7	Polska (5 068)	4 376,4
Włochy	407,0	Hiszpania	93,0	Luksemburg	436,9	Słowenia	3 719,5
Estonia	396,4	Czechy	87,8	Węgry	429,3	Czechy	3 586,2
Słowacja	391,9	Estonia	87,6	Litwa	380,1	Estonia	3 134,1
Litwa	304,5	Malta	86,8	Słowenia	373,4	Słowacja	2 543,2
Chorwacja	265,8	Portugalia	84,2	Grecja	361,6	Portugalia	2 147,4
Grecja	228,8	Grecja	54,3	Malta	360,4	Litwa	2 060,0
Portugalia	214,9	Rumunia	51,7	Chorwacja	355,1	Chorwacja	1 654,3
Rumunia	212,3	Cypr	50,6	Portugalia	351,2	Bułgaria	1 450,3
Malta	203,4	Słowacja	47,2	Łotwa	226,4	Rumunia	1 402,4
Bułgaria	202,5	Łotwa	37,7	Rumunia	226,1	Cypr	1 013,4
Łotwa	145,3	Bułgaria	33,6	Cypr	184,5	Malta	900,8
Cypr	120,5	Irlandia	bd	Bułgaria	97,7	Łotwa	770,7
Irlandia	bd	Słowenia	bd	Irlandia	bd	Irlandia	bd
Islandia	bd	Islandia	bd	Islandia	bd	Islandia	bd
Szwajcaria	bd	Szwajcaria	bd	Szwajcaria	bd	Szwajcaria	bd

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat Statistics Database [inn_cis9_exp], dla porównania na czerwono zaznaczono wartości nakładów na jedno przedsiębiorstwo w 2012 r.

³⁶ W grupie tej są wszystkie firmy, które prowadziły działalność innowacyjną w zakresie produktów lub procesów, a także te, które dodatkowo prowadziły działalność w zakresie innowacji marketingowych czy organizacyjnych.

Wśród prezentowanych krajów jedynie Czechy zanotowały wzrost nakładów (o 5%) w stosunku do badania CIS-2012. Pozostałe kraje znacznie zmniejszyły nakłady. Największe spadki powyżej 600 EUR na firmę zanotowały Dania, Chorwacja i Słowacja. Kraje takie jak: Węgry, Belgia, Francja, Finlandia, Norwegia, Austria, Malta zmniejszyły nakłady średnio od 300 do 600 EUR. Spadki poniżej 300 EUR na firmę zanotowały takie kraje jak Polska, Szwecja, Niemcy, Łotwa, Hiszpania, Luksemburg, Litwa, Rumunia, Grecja, Holandia, Cypr, Wielka Brytania, Włochy, Portugalia, Estonia i Bułgaria.

Wykres 29. Nakłady na jedno przedsiębiorstwo prowadzące działalność innowacyjną w zakresie innowacji technologicznych (produktowe i procesowe) w 2014 r. (w tys. EUR) oraz dynamika tej wielkości w Polsce i wybranych krajach (2012 = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat Statistics Database [inn_cis9_exp].

Działalność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw

W Polsce wśród przedsiębiorstw, które prowadzą działalność innowacyjną w zakresie produktów lub procesów, 33% prowadzi wewnętrzną działalność badawczo-rozwojową (tabela 14). Jest to wynik nieco wyższy od tego z 2012 r. (31%). Jednak w ujęciu wartościowym przeciętne nakłady na wewnętrzną działalność B+R zmalały w ciągu dwóch lat z 710 tys. EUR do 472 tys. EUR. Liderem w zakresie odsetka przedsiębiorstw innowacyjnych z własnym zapleczem badawczo-rozwojowym i prowadzącym wewnętrzną działalność B+R jest Finlandia (75%), tuż za nią jest Słowenia (74%). Pod względem wielkości nakładów ranking otwierają Szwajcaria (5,7 mln EUR) i Dania (3,3 mln).

Z badań CIS-2014 wynika, że odsetek przedsiębiorstw prowadzących zewnętrzną działalność B+R (tabela 15) jest znacznie niższy niż w przypadku działalności wewnętrznej (tabela 14). Największy odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych korzystających z zewnętrznych usług w zakresie B+R występuje w Finlandii (51%), Słowenii (43%) i Holandii (41%). W Polsce co 5 przedsiębiorstwo prowadzi zewnętrzną działalność badawczo-rozwojową, co daje nam 14. miejsce wśród 27 prezentowanych krajów UE. Najmniejszy udział firm innowacyjnych, które prowadzą działalność B+R poza firmą jest na Malcie (4%) i w Rumunii (2%).

Tabela 14. Odsetek firm prowadzących wewnętrzną działalność B+R w ogólnej liczbie firm prowadzących działalność innowacyjną w zakresie produktów i procesów (nie ma znaczenia, czy prowadziły działalność nietechnologiczną) oraz przeciętne nakłady na wewnętrzną działalność B+R na jedno przedsiębiorstwo prowadzące taką działalność w wybranych krajach w 2014 r. (w tys. EUR)

	Ogółem			Małe 10–49			Średnie 50–249			Duże >249	
	w tys. EUR	%		w tys. EUR	%		w tys. EUR	%		w tys. EUR	%
Szwajcaria	5 725	49	Dania	523	26	Szwajcaria	2 797	59	Szwajcaria	55 213	69
Dania	3 331	33	Szwajcaria	369	42	Irlandia	1 511	66	Szwecja	22 000	79
Szwecja	2 049	64	Szwecja	339	61	Dania	1 333	44	Dania	18 543	64
Niemcy	1 930	48	Austria	327	44	Finlandia	1 247	84	Niemcy	14 807	71
Francja	1 569	66	Norwegia	322	68	Norwegia	1 179	75	Francja	12 024	81
Austria	1 567	50	Hiszpania	273	37	Szwecja	1 175	70	Finlandia	11 515	95
Finlandia	1 387	75	Belgia	254	57	Austria	1 140	58	Belgia	8 997	78
Luksemburg	1 139	40	Francja	245	61	Francja	979	74	Luksemburg	7 916	67
Belgia	1 081	60	Finlandia	213	71	Belgia	743	64	Austria	7 771	77
Norwegia	959	70	Irlandia	191	57	Hiszpania	737	55	Norwegia	6 628	80
Irlandia	952	60	Malta	184	24	Malta	689	37	Włochy	5 411	62
Hiszpania	911	44	Bułgaria	128	14	Rumunia	630	44	Irlandia	5 125	78
Włochy	568	39	Węgry	125	48	Węgry	576	47	Hiszpania	4 429	67
Bułgaria	543	15	Niemcy	122	41	Niemcy	546	60	Bułgaria	2 619	23
Węgry	514	49	Rumunia	116	42	Włochy	519	55	Słowenia	2 391	84
Polska	472	33	Włochy	112	34	Luksemburg	424	42	Węgry	2 362	60
Słowenia	455	74	Luksemburg	96	37	Bułgaria	297	16	Grecja	1 990	83
Rumunia	411	43	Portugalia	84	31	Słowenia	281	82	Polska	1 850	45
Malta	381	30	Estonia	82	63	Polska	278	37	Portugalia	1 591	75
Czechy	289	51	Polska	69	28	Czechy	267	55	Rumunia	1 563	50
Słowacja	280	48	Litwa	58	23	Grecja	242	58	Estonia	1 437	88
Estonia	266	66	Chorwacja	53	40	Estonia	234	68	Czechy	1 315	64
Portugalia	251	37	Czechy	53	47	Portugalia	227	51	Słowacja	1 288	59
Chorwacja	222	44	Słowacja	41	43	Chorwacja	215	46	Chorwacja	1 162	66
Grecja	207	40	Grecja	31	35	Słowacja	199	54	Litwa	675	34
Litwa	147	25	Łotwa	26	54	Litwa	151	29	Malta	445	52
Łotwa	54	58	Cypr	26	35	Łotwa	55	63	Cypr	226	73
Cypr	47	40	Holandia	bd	68	Cypr	37	49	Łotwa	183	61
Holandia	bd	71	Słowenia	bd	69	Holandia	bd	77	Holandia	bd	84
Wielka Brytania	bd	bd	Wielka Brytania	bd	bd	Wielka Brytania	bd	bd	Wielka Brytania	bd	bd
Islandia	bd	63	Islandia	bd	60	Islandia	bd	65	Islandia	bd	81

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat Statistics Database [inn_cis9_exp].

Pod względem wielkości średnich nakładów na przeciętne przedsiębiorstwo prowadzące zewnętrzną działalność B+R polskie przedsiębiorstwa zajmują 15. pozycję na 25 krajów³⁷, z wynikiem 171 tys. EUR. Liderem pod względem środków przeznaczanych na zewnętrzną działalność B+R jest Dania (2,6 mln EUR). Nakłady polskich firm we wszystkich grupach wielkości są znacznie niższe od większości przeciętnych nakładów na firmę dla krajów UE prezentowanych w tabeli 7.

Tabela 15. Odsetek firm prowadzących zewnętrzną działalność B+R w ogólnej liczbie firm prowadzących działalność innowacyjną w zakresie produktów lub procesów oraz przeciętne nakłady na zewnętrzną działalność B+R na jedno przedsiębiorstwo prowadzące taką działalność w wybranych krajach w 2014 r. (w tys. EUR)

	Ogółem			Małe 10–49			Średnie 50–249			Duże >249	
	w tys. EUR	%		w tys. EUR	%		w tys. EUR	%		w tys. EUR	%
Dania	2 626	15	Dania	279	11	Dania	1 493	18	Szwajcaria	17 304	46
Szwajcaria	2 298	27	Belgia	209	32	Szwajcaria	1 109	42	Szwecja	12 961	54
Szwecja	1 631	27	Szwajcaria	139	19	Irlandia	735	32	Dania	9 236	46
Francja	1 327	31	Norwegia	134	35	Norwegia	498	49	Francja	8 699	54
Niemcy	1 112	18	Luksemburg	117	23	Belgia	371	39	Niemcy	6 006	40
Węgry	986	14	Hiszpania	112	15	Austria	321	34	Węgry	4 617	27
Hiszpania	737	19	Austria	105	18	Francja	316	40	Belgia	4 293	59
Belgia	664	35	Francja	105	26	Hiszpania	314	24	Hiszpania	3 731	39
Rumunia	642	2	Litwa	76	8	Luksemburg	293	25	Włochy	2 979	28
Norwegia	502	40	Finlandia	75	44	Szwecja	289	33	Norwegia	2 741	69
Słowacja	428	15	Włochy	70	9	Finlandia	274	63	Finlandia	2 583	82
Włochy	426	11	Malta	61	4	Włochy	270	18	Czechy	1 994	44
Czechy	423	25	Węgry	56	12	Chorwacja	129	29	Słowacja	1 864	25
Irlandia	409	28	Estonia	51	36	Czechy	124	24	Rumunia	1 827	7
Finlandia	393	51	Irlandia	47	25	Węgry	121	13	Irlandia	1 682	46
Austria	358	26	Niemcy	45	13	Słowacja	116	19	Austria	1 026	58
Luksemburg	250	25	Łotwa	32	12	Słowenia	109	56	Luksemburg	870	40
Polska	171	21	Polska	27	17	Niemcy	103	24	Malta	631	10
Malta	154	4	Chorwacja	26	19	Grecja	102	27	Polska	622	32
Słowenia	144	43	Czechy	25	22	Polska	94	24	Słowenia	460	75
Estonia	88	40	Bułgaria	25	8	Portugalia	91	29	Estonia	375	54
Chorwacja	82	24	Słowacja	25	12	Estonia	62	43	Grecja	335	54
Portugalia	75	21	Portugalia	22	17	Malta	48	3	Portugalia	330	52
Litwa	63	10	Cypr	17	16	Łotwa	45	22	Chorwacja	198	50
Łotwa	62	18	Grecja	16	17	Litwa	40	14	Łotwa	150	36
Grecja	61	20	Holandia	bd	37	Cypr	33	30	Litwa	79	21
Cypr	29	22	Rumunia	bd	2	Bułgaria	28	6	Cypr	60	81
Bułgaria	bd	8	Słowenia	bd	32	Holandia	bd	48	Bułgaria	bd	15
Holandia	bd	41	Szwecja	bd	23	Rumunia	bd	3	Holandia	bd	55
Wlk. Brytania	bd	bd	Wlk. Brytania	bd	bd	Wlk. Brytania	bd	bd	Wlk. Brytania	bd	bd
Islandia	bd	24	Islandia	bd	21	Islandia	bd	24	Islandia	bd	44

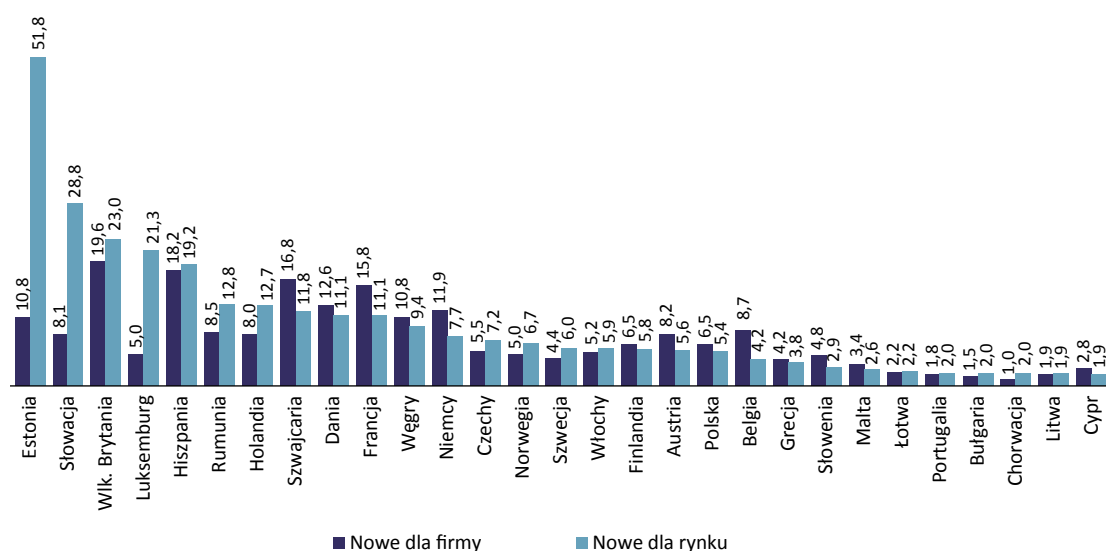
Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat Statistics Database [inn_cis9_exp].

³⁷ Brak danych dla Holandii, Wielkiej Brytanii, Bułgarii.

2.3. Sprzedaż wyrobów nowych lub istotnie ulepszonych

Produkcja sprzedana produktów nowych dla firmy, jak i dla rynku kształtuje się w Polsce na stosunkowo wysokim poziomie (podobne wartości osiągają firmy z Austrii czy z Belgii). Przedsiębiorstwa w Polsce, które wprowadziły produkty nowe z punktu widzenia firmy osiągają wartość ze sprzedaży tych produktów w wysokości 6,5 mln EUR, czyli o 0,7 mln EUR niższą niż w latach 2010–2012. Z kolei wartość sprzedaży produktów nowych dla rynku wynosi 5,4 mln EUR i jest niższa o 1,1 mln EUR w porównaniu z wynikami osiąganymi w latach 2010–2012. Liderem w zakresie wartości sprzedaży produktów nowych dla rynku, a więc tych najbardziej innowacyjnych jest Estonia – 51,8 mln EUR oraz Słowacja – 28,8 mln EUR. W przypadku Estonii wartość sprzedaży produktów nowych dla rynku w porównaniu z wynikami poprzedniej edycji wzrosła o 49,5 mln EUR, a w przypadku Słowacji o 1,3 mln EUR. Duży wzrost produkcji sprzedanej produktów nowych dla rynku miał miejsce w Rumunii (o 8,7 mln EUR) i w Wielkiej Brytanii (o 7,7 mln EUR). W zakresie sprzedaży produktów nowych dla firmy pozytywne zmiany miały miejsce m.in. w Estonii (wzrost o 9 mln EUR), Rumunii (wzrost o 3,8 mln EUR) i w Wielkiej Brytanii (wzrost o 3,6 mln EUR). W wielu krajach wartość produkcji sprzedanej produktów nowych dla firmy uległa znacznemu zmniejszeniu – największe spadki zanotowano w Danii (spadek o 17,9 mln EUR), Luksemburgu (spadek o 8,7 EUR), Belgii i Norwegii (spadek o 4,2 mln EUR).

Wykres 30. Wartość sprzedaży produktów nowych dla firmy lub nowych dla rynku w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo prowadzące działalność innowacyjną w zakresie produktów lub procesów w 2012–2014 (w mln EUR)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat Statistics Database [inn_cis9_prod].

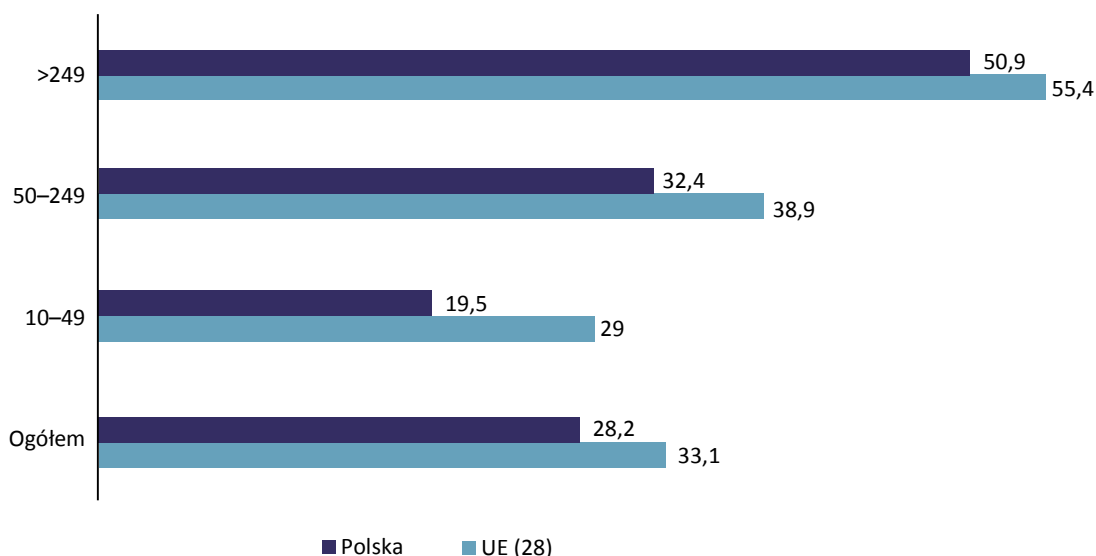
2.4. Współpraca w zakresie innowacji

W latach 2012–2014 w 28 krajach UE średnio 31,1% przedsiębiorstw innowacyjnych³⁸ współpracowało z innymi podmiotami (wykres 31). Udział innowacyjnych przedsiębiorstw w Polsce współpracujących w zakresie innowacji jest

³⁸ Przedsiębiorstwa, które prowadziły działalność innowacyjną w zakresie produktów lub procesów (bez znaczenia czy firma prowadziła działalność innowacyjną w zakresie metody marketingowej czy organizacyjnej).

na nieco niższym poziomie – 28,2%. W porównaniu z wynikami z poprzedniej edycji badania (2010–2012) dane dla Polski uległy pogorszeniu zarówno ogółem, jak w poszczególnych kategoriach wielkości firm. Dane dla UE-28 wskazują na zwiększenie odsetka małych firm podejmujących współpracę oraz na spadek tego wskaźnika w przypadku średnich i dużych firm³⁹.

Wykres 31. Współpraca przedsiębiorstw w zakresie innowacji według wielkości przedsiębiorstw w latach 2012–2014, % innowacyjnych firm

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat Statistics Database [inn_cis9_coop].

Badanie innowacyjności przedsiębiorstw za lata 2012–2014 wskazuje, że najpopularniejszą formą kooperacji polskich firm jest współpraca z partnerami z krajów UE, EFTA lub kandydatami do UE (łącznie z partnerami krajowymi) i dotyczy ona 27,6% aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw. Mniejszy odsetek firm zaangażowany jest w jakąkolwiek współpracę z partnerami krajowymi – 24,9%. Jeszcze mniej przedsiębiorstw zaangażowanych jest we współpracę z partnerami z krajów UE, EFTA, lub kandydatami do UE (z wyjątkiem partnerów krajowych) – 12%. Współpraca z partnerami z USA jest na znikomym poziomie – jedynie 2,5% innowacyjnych firm z Polski deklaruje taką współpracę.

Współpraca polskich innowacyjnych firm w ramach grupy przedsiębiorstw czy łańcucha dostaw również nie jest na zadowalającym poziomie. Wynosi odpowiednio: z przedsiębiorstwami należącymi do tej samej grupy – 10,7%, z konkurentami i innymi firmami z tego samego sektora – 5,2%, z klientami z sektora prywatnego – 7,6%, z dostawcami wyposażenia, materiałów, komponentów i oprogramowania – 15,7%.

Współpraca z jednostkami naukowymi – uniwersytetami lub innymi instytucjami edukacji wyższej – jest na niskim poziomie – 10,6% innowacyjnych firm deklaruje takie relacje, z rządem lub publicznymi lub prywatnymi instytucjami naukowymi – 9%, z firmami konsultingowymi, laboratoriami prywatnymi, czy prywatnymi instytucjami B+R – 7%.

³⁹ CIS 2010–2012:

Polska: Małe: 19,6%; Średnie: 37,2%; Duże: 58,3%;

UE(15): Małe: 26,8%; Średnie: 37,4%; Duże: 57%;

UE(28): Małe: 26,8%; Średnie: 37,9%; Duże: 57%.

Tabela 16. Odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw, które współpracowały z następującymi grupami podmiotów w wybranych krajach w roku 2014

Przedsiębiorstwa współpracujące z innymi podmiotami ogółem (%)	Przedsiębiorstwa należące do tej samej grupy (%)	Konkurenci i inne firmy z tego samego sektora (%)	Klienci z sektora prywatnego (%)	Dostawcy wyposażenia, materiałów, komponentów i oprogramowania (%)	Uniwersytety lub inne instytucje edukacji wyższej (%)	Rząd lub publiczne lub prywatne instytucje naukowe (%)	Firmy konsultingowe (konsultanci), laboratoria prywatne, prywatne instytucje B+R (%)	Przedsiębiorstwa współpracujące z partnerami z Chin i Indii (%)	Przedsiębiorstwa zaangażowane we współpracę z partnerami z krajów UE, EFTA, lub kandydatami do UE (z wyjątkiem partnerów krajowych) (%)	Przedsiębiorstwa zaangażowane w jakikolwiek współpracę z partnerami z krajowymi (%)	Przedsiębiorstwa zaangażowane we współpracę z partnerami z krajów UE, EFTA, lub kandydatami do UE (łącznie z partnerami z krajowymi) (%)	Przedsiębiorstwa współpracujące z partnerami z USA (%)	
													W. Brytania
W. Brytania	29,8	Finlandia	19,8	Estonia	45,8	Finlandia	23,0	UE(28)	UE(28)	Belgia	49,7	UE(28)	UE(28)
Estonia	26,3	Wlk. Brytania	19,3	Belgia	43,4	Austria	22,7	UE(15)	UE(15)	Estonia	47,2	UE(15)	UE(15)
Belgia	23,4	Grecja	15,1	W. Brytania	40,1	Szwecja	20,4	W. Brytania	W. Brytania	W. Brytania	46,4	W. Brytania	W. Brytania
Austria	22,8	Austria	14,7	Słowacja	39,6	Finlandia	18,0	Wlk. Brytania	Wlk. Brytania	Austria	43,2	Estonia	Dania
Słowacja	22,5	Estonia	14,4	Grecja	33,7	W. Brytania	18,9	Grecja	Słowacja	Norwegia	40,4	Belgia	Finlandia
Litwa	21,8	Słowenia	13,2	Łitwa	32,6	Dania	15,4	Estonia	Islandia	Stowacja	38,7	Austria	Szwecja
Słowenia	21,7	Szwecja	12,2	Cypr	32,3	Szwecja	15,3	Belgia	Finlandia	Stowacja	38,7	Austria	Szwecja
Norwegia	19,3	Norwegia	10,9	Norwegia	31,6	Estonia	14,6	Dania	W. Brytania	Islandia	38,6	Stowacja	Irlandia
Islandia	18,7	Luksemburg	10,3	Słowenia	31,5	Holandia	14,5	Cypr	Norwegia	Litwa	38,5	Litwa	Estonia
Grecja	18,7	Holandia	10,1	Finlandia	30,9	Norwegia	14,5	Austria	Słowenia	Grecja	38,2	Słowenia	Islandia
Węgry	17,4	Węgry	9,4	Austria	28,5	Niemcy	14,1	Austria	Dania	Stowacja	38,2	Norwegia	Słowacja
Holandia	16,8	Dania	9,1	Islandia	28,3	UE(15)	13,6	Szwecja	Cypr	Holandia	36,3	Grecja	Norwegia
Dania	15,9	Węgry	8,6	Dania	27,3	UE(28)	13,2	Niemcy	Węgry	Holandia	36,3	Grecja	Norwegia
Cypr	15,5	UE(15)	8,3	Holandia	26,7	UE(28)	13,2	Węgry	Łitwa	Dania	34,4	Węgry	Belgia
Finlandia	14,9	Łitwa	8,1	Szwecja	25,3	Słowacja	12,8	Stowacja	Łotwa	Finlandia	34,3	Finlandia	Słowenia
Francja	13,7	UE(28)	8,0	Węgry	24,8	Węgry	12,3	Francja	Węgry	Francja	33,0	Holandia	Austria
UE(28)	13,7	Belgia	7,3	Chorwacja	23,7	Czechy	12,2	Holandia	Irlandia	Cypr	32,1	Cypr	Cypr
UE(15)	13,6	Hiszpania	6,9	Czechy	20,5	Francja	12,2	Łotwa	UE(15)	Szwecja	31,4	Dania	Francja
Czechy	13,3	Słowacja	6,7	Francja	20,2	Rumunia	12,2	Austria	UE(28)	Hiszpania	30,4	Francja	Holandia
Szwecja	13,2	Francja	6,6	Rumunia	19,3	Irlandia	11,0	Grecja	Francja	Luksemburg	28,8	Czechy	Węgry
Hiszpania	12,2	Łitwa	6,4	Luksemburg	19,0	Luksemburg	11,0	Stowacja	Czechy	Grecja	27,8	Hiszpania	Szwajcaria
Irlandia	10,8	Chorwacja	6,2	Chorwacja	18,0	Hiszpania	10,9	Irlandia	Grecja	Rumunia	26,1	Rumunia	Chorwacja
Rumunia	10,7	Islandia	6,0	Irlandia	17,8	Polska	10,6	Czechy	Malta	Chorwacja	24,9	Chorwacja	Malta
Chorwacja	10,1	Rumunia	5,8	Francja	17,8	Grecja	9,9	Łotwa	Chorwacja	Polska	24,9	Polska	Litwa
Polska	10,0	Irlandia	5,6	Łitwa	15,8	Szwajcaria	9,9	Portugalia	Łitwa	Irlandia	22,7	Irlandia	Grecja
Łotwa	7,7	Hiszpania	5,2	Polska	15,7	Portugalia	9,2	Łitwa	Czechy	Łotwa	20,2	Łotwa	Bulgaria
Luksemburg	7,7	Włochy	5,1	Hiszpania	14,6	Chorwacja	8,0	Węgry	Czechy	Niemcy	19,2	Luksemburg	Polska
Niemcy	7,0	Szwajcaria	5,0	Bulgaria	13,1	Łitwa	8,0	Chorwacja	Polonia	Niemcy	18,5	Niemcy	Hiszpania
Bulgaria	6,7	Portugalia	3,9	Polska	11,9	Łotwa	7,3	Cypr	Polonia	Włochy	18,4	Włochy	Łotwa
Włochy	6,0	Niemcy	3,3	Portugalia	10,3	Włochy	7,0	Szwajcaria	Niemcy	Luksemburg	18,4	Bulgaria	Łotwa
Portugalia	5,7	Czechy	3,5	Niemcy	10,1	Cypr	6,0	Włochy	Portugalia	Portugalia	18,1	Portugalia	Niemcy
Szwajcaria	5,6	Bulgaria	2,9	Malta	8,4	Malta	4,0	Malta	Malta	Szwajcaria	17,2	Portugalia	Portugalia
Malta	4,0	Malta	2,9	Włochy	7,7	Bulgaria	3,9	Bulgaria	Malta	Bulgaria	16,8	Szwajcaria	Włochy
										Malta	6,6	Malta	Rumunia
													Rumunia

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat Statistics Database [inn_cis9_coop].

2.5. Wsparcie publiczne

Pomoc publiczna obejmuje wiele narzędzi skierowanych do przedsiębiorstw, w tym także różnego rodzaju mechanizmy wsparcia działalności innowacyjnej mające na celu tworzenie lepszych warunków do wprowadzania innowacji dla przedsiębiorstw. Wsparcie publiczne dla działalności innowacyjnej według zestawienia Eurostatu może pochodzić od jednostek szczebla lokalnego lub regionalnego, od jednostek szczebla centralnego, z Unii Europejskiej oraz z 7 Programu Ramowego. W Polsce znaczenie tego źródła finansowania w porównaniu z wynikami poprzedniej edycji wzrosło o ok. 14%. Ogółem ze wsparcia publicznego w Polsce w latach 2012–2014 korzystało 26,5% przedsiębiorstw innowacyjnych (w latach 2010–2012 było to 23,2%). Według danych GUS w większym stopniu z pomocy publicznej korzystały przedsiębiorstwa przemysłowe (29,4%), w mniejszym natomiast przedsiębiorstwa usługowe (21,2%). Największy odsetek przedsiębiorstw pozyskał wsparcie z Unii Europejskiej – 21,4% (w latach 2010–2012 było 19,5%) oraz od jednostek rządowych szczebla centralnego (ministerstwa, agencje rządowe itp.) – 8,8% (było 8,4). Ze wsparcia publicznego pochodzącego od jednostek ze szczebla lokalnego korzystało w Polsce 4,5% innowacyjnych przedsiębiorstw, co w porównaniu z wynikami ubiegłej edycji uległo nieznacznemu zmniejszeniu (w 2012 r. było to 4,6%). Największe zmiany dotyczą korzystania przez przedsiębiorców ze wsparcia ze środków ramowych. W 2014 r. z tego źródła korzystało zaledwie 0,8% innowacyjnych przedsiębiorstw (w 2012 r. było to 3,8% przedsiębiorstw innowacyjnych).

Tabela 17. Odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych, które otrzymały publiczne wsparcie w latach 2012–2014, w wybranych krajach Europy według źródła finansowania

	Ogółem, publiczne wsparcie		Z Unii Europejskiej		Od jednostek rządowych szczebla centralnego (ministerstwa, agencje rządowe itp.)		Od jednostek samorządu terytorialnego lub terenowych organów administracji rządowej		Z 7 Programu Ramowego	
Węgry	43,4	Węgry	32,5	Holandia	40,3	Belgia	22,4	Słowenia	5,3	
Holandia	42,9	Łotwa	25,3	Norwegia	33,2	Włochy	18,5	Estonia	5,0	
Norwegia	38,3	Bułgaria	24,8	Finlandia	27,3	Hiszpania	17,0	Belgia	4,3	
Finlandia	34,6	Polska (19,5)	21,4	Słowenia	24,6	Malta	16,1	Portugalia	4,1	
Czechy	33,6	Czechy	19,3	Islandia	23,7	Norwegia	12,7	Czechy	4,0	
Belgia	32,8	Estonia	15,1	Czechy	23,5	Francja	12,3	Hiszpania	4,0	
Hiszpania	31,7	Słowenia	14,2	Luksemburg	22,7	Finlandia	8,9	Niemcy	3,2	
Bułgaria	30,3	Portugalia	11,5	Węgry	20,9	Grecja	8,0	Rumunia	3,2	
Łotwa	28,6	Litwa	10,9	Portugalia	20,0	Chorwacja	6,6	Cypr	2,7	
Słowenia	28,2	Słowacja	10,0	Hiszpania	19,5	Holandia	6,4	Luksemburg	2,6	
Portugalia	26,9	Rumunia	8,3	Chorwacja	18,5	Czechy	6,2	Słowacja	2,6	
Islandia	26,8	Malta	8,1	Belgia	18,3	Niemcy	5,8	Grecja	2,4	
Polska (23,2)	26,5	Cypr	7,4	Francja	17,1	Szwajcaria	5,0	Węgry	2,4	
Grecja	25,5	Hiszpania	7,0	Bułgaria	16,5	Estonia	4,9	Holandia	2,4	
Włochy	24,9	Grecja	6,8	Cypr	16,2	Polska (4,6)	4,5	Islandia	2,4	
Estonia	24,1	Francja	6,2	Grecja	16,1	Cypr	4,1	Łotwa	2,3	
Francja	24,0	Belgia	6,0	Malta	16,1	Portugalia	3,7	Szwecja	2,2	
Luksemburg	23,6	Finlandia	5,9	Rumunia	14,7	Islandia	3,4	Finlandia	2,1	
Chorwacja	23,1	Szwecja	5,0	Niemcy	14,6	Litwa	3,2	Francja	2,0	
Cypr	21,6	Niemcy	4,9	Estonia	13,9	Rumunia	3,0	Litwa	1,5	
Niemcy	21,0	Chorwacja	4,8	Litwa	11,7	Słowenia	2,7	Malta	1,5	
Rumunia	20,8	Holandia	4,2	Szwecja	11,0	Słowacja	1,6	Bułgaria	1,2	
Malta	20,1	Włochy	4,1	Polska (8,4)	8,8	Bułgaria	1,4	Włochy	0,9	
Litwa	19,4	Islandia	4,1	Szwajcaria	8,4	Węgry	1,3	Polska (3,8)	0,8	
Szwecja	14,8	Luksemburg	3,4	Włochy	7,5	Łotwa	1,1	Chorwacja	0,6	
Słowacja	13,4	Norwegia	3,1	Łotwa	6,1	Luksemburg	0	Norwegia	bd	
Szwajcaria	12,3	Szwajcaria	2,8	Słowacja	5,6	Szwecja	bd	Szwajcaria	bd	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Public funding for innovation activities [inn_cis8_pub].

2.6. Ochrona własności intelektualnej

Przedsiębiorstwa aktywne innowacyjnie chronią swoją własność przemysłową m.in. w postaci zgłoszeń patentowych czy wzorów użytkowych. Kraje charakteryzujące się największą liczbą takich firm spośród firm aktywnych innowacyjnie to Niemcy (12 tys.), Turcja (9,3 tys.) czy Francja (4,3 tys.). Pod względem zgłoszeń wzorów użytkowych pierwsze miejsce zajmują Niemcy (7,9 tys.), drugie Włochy (2 tys.) i trzecie Turcja (1,3 tys.).

Największy udział innowacyjnych firm chroniących swoją własność przemysłową ma Turcja – aż 22%, na drugim miejscu jest Austria (13,6%) i na trzecim Niemcy (13,2%). Polska z wynikiem 7,2% plasuje się na 8. miejscu spośród analizowanych krajów.

Tabela 18. Przedsiębiorstwa innowacyjne chroniące swoją własność intelektualną w latach 2012–2014, w wybranych krajach

	Przedsiębiorstwa, które dokonały zgłoszenia patentowego w latach 2012–2014		Przedsiębiorstwa, które dokonały zgłoszenia wzoru użytkowego w latach 2012–2014	
	Liczba firm	Udział w przedsiębiorstwach aktywnych innowacyjnie (%)	Liczba firm	Udział w przedsiębiorstwach aktywnych innowacyjnie (%)
Niemcy	11 998	13,2	7 936	8,7
Turcja	9 379	22,2	1 323	3,1
Francja	4 346	11,0	:	:
Włochy	3 629	6,7	2 066	3,8
Szwajcaria	1 795	10,2	:	:
Austria	1 349	13,6	775	7,8
Hiszpania	1 152	4,9	209	0,9
Szwecja	1 036	10,7	:	:
Polska	889	7,2	349	2,8
Norwegia	514	9,8	:	:
Portugalia	485	4,8	144	1,4
Czechy	276	3,0	452	5,0
Bułgaria	229	6,1	83	2,2
Grecja	181	2,6	92	1,3
Węgry	176	4,7	49	1,3
Rumunia	119	3,3	30	0,8
Litwa	109	3,3	7	0,2
Słowacja	84	3,5	107	4,4
Chorwacja	72	2,6	5	0,2
Estonia	52	5,4	10	1,0
Łotwa	43	3,4	2	0,2
Islandia	36	7,4	7	1,4
Jugosławia	25	2,3	7	0,6
Malta	19	5,2	1	0,3
Cypr	11	1,6	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat Statistics Database [inn_cis9_ipr].

2.7. Bariery działalności innowacyjnej/uwarunkowania

Spośród firm nieinnowacyjnych prowadzących działalność w Polsce 75,8% nie ma potrzeby wprowadzania innowacji. Pozostałe 24,2% firm nieinnowacyjnych rozważyło wprowadzenie innowacji, ale bariery okazały się zbyt wysokie.

Wynik ten na tle innych państw europejskich jest jednym z niższych, co może oznaczać, że firmy te mają chęci i być może potencjał do rozwoju, jednak na tym etapie nie są jeszcze gotowe do wdrażania innowacji z powodu barier wewnętrznych i uwarunkowań zewnętrznych.

Największą barierą wprowadzania innowacji o charakterze wewnętrznym wśród firm nieinnowacyjnych jest brak możliwości finansowania innowacji ze źródeł wewnętrznych, co wskazuje na znaczenie własnych zasobów finansowych. Dotyczy to zwłaszcza przedsiębiorców słowackich (28,3% z nich wskazuje na tę barierę), polskich (24,8%) oraz greckich (17,4%) nieinnowacyjnych firm. W Polsce i w Słowacji drugą kluczową barierą utrudniającą wprowadzanie innowacji jest brak personelu o odpowiednich umiejętnościach w przedsiębiorstwie (Polska – 9,8%, Słowacja – 10,4%). W przypadku pozostałych krajów problem z personelem zgłaszało maksymalnie 3,6% nieinnowacyjnych firm.

Z barier o charakterze makroekonomicznym największy odsetek wskazań ma niepewny popyt. Kraje, dla których niepewny popyt na rynku jest największą barierą do wprowadzania innowacji to Włochy (26,3%), Cypr (26,3%), Grecja (25,5%) oraz Słowacja (20,6%). Trudno wskazywać na podobieństwa tych państw, aczkolwiek – Cypr i Słowacja to małe kraje o ograniczonym popycie wewnętrznym, z kolei Włochy i Grecja to kraje, które nie radzą sobie z zadłużeniem i recesją gospodarczą, co ma przełożenie na ograniczony popyt. Jednocześnie dla wielu krajów niepewny popyt na rynku nie był największą barierą wdrażania innowacji – Malta (68,5% przedsiębiorców nieinnowacyjnych wskazało na brak takiej bariery), Szwecja (48,8%), Czechy (48,2%), a także Polska (45,4%).

W przypadku części krajów czynnikiem hamującym angażowanie się w nowe projekty innowacyjne jest fakt wprowadzenia innowacji w okresie wcześniejszym, na tę barierę wskazali przedsiębiorcy niewdrażający innowacji z krajów takich jak: Cypr (20,9%), Włochy (17,1%) czy Łotwa (13,4%). Jednocześnie dla znacznej części (ponad 50%) nieinnowacyjnych firm w krajach takich jak Węgry, Szwecja, Polska, Francja czy Czechy nie miało to aż tak istotnego znaczenia.

Kolejną analizowaną w badaniu CIS barierą jest brak konkurencji. Okazuje się, że stosunkowo dla niewielu firm czynnik ten stanowił istotną przeszkodę, która zdecydowała o niepodjęciu przez nie działalności innowacyjnej – najwyższe odsetki firm wskazujących na ten czynnik zanotowano w Grecji (10,5%), na Łotwie (9%) i w Słowacji (6,9%). Jednak w większości krajów brak konkurencji nie był czynnikiem hamującym – Malta (75%), Szwecja (55,9%) i Czechy (52,1%).

Tabela 19. Bariery działalności innowacyjnej

	Przedsiębiorstwa, dla których brak możliwości finansowania innowacji ze źródeł wewnętrznych przedsiębiorstwa był największą barierą wprowadzenia innowacji	Przedsiębiorstwa, dla których brak personelu o odpowiednich umiejętnościach w przedsiębiorstwie był największą barierą wprowadzenia innowacji	Przedsiębiorstwa, które nie mają potrzeby wprowadzania innowacji	Przedsiębiorstwa, które rozważyły wprowadzenie innowacji, ale bariery okazały się zbyt wysokie	Przedsiębiorstwa, dla których niepewny popyt na rynku był największą barierą do wprowadzania innowacji	Przedsiębiorstwa, dla których niepewny popyt na rynku nie był największą barierą niewprowadzania innowacji	Przedsiębiorstwa, dla których wcześniejsze innowacje były największym powodem braku potrzeby wdrażania innowacji	Przedsiębiorstwa, dla których konkurencja na rynku była najważniejszym powodem niewdrażania innowacji	Przedsiębiorstwa, dla których konkurencja na rynku nie była najważniejszym powodem niewdrażania innowacji	
Bulgaria	6,4	3	84,7	15,3	11,8	38,8	5	48,2	4,4	45
Czechy	8,9	2,1	84,1	15,9	10	48,2	8,1	51,7	4,7	52,1
Estonia	5,9	2,8	76,5	14,6	9,2	37,7	8,3	40,7	6,1	41,6
Grecja	17,4	3,5	74,6	25,4	25,5	11,1	9,3	24,6	10,5	24,3
Francja	5,4	3	90,3	9,7	18,6	40	8,3	53,3	5,9	51,3
Chorwacja	8,6	3,6	81,6	18,4	11,6	19,5	9	25,9	6,8	21,9
Włochy	12,3	3,4	79,6	20,4	26,3	11,4	17,1	17,7	6,3	27,1
Cypr	11,9	2,7	71,4	28,6	26,3	12,2	20,9	25,5	3,8	29,7
Łotwa	4,6	2,4	89,8	7,3	12,9	32,1	13,4	32,5	9	34,7
Litwa	5,9	1,4	87,9	12,1	12,1	35,2	6,8	13,3	5,9	39,4
Luksemburg	4,1	2,4	91,9	7,6	15,9	37,5	9,2	43,6	3,5	45,1
Węgry	5	2	91,1	8,9	11,8	37,9	5	58,9	3,9	50,5
Malta	1,5	1,9	94,5	5,5	7,5	68,5	4,2	72,7	2,1	75
Holandia	2,8	1,4	93	7	12,5	40,8	7,7	49,8	2,7	47,5
Austria	5,4	1,7	89,7	10,3	14,1	28,8	12,1	34	5	37,4
Polska	24,8	9,8	75,8	24,2	6,9	45,4	6,4	50,2	4,2	46,3
Portugalia	10,1	2,9	83	17	13,1	44,7	11,5	46,7	4	53,1
Rumunia	5,4	2	87,7	12,2	9	27,3	5,7	32,6	3,1	1,7
Słowacja	28,3	10,4	71,8	19,5	20,6	29,6	11,7	41	6,9	40,3
Szwecja	:	:	94,6	:	11,8	48,8	9,1	54,8	:	55,9
Islandia	2,7	0	93,8	6,2	10,7	36,7	6,5	44,4	3,8	38,2
Norwegia	2,8	0,9	91,2	6	16,7	27,8	4,7	40,2	3,6	41,8
Szwajcaria	10,3	6	:	:	:	:	:	:	:	:

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat Statistics Database [inn_cis9_noin].

2.8. Podsumowanie

Ostatnie dostępne dane za lata 2012–2014 na temat innowacyjności przedsiębiorstw w Europie wskazują na spadek aktywności w tym obszarze w większości krajów. Ten niekorzystny trend widoczny jest także w danych dla Polski. Odsetek innowacyjnych firm w Polsce wynosi 21% i jest to najniższy wynik w porównaniu z wynikami z trzech poprzednich edycji. Również na tle pozostałych krajów UE nie wypadamy dobrze – znajdujemy się na przedostatnim miejscu w UE, wyprzedzając tylko Rumunię.

Zdaniem przedsiębiorców, którzy wzięli udział w badaniu CIS głównym czynnikiem hamującym aktywność innowacyjną firm w Polsce jest brak takiej potrzeby – tego zdania jest $\frac{3}{4}$ nieinnowacyjnych firm. Kolejne bariery to brak możliwości finansowania innowacji ze źródeł wewnętrznych oraz brak personelu o odpowiednich umiejętnościach w przedsiębiorstwie. Wydaje się więc, że obecnie największym wyzwaniem jest przyjrzenie się tym kwestiom i podjęcie działań, które wpłyną na postawy przedsiębiorców i zapewnią im odpowiedni potencjał.

Pozytywnym aspektem prezentowanego obrazu innowacyjności polskich przedsiębiorstw jest współpraca. Krajowe firmy wyróżniają się stosunkowo rozwiniętą współpracą w zakresie działalności innowacyjnej.

Warto zauważyć, że prezentowane dane dotyczą 2014 r. i nie uwzględniają zmian, jakie zaszły na polskim rynku w ostatnich latach. Dane GUS za 2016 rok wskazują co prawda na spadek nakładów na innowacje, lecz jednocześnie na wzrost liczby przedsiębiorstw je wdrażających.

Wzrostowi aktywności innowacyjnej polskich przedsiębiorstw powinny także służyć niektóre rozwiązania drugiej ustawy o innowacyjności, jak zwiększenie wysokości ulgi podatkowej na działalność badawczo-rozwojową i ułatwienie finansowania start-upów.

ICT w przedsiębiorstwach – Polska na tle innych krajów

3.1. Rola ICT w firmach

Cyfrowa gospodarka odgrywa w Europie szczególnie istotną rolę, bowiem połowa wzrostu produktywności unijnych firm jest efektem inwestycji w ICT. Przedsiębiorcy dostrzegają korzyści tych technologii. Większość polskich przedsiębiorców (65%) jest przekonanych, że dzięki ICT w ciągu pięciu najbliższych lat będą malały koszty prowadzenia firm⁴⁰. Z kolei 86% przedstawicieli polskich małych i średnich firm potwierdza, że technologie informatyczne pozwalają zaoszczędzić czas w pracy. Odsetek ten rośnie do 89% w przypadku handlu detalicznego, do 90% w przypadku usług finansowych i telekomunikacyjnych oraz 94% w przypadku przedstawicieli sektora usług biznesowych. W innych krajach europejskich optymizm pracowników MSP jest nieco mniejszy. Na oszczędność czasu dzięki technologiom ICT wskazuje 71% Niemców i Finów oraz 82% Czechów i Norwegów⁴¹.

Badania⁴² przeprowadzone wśród działających na poziomie globalnym firm wskazują, że przeciętny poziom ich cyfryzacji wynosi 37%. Najbardziej zdigitalizowane modele biznesowe są stosowane w branży mediów, e-commerce i w obszarze high-tech. Prawie połowa firm (49%) skupia się na cyfrowych strategiach sprzedażowych i marketingowych, cyfryzacja obejmuje też produkty i usługi (21%). O prawdziwej digitalizacji można jednak mówić, gdy zmiany dotyczą samego rdzenia biznesu, a więc procesów biznesowych (deklaruje to tylko 14% firm), ekosystemów (13%) i łańcuchów dostaw (2%). Przeniesienie działalności marketingowo-sprzedażowej i produktowej do sfery online okazuje się relatywnie proste. Zmiany w pozostałych obszarach wymagają restrukturyzacji lub wręcz zbudowania modeli biznesowych od nowa. Presja jest jednak coraz większa, bo prawdziwi cyfrowi gracze odbierają maruderom przychody i zyski – średnio kilka p.p. rocznie. W niektórych przypadkach straty mogą być znacznie wyższe. Przykładowo przemysł płytowy w USA zanotował w 2001 r. przychody

⁴⁰ *Czas na przyspieszenie. Cyfryzacja Polski*, Polityka Insight, 2016.

⁴¹ *Nowoczesne IT w MSP 2017*, Microsoft, 2017.

⁴² *The case for digital reinvention*, McKinsey, 2017.

na poziomie 17 mld dolarów. Z kolei w 2013 r., wskutek cyfryzacji muzyki i sposobu jej dostarczania, przychody wyniosły 2 mld dolarów.

Zastosowanie możliwości cyfrowych wymaga zmiany sposobu myślenia o funkcjonowaniu firmy. Dzięki wykorzystaniu ICT przekształcenie obejmuje cały proces – od projektowania produktu aż po obsługę klienta. Zastosowanie cyfryzacji pociąga za sobą wykorzystywanie technologii, takich jak: social media, mobile, analityka danych, cloud computing. W przedsiębiorstwach produkcyjnych pojawiają się inteligentne systemy produkcji, które stosują analizę danych i zapewniają komunikację między poszczególnymi elementami linii. Zaletą tego typu systemów jest duża elastyczność i obniżenie kosztów produkcji. Aby w pełni wykorzystać przewagi drzemiące w cyfryzacji, konieczne jest dogłębne zrozumienie nowych technologii i korzyści, jakie za sobą niosą⁴³. Wykorzystanie technologii cyfrowych jest bowiem możliwe w wielu obszarach każdej firmy. Dzięki temu przedsiębiorstwa są w stanie skuteczniej optymalizować procesy, koszty czy organizować stanowiska pracy.

3.2. Dostęp do Internetu w przedsiębiorstwach

W latach 2012–2016 odsetek polskich przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu w skali całego kraju przekroczył 90%. W 2016 r. odsetek ten wyniósł 94% i był o 3 p.p. niższy od średniej UE. W Danii, Finlandii, Holandii, Luksemburgu i na Litwie wszystkie badane przez Eurostat⁴⁴ przedsiębiorstwa miały dostęp do Internetu. Najbliższe pod tym względem są z kolei firmy z Rumunii i Grecji. W tych krajach odsetek firm posiadających dostęp do Internetu nie przekroczył 90%.

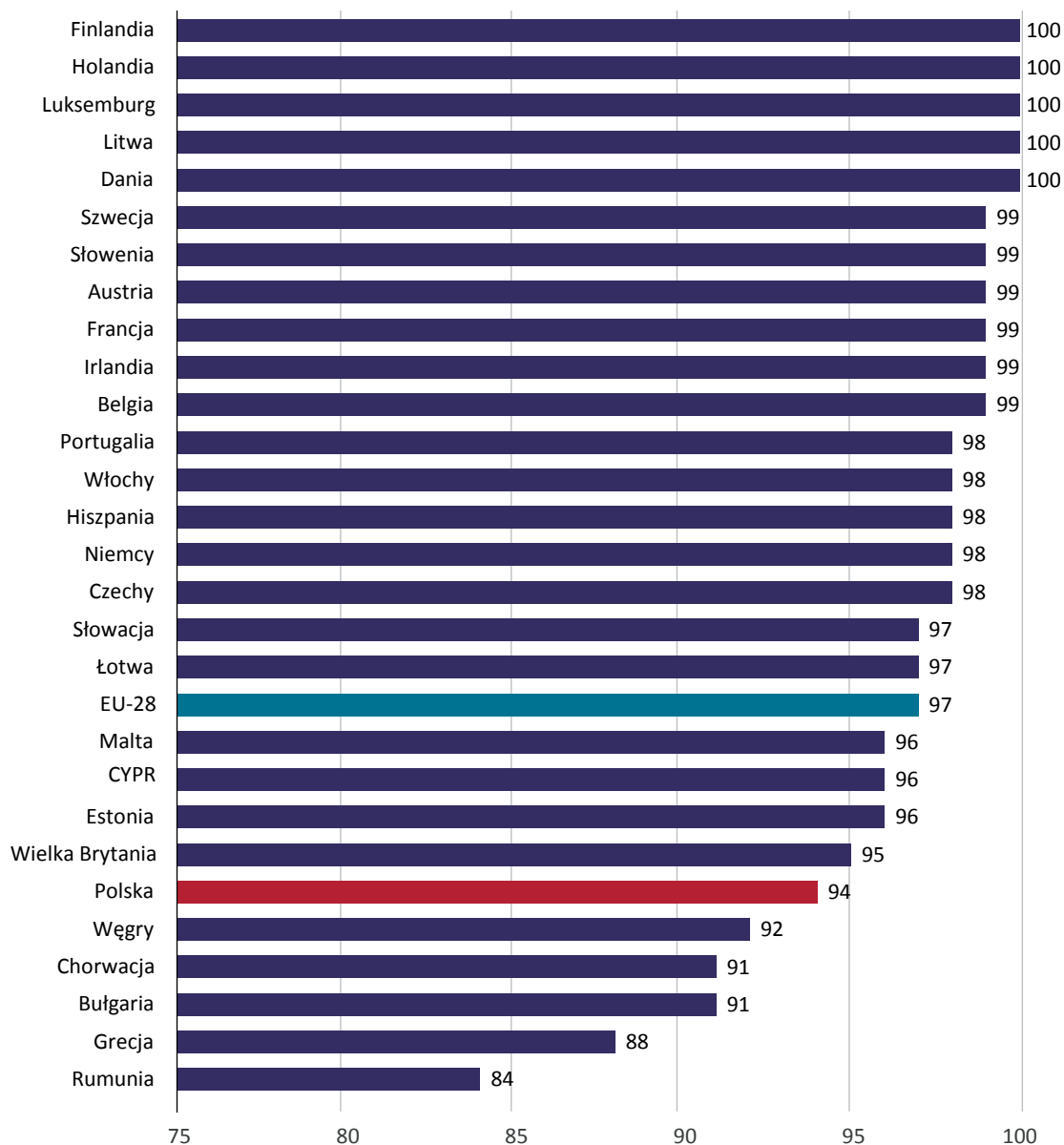
Dostępność łączy szerokopasmowych jest powszechna i wyróżnia się tendencją wzrostową. W 2016 r. odsetek przedsiębiorstw wyposażonych w Internet szerokopasmowy w krajach Unii Europejskiej wyniósł 94%. Wskaźnik ten dla Polski (93%) był niższy o 1 p.p. od średniej unijnej i o 7 p.p. od przodujących krajów: Finlandii, Holandii i Litwy. Najbardziej pod tym względem wygląda sytuacja w Bułgarii, Rumunii i Grecji. W tych krajach mniej niż 90% przedsiębiorstw łączy się z Internetem poprzez łącze szerokopasmowe.

W 2016 r. odsetek użytkowników mobilnego dostępu do Internetu w Unii Europejskiej wyniósł 69%. W zakresie stosowania technologii mobilnej dystans dzielący Polskę od przodującej pod tym względem Finlandii był znaczny i wyniósł 29 p.p. Polska w rankingu plasowała się na odległej pozycji z wartością wskaźnika wynoszącą 65%. Warto jednak podkreślić, że w porównaniu z poprzednim rokiem odsetek użytkowników mobilnego dostępu do Internetu wzrósł o 4 p.p.

⁴³ *Perspektywy rozwoju polskiej branży ICT do roku 2025*, Ministerstwo Rozwoju, 2017.

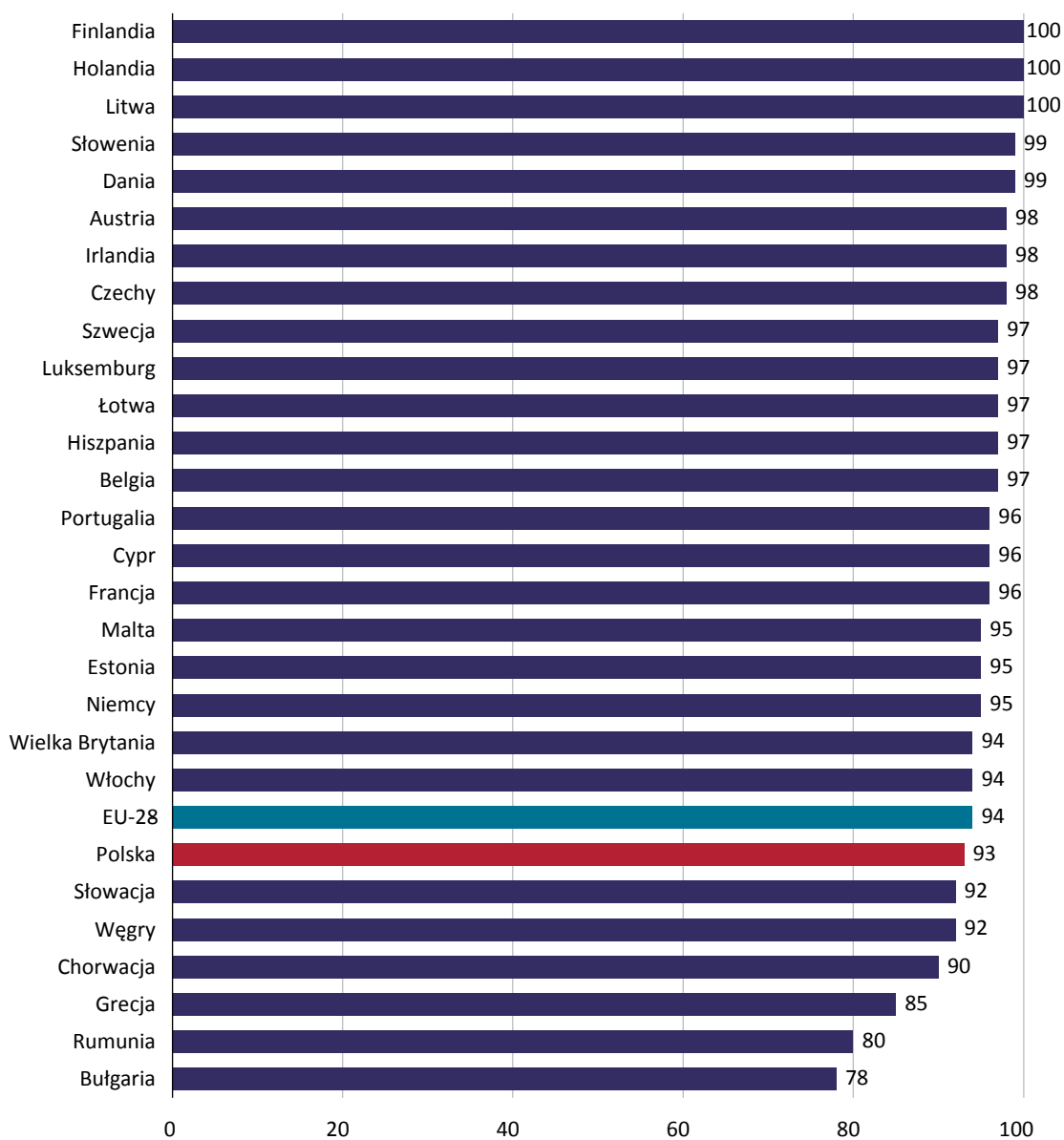
⁴⁴ Przytoczone w tym rozdziale dane Eurostatu dotyczą firm spoza sektora finansowego, zatrudniających co najmniej 10 pracowników.

Wykres 32. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu w krajach UE w 2016 r. (%)

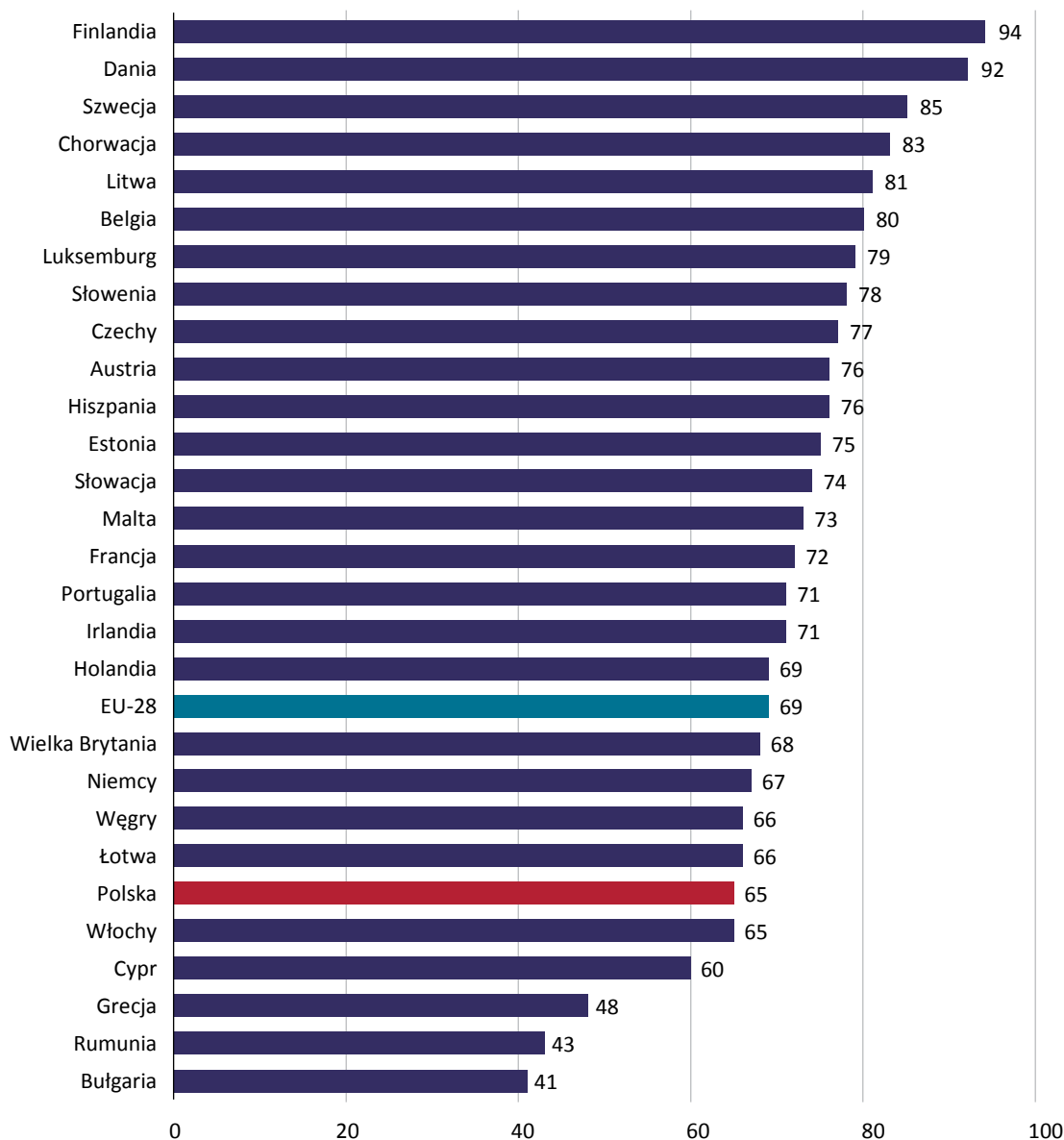
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Wykres 33. Przedsiębiorstwa posiadające szerokopasmowy dostęp do Internetu w krajach Unii Europejskiej w 2016 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Wykres 34. Przedsiębiorstwa posiadające mobilny szerokopasmowy dostęp do Internetu w krajach Unii Europejskiej w 2016 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

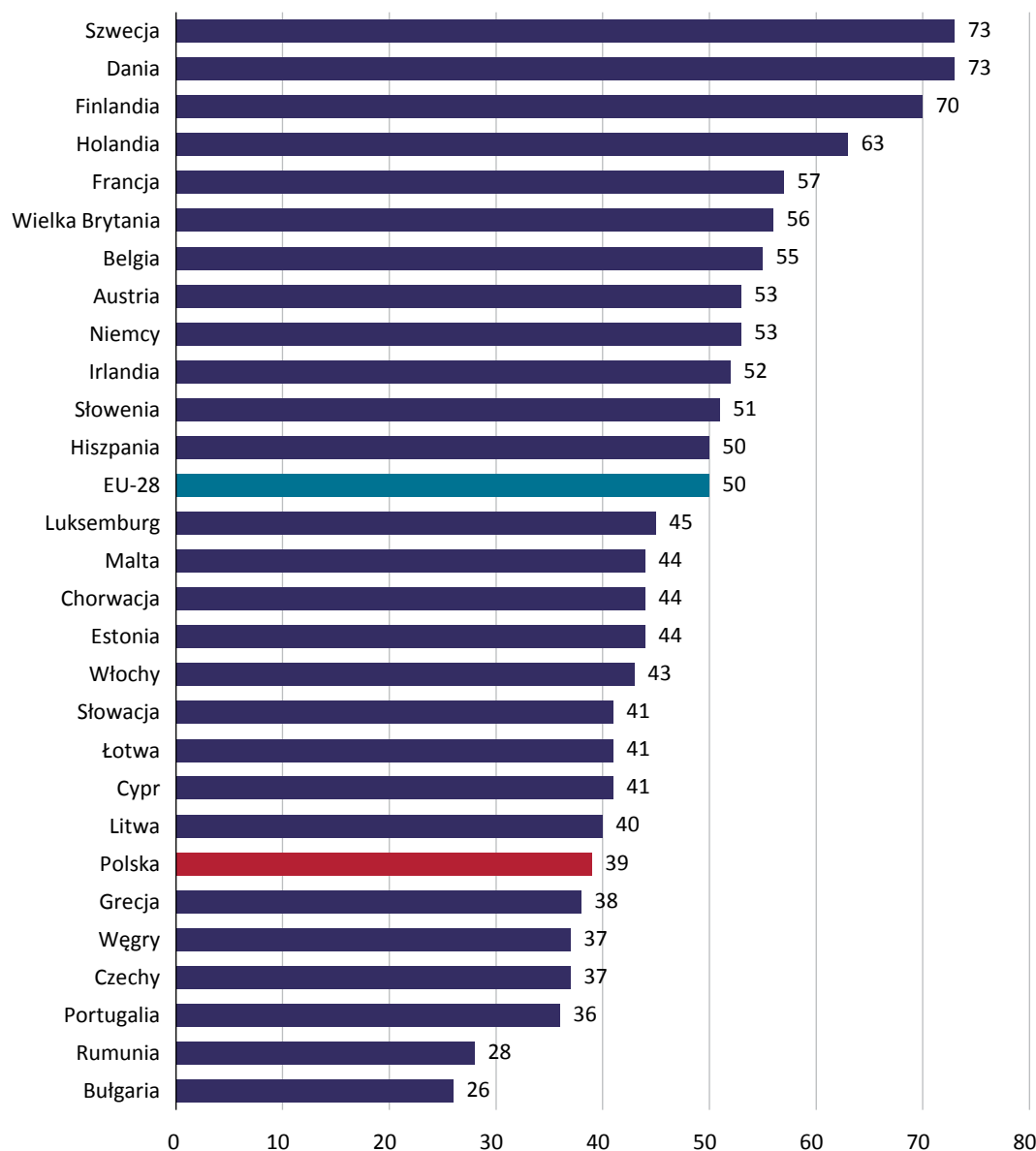
3.3. Pracownicy korzystający z komputerów

Spośród krajów Unii Europejskiej najwyższy odsetek pracowników wykorzystujących w swojej pracy komputer z dostępem do Internetu cechuje kraje skandynawskie – Szwecję (73%), Danię (73%) i Finlandię (70%). Najniższy wynik odnotowano w Bułgarii (26%) i Rumunii (28%). Wskaźnik dla Polski (39%) kształtował się na poziomie o 11 p.p. niższym od średniej unijnej (50%).

Korzystanie z technologii umożliwia budowę efektywniejszych struktur obsługi klienta. Technologie okazują się również istotnym elementem motywacji pracowników, pozwalając nie tylko utrzymać, ale również pozyskać nowe talenty z rynku pracy⁴⁵.

⁴⁵ Nowoczesne IT w MSP 2017, Microsoft, 2017.

Wykres 35. Pracownicy wykorzystujący komputery z dostępem do Internetu w wybranych krajach Unii Europejskiej w 2016 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

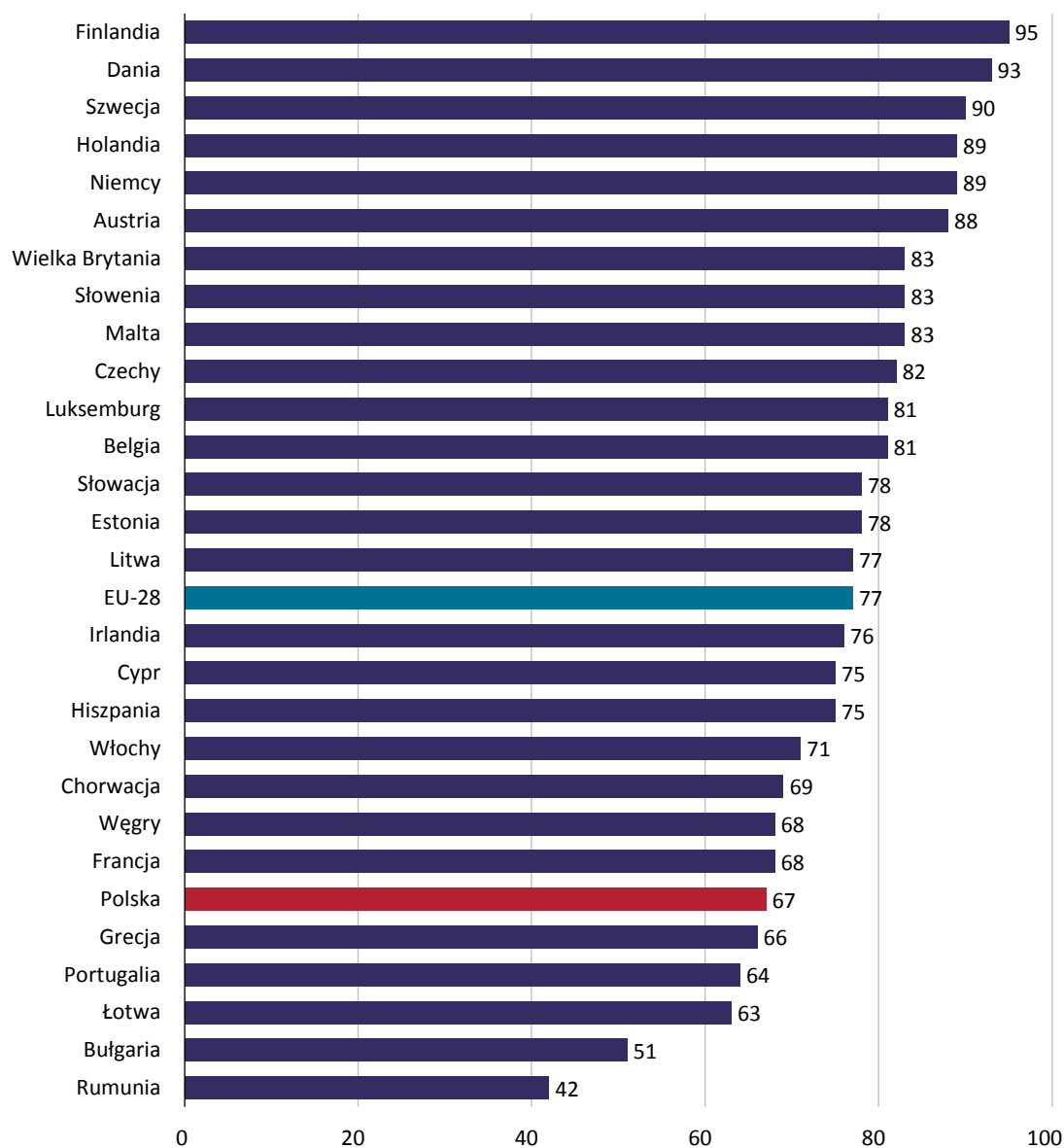

3.4. Strona internetowa

W dobie powszechnego dostępu do Internetu z każdym rokiem coraz więcej przedsiębiorstw postrzega swoją stronę internetową jako narzędzie marketingowe. W 2016 r. własną stronę www posiadało 67% polskich przedsiębiorstw, o 10 p.p. mniej niż średnia unijna. Liderem pod tym względem były firmy w Finlandii (95%). Najślabiej natomiast wypadły firmy z Rumunii (42%).

Do najczęściej wykorzystywanej funkcji strony internetowej należy prezentacja wyrobów, katalogów lub cenników produktów bądź usług przedsiębiorstwa. Firmowe strony umożliwiają również składanie zamówień i sprawdzanie stanu ich realizacji on-line. Kolejną chętnie stosowaną funkcją strony jest zamieszczanie informacji o wolnych stanowiskach pracy i możliwość przesyłania dokumentów aplikacyjnych on-line.

Wykres 36. Przedsiębiorstwa posiadające własną stronę internetową w krajach Unii Europejskiej w 2016 r. (%)

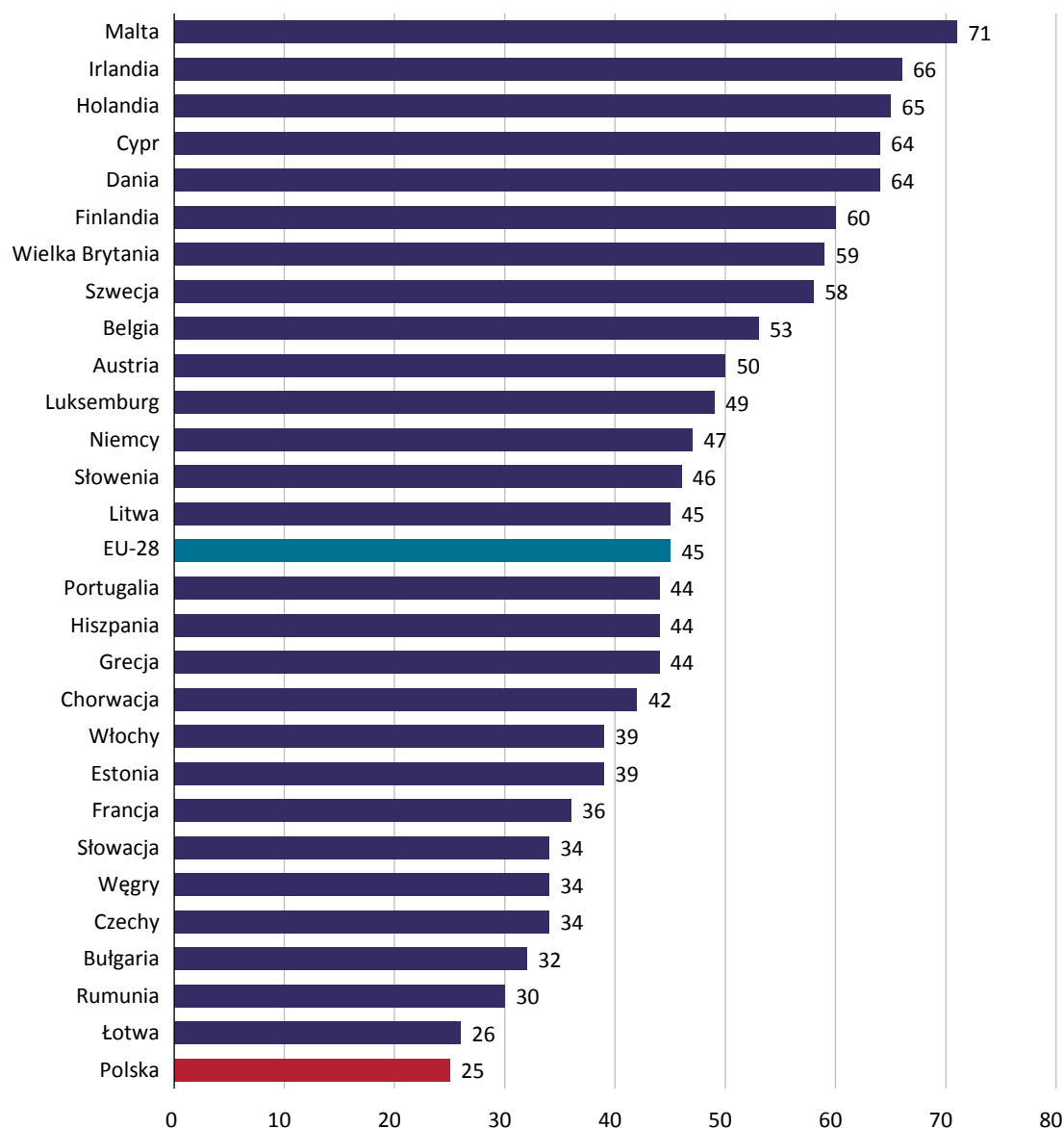
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

3.5. Media społecznościowe

Social media stają się coraz częściej głównym kanałem utrzymywania relacji z klientami. Niektóre przedsiębiorstwa rezygnują z kontaktu telefonicznego na rzecz poczty elektronicznej lub portali społecznościowych. Wzrost popularności tych ostatnich sprawił, że są coraz chętniej wykorzystywane przez firmy do promowania produktów i marek. Pozwala to na stworzenie grupy lojalnych klientów i skuteczne pozyskiwanie nowych. Komunikując się w social mediach, firmy zachęcają klientów do dzielenia się pomysłami, które potem mogą wykorzystać w pracach nad tworzeniem lub rozwojem produktów i usług. Coraz częściej bywają one również wykorzystywane w trakcie rekrutacji pracowników.

W 2016 r. zaledwie jedna czwarta przedsiębiorstw w Polsce korzystała przynajmniej z jednego z mediów społecznościowych. Pod tym względem polskie firmy plasują się na ostatnim miejscu spośród krajów UE, ze stratą 20 p.p. do unijnej średniej. Najchętniej z mediów społecznościowych korzystały firmy z Malty (71%), Irlandii (66%) i Holandii (65%).

Wykres 37. Przedsiębiorstwa wykorzystujące media społecznościowe w krajach Unii Europejskiej w 2016 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

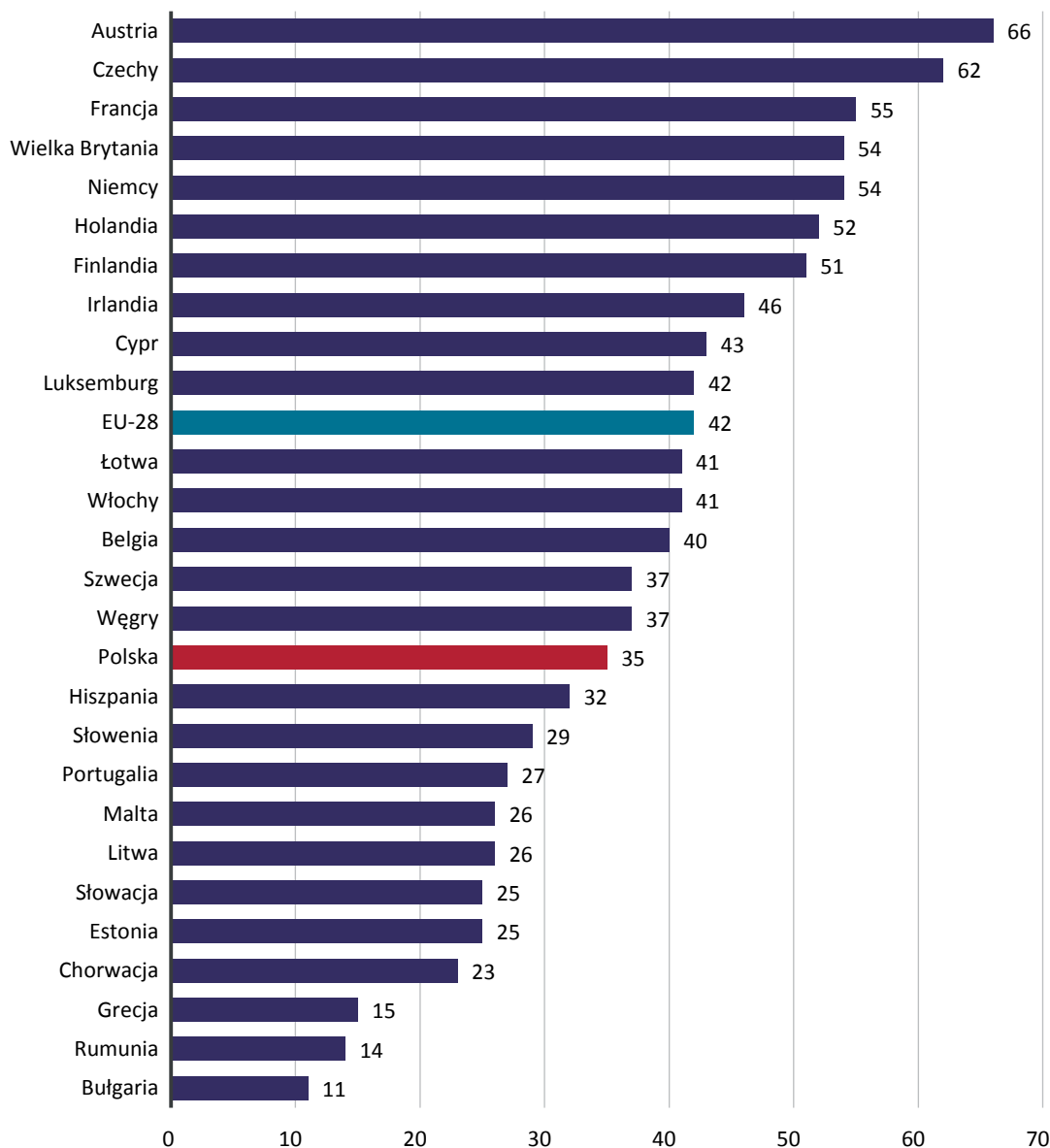

3.6. E-commerce

W 2016 r. średnio 42% przedsiębiorstw z Unii Europejskiej dokonywało elektronicznych zakupów. Wśród analizowanych krajów europejskich istnieje duże zróżnicowanie odsetka przedsiębiorstw wykorzystujących możliwość składania zamówień internetowych. Zdecydowanym liderem są firmy z Austrii, spośród

których 2 na 3 kupuje przez Internet. W Polsce te proporcje wyglądają odwrotnie – prawie 2 firmy na 3 nie korzysta z e-commerce (zamówienia przez sieć składa 35% firm). Ten rodzaj zakupów jest najmniej popularny w Bułgarii, Rumunii i Grecji (jedynie kraje z odsetkiem poniżej 20%).

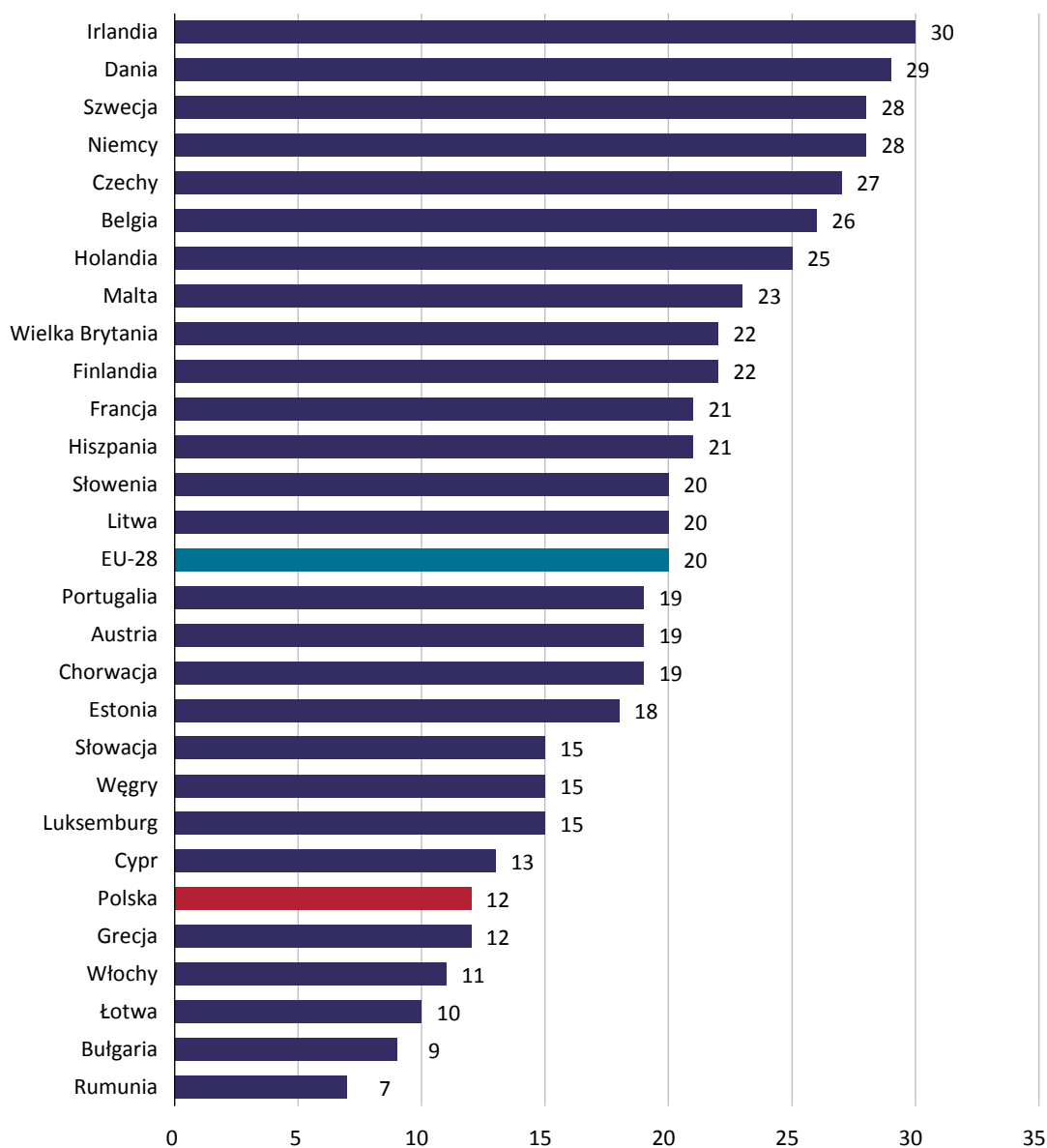
Wykres 38. Przedsiębiorstwa składające zamówienia przez sieci internetowe w wybranych krajach Unii Europejskiej w 2016 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Polskie firmy wypadają jeszcze słabiej pod względem sprzedaży elektronicznej. W 2016 r. odsetek przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia przez sieci komputerowe wyniósł zaledwie 12% i był o 8 p.p. niższy od średniej unijnej. Co ciekawe, niższy odsetek od Polski mają Włochy (11%). Ta forma handlu jest z kolei najczęściej wybierana przez firmy w Irlandii (30%) i Danii (29%). W gronie liderów znalazły się także m.in. Czechy (27%).

Wykres 39. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe w krajach Unii Europejskiej w 2016 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

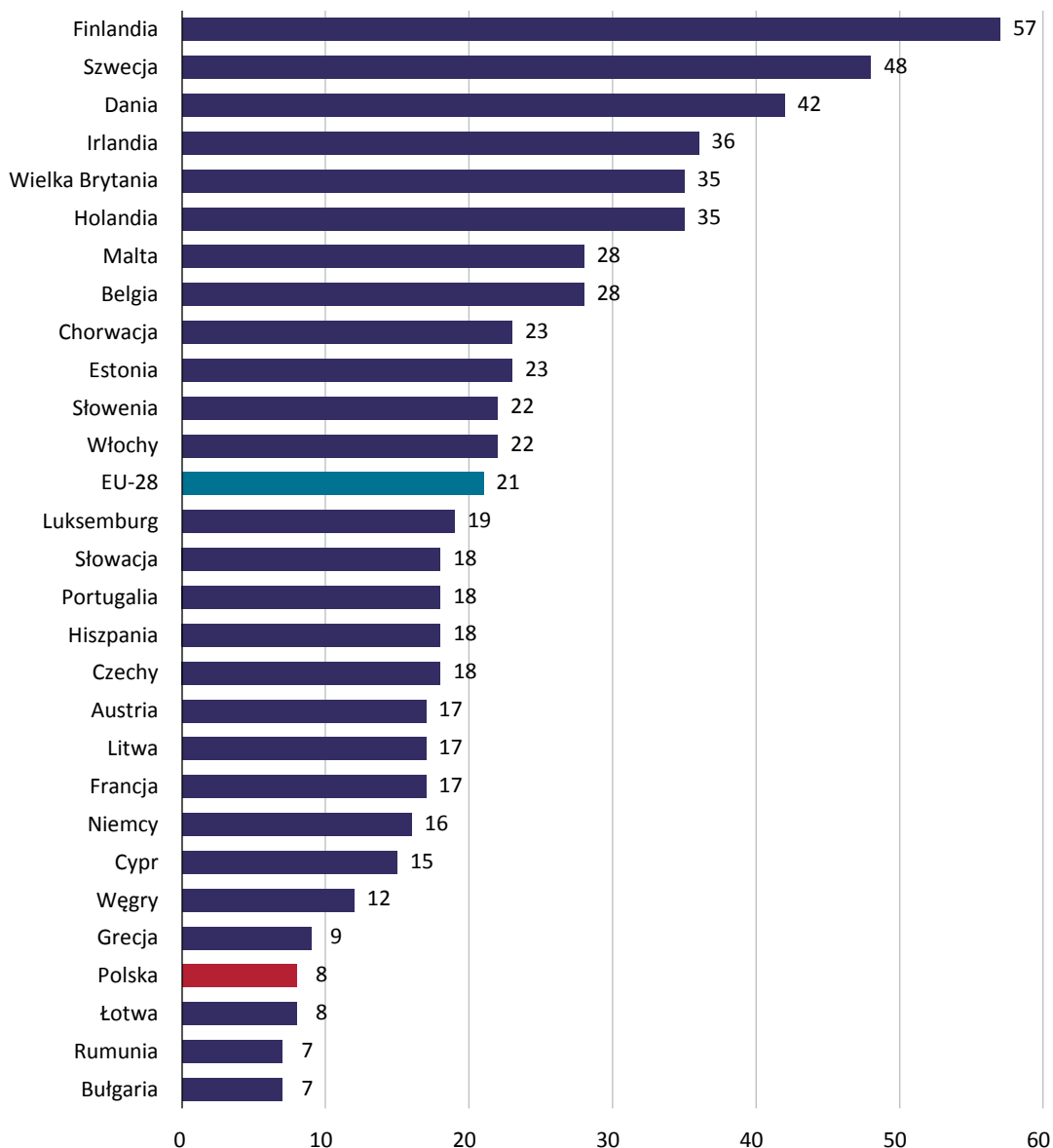
3.7. Chmura obliczeniowa

Wszystkie usługi działające w oparciu o wirtualne serwery pozwalają zmniejszyć koszty inwestycji w hardware i rozwiązania IT. Usługi w chmurze umożliwiają, szczególnie małym podmiotom, korzystanie z najnowszych rozwiązań technologicznych bez konieczności inwestowania dużych środków w zakup oprogramowania i infrastruktury IT, zapewniając elastyczność i optymalne wsparcie ich rozwoju⁴⁶. Wśród korzyści, jakie firma może osiągnąć dzięki wykorzystaniu usług chmury obliczeniowej, należy ponadto wymienić mniejsze zapotrzebowanie na powierzchnię biurową i ograniczenie liczby osób zajmujących się obsługą infor-

⁴⁶ *Nowoczesne IT w MSP 2017*, Microsoft, 2017.

matyczną w firmie. W 2016 r. z usług chmury obliczeniowej korzystało zaledwie 8% przedsiębiorstw w Polsce, podczas gdy średnia dla UE wynosi 21%. Wykorzystywanie usług opartych na chmurze obliczeniowej wynika z innowacyjności firm. Nie dziwi więc czołówka krajów, w których firmy wykazują największe zainteresowanie tego rodzaju technologiami. Są to kraje skandynawskie: Finlandia (57%), Szwecja (48%) i Dania (42%).

Wykres 40. Przedsiębiorstwa wykorzystujące usługi oparte na chmurze obliczeniowej (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

3.8. Polska w rankingach dotyczących digitalizacji firm

Firmy, które nie utworzą skutecznych kanałów przepływu cyfrowych informacji i nie nauczą się ich monetyzować podlegać będą coraz większej marginalizacji, a niektóre z nich mogą nawet zniknąć z rynku. Cyfryzacji nie da się zatrzymać. Potrzeba jednak pomysłów na to, jak przyspieszyć ten proces w kluczowych sektorach naszej gospodarki. Jednym z tych pomysłów powinna być e-administra-

cja. W tym kontekście warto przytoczyć ostatnie wyniki rankingu *Doing Business*⁴⁷, który porównuje warunki prowadzenia biznesu w 190 krajach świata. Polska zajęła 27. miejsce w tegorocznym rankingu. W poprzednim roku zajmowaliśmy 24. miejsce, pomimo że wskaźnik liczbowy był wówczas nieco niższy. O postęp w rankingu jest coraz trudniej, ponieważ pozostałe kraje również intensywnie zabiegają o przedsiębiorców i ułatwiają im prowadzenie firm. Najlepiej ocenionym krajem została Nowa Zelandia, która swoją pozycję zawdzięcza nie tylko zmianom prawnym, ale także skrojonej pod biznes ofercie e-administracji. To właśnie w usługach cyfrowych leży klucz do dalszej poprawy otoczenia biznesu w Polsce. Postęp w tym obszarze znalazłby także odzwierciedlenie w omawianym rankingu.

Digital Economy and Society Index (DESI 2017)

Polska może pochwalić się jedną z najdynamiczniej rozwijających się gospodarek w Unii Europejskiej. Niestety cechą rodzimego rynku jest niski poziom cyfryzacji. Według wskaźnika gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego za 2017 r. (*Digital Economy and Society Index, DESI*) Polska zajmuje 23. miejsce w grupie 28 państw członkowskich UE. Postęp osiągnięty przez Polskę był umiarkowany w porównaniu z wynikiem DESI 2016 (24. miejsce). Chociaż Polska poczyniła wyraźne postępy pod względem liczby abonentów szybkiej sieci szerokopasmowej i przydziału widma, nie poprawiła jednak swojej ogólnej pozycji w dziedzinie łączności. Wpłynęły na to niski poziom zasięgu stałych łączności szerokopasmowych oraz ich powolny rozwój. W dziedzinie technologii cyfrowej Polska odnotowała nieznaczłą poprawę, jednak w ogólnym rankingu wypadła gorzej niż rok wcześniej. Z kolei w dziedzinie cyfrowych usług publicznych nastąpił spadek aktywności⁴⁸.

The State of Data Innovation in the EU

*The State of Data Innovation in the EU*⁴⁹ to raport poświęcony cyfryzacji państw członkowskich Unii Europejskiej. Opracowanie zawiera ranking podsumowujący dokonania krajów w obszarze przetwarzania cyfrowych informacji. Uwzględniane są tutaj takie zagadnienia jak: dostęp do szerokopasmowego Internetu w domach i przedsiębiorstwach, wykorzystanie danych przez firmy z branży e-commerce, Big Data, Internet Rzeczy, e-administracja, dostęp do informacji publicznej czy edukacja. Czołówkę rankingu stanowią takie kraje jak Dania, Finlandia, Holandia, Szwecja i Wielka Brytania. Polska zajęła 20. miejsce, zaraz po Słowacji, Litwie i Łotwie. Za Polską uplasowały się m.in. Włochy, Czechy i Węgry.

Digital Evolution Index (DEI 2017)

*Digital Evolution Index (DEI)*⁵⁰ to ocena postępów w gospodarce cyfrowej w 60 krajach, łącząca ponad 100 różnych wskaźników w czterech kluczowych czynnikach: warunki podaży, warunki popytu, środowisko instytucjonalne, a także innowacje i zmiany. Uwzględniane są tu zarówno stan, jak i tempo ewolucji cyfrowej. DEI wskazuje również na zmieniający się charakter ryzyka, jaki stwarza nieustanne poleganie na technologii cyfrowej. W tym celu analiza obejmuje kluczowe zagadnienie tzw. „zaufania cyfrowego”.

⁴⁷ *Doing Business 2018: Reforming to Create Jobs*, Bank Światowy, 2017.

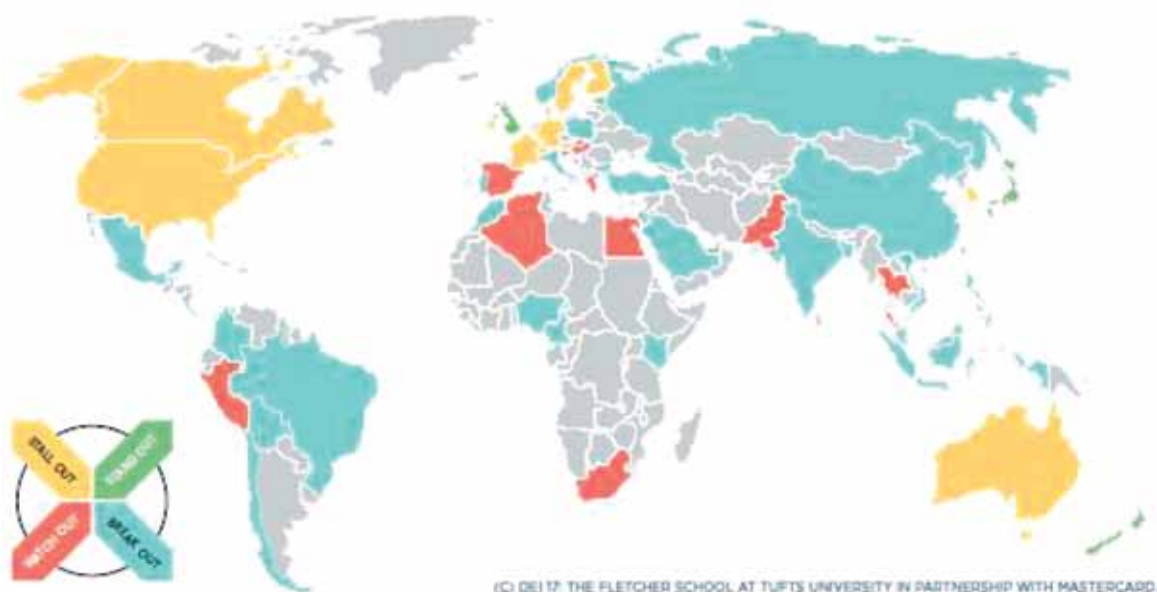
⁴⁸ *Sprawozdanie z postępów Europy w zakresie cyfryzacji za 2017 r. (EDPR), profil krajowy Polski*, Komisja Europejska, 2017.

⁴⁹ *The State of Data Innovation in the EU*, The Center for Data Innovation, 2017.

⁵⁰ *Digital Planet 2017 – How Competitiveness and trust in digital economies vary across the world*, The Fletcher School, Tufts University, 2017.

W DEI 2017 czołówkę stanowią kraje skandynawskie (Norwegia – 1. miejsce, Szwecja – 2., Dania – 4., Finlandia – 5.), Szwajcaria (3.) oraz Singapur (6.). Polska zajęła 35. miejsce i została sklasyfikowana w grupie krajów, które są w przełomowym momencie na drodze cyfryzacji. W tej grupie są także m.in. Włochy, Turcja, Rosja, Chiny, Indonezja, Meksyk oraz Indie. Kraje te są obecnie dość nisko oceniane pod względem stanu digitalizacji, mają słabszą infrastrukturę i niższą jakość instytucjonalną. Następuje tam jednak wiele zmian, które wkrótce przełożą się na poprawę.

Mapa 2. Digital Evolution Index 2017 w wybranych krajach

Źródło: Digital Planet 2017 – *How Competitiveness and trust in digital economies vary across the world*, The Fletcher School, Tufts University, 2017.

3.9. Podsumowanie

Nowoczesne technologie dają przedsiębiorstwom niezwykle efektywne narzędzia budowania przewagi konkurencyjnej. Podmioty, które aktywnie korzystają z narzędzi cyfrowych są w stanie szybciej zwiększyć przychody i zatrudnienie, uzyskać większy zasięg działania i poziom eksportu. Cyfryzacja umożliwia firmom zwiększenie produktywności na cztery sposoby: dzięki optymalizacji procesów, rozszerzeniu rynku zbytu, innowacyjnym produktom oraz bardziej efektywnemu wykorzystaniu kapitału ludzkiego⁵¹.

Cyfryzacja jest obecnie najskuteczniejszym narzędziem zarządzania i wdrażania innowacji, a także jednym z głównych motorów rozwoju gospodarczego. Należy więc dołożyć wszelkich starań, by wspierać jej postęp w polskich przedsiębiorstwach. W dobie totalnej digitalizacji życia brak aktywności we wdrażaniu nowych technologii to z biznesowego punktu widzenia działanie w dłuższej perspektywie skazane na niepowodzenie.

Niestety jeszcze znaczna część polskich przedsiębiorstw nie dostrzega potencjału wykorzystania technologii cyfrowych. Na podstawie zaprezentowanych danych

⁵¹ *Cyfrowa Polska*, McKinsey&Company, Forbes, 2016.

dotyczących wykorzystania ICT w firmach można powiedzieć, że Polska wypada słabo na tle krajów UE. W każdym z przedstawionych wskaźników polskie firmy zostały sklasyfikowane poniżej średniej unijnej. Konieczne jest uświadomienie sobie, że na tym polu nieuchronna jest diametralna zmiana podejścia. Nie chodzi tu jedynie o szersze korzystanie z danej usługi, ale o gruntowne zdefiniowanie modeli biznesowych i sposobu funkcjonowania organizacji. Digitalizacja bowiem coraz bardziej różnicuje firmy, dzieląc je na wygranych i przegranych. Jej ograniczenie głównie do sprzedaży i marketingu nie zapewni trwałej przewagi konkurencyjnej, bo zmieniają się i zacierają granice konkurencji, która odbywać się będzie w ramach powstających nowych ekosystemów⁵².

- Na podstawie zaprezentowanych danych dotyczących wykorzystania ICT w firmach można stwierdzić, że Polska wypada słabiej niż większość krajów UE. W każdym z przedstawionych wskaźników polskie firmy zostały sklasyfikowane poniżej średniej unijnej. Należy jednak zaznaczyć, że w przypadku większości wskaźników dystans do średniej UE jest stosunkowo niewielki.
- W 2016 r. odsetek polskich przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu wyniósł 94% i był o 3 p.p. niższy od średniej UE.
- W 2016 r. odsetek przedsiębiorstw wyposażonych w Internet szerokopasmowy w krajach Unii Europejskiej wyniósł 94%. Wskaźnik ten dla Polski (93%) był zaledwie niższy o 1 p.p. od średniej unijnej i o 7 p.p. od produkujących krajów: Finlandii, Holandii i Litwy.
- W 2016 r. odsetek użytkowników mobilnego dostępu do Internetu w Unii Europejskiej wyniósł 69%. Wartość tego wskaźnika dla Polski to 65% (w porównaniu z poprzednim rokiem odnotowany został wzrost o 4 p.p.).
- W 2016 r. własną stronę www posiadało 67% polskich przedsiębiorstw, o 10 p.p. mniej niż średnia unijna.
- W 2016 r. zaledwie jedna czwarta przedsiębiorstw w Polsce korzystała przynajmniej z jednego z mediów społecznościowych. Pod tym względem polskie firmy plasują się na ostatnim miejscu spośród krajów UE, ze stratą 20 p.p. do unijnej średniej (45%).
- W Polsce prawie 2 firmy na 3 nie korzysta z e-commerce – zamówienia przez sieć składa 35% firm (średnia dla UE wynosi 42%).
- W 2016 r. odsetek polskich przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia przez sieci komputerowe wyniósł zaledwie 12% i był o 8 p.p. niższy od średniej unijnej.
- W 2016 r. z usług chmury obliczeniowej korzystało zaledwie 8% przedsiębiorstw w Polsce, gdzie średnia dla UE wynosi 21%.
- Pomimo że Polska może pochwalić się jedną z najdynamiczniej rozwijających się gospodarek w Unii Europejskiej, cechą rodzimego rynku jest niski poziom cyfryzacji. Według wskaźników dot. cyfryzacji państw członkowskich Unii Europejskiej klasyfikujemy się poniżej średniej UE. W *Digital Evolution Index* (DEI), ocenie postępów w gospodarce cyfrowej w 60 krajach, Polska zajęła 35. miejsce i została sklasyfikowana w grupie krajów, które są w przełomowym momencie na drodze cyfryzacji.

⁵² *The case for digital reinvention*, McKinsey, 2017.

www.parp.gov.pl

ISBN 978-83-7633-366-3